

300-7
H1520
5.3

การศึกษาความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดและผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ควยการสอนแบบบูรณาการ

ปริญญานิพนธ์

ของ

นที ศิริมัย

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

มกราคม 2525

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

177226

177226

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... วิมล งาม..... ประธาน

..... ๒๕/๕๕..... กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

..... วิมล งาม..... ประธาน

..... ๒๕/๕๕..... กรรมการ

..... ๒๕/๕๕..... กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลง ได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ บังอร ภวภิรมย์ขันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ครูเนตร อัสชสวัสดิ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ให้แนวคิด ตลอดจนคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการวางแผนการวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.สุติมา วัฒนะศิริ ที่กรุณาช่วยตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณ อาจารย์ และนักเรียน โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ ประสานมิตร ที่ให้ความช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทดลอง และเก็บข้อมูล

ขอขอบคุณ คุณมาลี บะวงษ์ คุณอภิรักษ์-คุณจรินทร์ ยางจิต คุณจรัส ศรกาสร ที่ได้ให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์ในเรื่องการพิมพ์และอัดสำเนา

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ที่มีส่วนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลง ได้ด้วยดี

นที ศิริมัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา	23
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความคิดรวบยอด	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า	42
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	43
ประชากร	43
กลุ่มตัวอย่าง	43
วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง	43
เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง	44
แผนการสอนแบบบูรณาการ	44
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา	45
แบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด	
วิชาสังคมศึกษา	46

การดำเนินการทดลอง	49
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	50
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	53
ลักษณะที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	53
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	53
การเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม	54
การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม	55
การเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด ก่อนการทดลองสอนและหลังการทดลองสอนของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม	55
การเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด ของกลุ่มทดลองที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ต่างกัน	57
การเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของ กลุ่มควบคุมที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ต่างกัน	58
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	59
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	59
สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า	59
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	60
การวิเคราะห์ข้อมูล	61

บทที่

หน้า

สรุปผลการทดลอง	62
อภิปรายผล	63
ข้อเสนอแนะ	67
บรรณานุกรม	69
ภาคผนวก	79
ภาคผนวก ก.	79
ภาคผนวก ข.	88
ภาคผนวก ค.	120

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตารางแบบแผนการวิจัย	49
2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม	54
3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม	55
4 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด ก่อนการเรียน และหลังการเรียน ของกลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุม	56
5 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด ของกลุ่มทดลองที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ต่างกัน	57
6 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด ของกลุ่มควบคุมที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ต่างกัน	58

ภูมิหลัง

สภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ปัญหาและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ มาประยุกต์ใช้ การทำความเข้าใจ ในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่พลเมืองจะต้องได้รับการศึกษาในวิถีทางที่ถูกต้อง การผสมผสานบทบาทของตนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน จะเสริมสร้างทักษะในการคิดการตัดสินใจแก้ไขปัญหาเหล่านั้น และเพิ่มความมั่นใจในตนเอง

ในการจัดการศึกษาให้แก่พลเมืองของแต่ละสังคมมีจุดมุ่งหมายต่างกัน ทุกสังคมต้องการให้พลเมืองของตนมีคุณภาพหรือประสิทธิภาพ สิ่งที่จะทำให้แตกต่างกันนั้นก็คือ ลักษณะสภาพแวดล้อม และความต้องการของสังคมนั้น ๆ การจัดการศึกษาเพื่อสอนให้คนสามารถคิดอย่างมีเหตุผล และเป็นระบบ มีความสงสัยใคร่รู้ และเข้าใจในทุกอย่าง มีทักษะที่จำเป็นและมีประโยชน์สำหรับการเป็นพลเมืองดี หนทางหนึ่งที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการดังกล่าวคือ การสอนสังคมศึกษา (อนุูล จินตรักษ์ 2525 : 35-36) ความสำคัญของวิชาสังคมศึกษา สันต์ ชรรณบำรุง (สันต์ ชรรณบำรุง 2522 : 1) กล่าวว่า เป็นวิชาที่ศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสถาบันทางสังคม มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพ การแก้ปัญหา และการปฏิบัติตนในสังคม ดังนั้นการสอนวิชาสังคมศึกษาจึงควรเป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้คิด ได้โยงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสถาบันด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา หลักสูตรเน้นพฤติกรรมในการเป็นพลเมืองดี มีทักษะในการศึกษาค้นคว้า และวิธีการแก้ปัญหาสังคม (วิศมี ภิบาลแทน 2524 : 16)

สังคมศึกษาเป็นวิชาบังคับในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 มีลักษณะบูรณาการ (Integration) ในด้านเนื้อหาสาระ วิชาในกลุ่มสังคมศึกษาที่นำมา

บูรณาการเข้าด้วยกัน ประกอบด้วยวิชา ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง คีลธรรม สังคมวิทยา ประชากรศึกษาและสิ่งแวดล้อม เศรษฐศาสตร์ จะเห็นได้ว่า ในหลักสูตรนี้มีวิชาเพิ่มเข้ามา 3 สาขาวิชา คือ สังคมวิทยา ประชากรศึกษาและ สิ่งแวดล้อม และเศรษฐศาสตร์ ซึ่งทำให้การเรียนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีขอบเขตกว้างขวางขึ้นกว่าเดิม (วไล ฌ ป้อมเพชร 2523 : 3) จากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ เป็นสิ่งท้าทายระเบียบวิธีการศึกษาในแง่ที่ว่าความรู้เพิ่มพูนขึ้นอย่างมาก แต่ระเบียบวิธีการเรียนการสอนที่คุ้นเคยกันมาคือ การเรียนการสอนในรูปแบบของชั้นเรียน มีผู้ให้ความรู้ มีการสอบความรู้ตามที่บอกหรือไม่ จะกลายเป็นสิ่งล้าสมัย (เอกวิทย์ ฌ กลาง 2526 : 21) แนวโน้มของการสอนสังคมศึกษา ปัจจุบันจะมุ่งสร้างคนเพื่อให้เข้ากับสังคมได้ ซึ่งหมายถึงผู้เรียนสามารถตีความหมายได้ มีความคิดริเริ่ม รู้จักพิจารณาตลอดจนการตัดสินใจว่าจะทำอย่างไร จะนำไปประยุกต์ใช้อย่างไร จึงจะเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด (ประนอม เคนชัย 2521 : 75)

ในการสอนสังคมศึกษาปัจจุบันมีการนำเอาแนวคิดต่าง ๆ มาใช้ปรับปรุงการเรียน มีการนำเอาเทคนิค และวิธีสอนใหม่ ๆ มาใช้ เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การสอนให้นักเรียนรู้จักการเรียนรู้อย่างตนเอง รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดรวบยอด (Concept) และหลักการ (Generalization) ซึ่งความคิดรวบยอด และหลักการนี้เป็นหัวใจของความรู้ความเข้าใจ (ชัยพร วิชาวุธ 2523 : 2) และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในเรื่องอื่น ๆ ได้ต่อไปอีก การฝึกให้นักเรียนมีทักษะในการสร้างความคิดรวบยอด ทำให้เกิดผลดีหลายประการ พอสรุปได้ดังนี้

1. ทำให้ประหยัดเวลาในการสอนของครูในระยะยาว เนื่องจากความรู้ใหม่ ๆ ในโลกเกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะวิชาสังคมศึกษา ถ้าครูต้องสอนแบบบอกหรือบรรยายทั้งหมด เวลาอาจจะไม่พอ

2. ช่วยประหยัดพลังงานทางจิตของผู้เรียน ในการสอนวิธีสร้างความคิดรวบยอด จะทำให้ผู้เรียนรู้จักจักกลุ่ม "ความเป็นจริง" ทางสังคมและประหยัดพลังงานทางจิตได้

3. การสอนวิธีสร้างความคิดรวบยอด "ความเป็นจริง" ทางสังคมที่เป็นนามธรรม จะช่วยผู้เรียนให้พัฒนาสร้างนามธรรมได้เอง

4. การนำความคิดรวบยอด และหลักการที่สร้างขึ้นมาใช้ในการแก้ปัญหาจะเป็นการช่วยประหยัดเวลา

ในวิชาสังคมศึกษาจะมีหลักการมากมายที่ต้องเรียน ฉะนั้นความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดจึงเป็นความสามารถขั้นต้นที่จะนำไปสู่ความสามารถในการสร้างหลักการ (นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ 2523 : 2) การเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างความคิดรวบยอดได้ สามารถคิดค้นหาเหตุผลด้วยตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ครูจะต้องเลือกหาวิธีการสอนให้เหมาะสม การสอนแบบบูรณาการเป็นวิธีการสอนแบบหนึ่งซึ่ง สุมิตร คุณานุกร (สุมิตร คุณานุกร 2520 : 41-42) ได้กล่าวว่า เป็นวิธีการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาทักษะที่จำเป็น ทำให้เกิดความคิดรวบยอด (Concept) ที่กระจ่างถูกต้อง การใช้ความรู้จากหลาย ๆ วิชามาผสมผสานสัมพันธ์กัน เพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ ๆ ขึ้น จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพปัญหาและสามารถแก้ปัญหาได้

การสอนแบบบูรณาการ เป็นการสอนเพื่อจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อการเรียนรู้ที่มีความหมายให้เข้าใจลักษณะความเป็นไปอันสำคัญของสังคม เพื่อดัดแปลงปรับปรุงพฤติกรรมของผู้เรียนให้เข้ากับสภาพชีวิตได้ดียิ่งกว่าเดิม (สุมานิน รุ่งเรืองธรรม ม.ป.ป. : 32) อาจกล่าวได้ว่า การสอนแบบบูรณาการเป็นการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้ไปผสมผสานกัน ฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้เหตุผลและนำไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งตรงกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในข้อที่ว่า "เพื่อให้นักเรียนสนใจปัญหาดังคมเท่ากับปัญหาของตนเอง แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และพร้อมที่จะแก้ปัญหาซึ่งเกิดจากความแตก

ทางทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม" (กระทรวงศึกษาธิการ 2521 : 64) ลาร์ดิซาเบล (Lardizabel, 1970 : 142) กล่าวว่า การสอนแบบบูรณาการจะใช้ได้ อย่างเหมาะสมกับหลักสูตรที่เน้นการบูรณาการ ดังนั้นการสอนแบบบูรณาการจึงสอดคล้อง กับการสอนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งมีลักษณะบูรณาการ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า การ สอนแบบบูรณาการมีผลต่อการสร้างความคิดรวบยอด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่าง จากการสอนตามคู่มือแนวการสอนสังคมศึกษาหรือไม่ อย่างไร ซึ่งจะเป็นการช่วยส่งเสริม การค้นหาวิธีการใหม่ ๆ ที่เหมาะสมในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของ นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบบูรณาการ กับการสอนตามคู่มือการ สอนวิชาสังคมศึกษา
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชา สังคมศึกษาด้วยการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของ นักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการสอนแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือการ สอนวิชาสังคมศึกษา
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของ นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน ด้วยการสอนแบบบูรณาการ
5. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของ นักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน ด้วยการสอนตามคู่มือ การสอนวิชาสังคมศึกษา

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลของการศึกษาค้นคว้าใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้ครูเลือกใช้วิธีสอนได้มากขึ้นอย่างเหมาะสมกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา
2. ผลของการศึกษาค้นคว้าใช้เป็นแนวทางให้ครูผู้สอนสังคมศึกษาได้มีวิธีการส่งเสริมการสร้างความคิดรวบยอดแก่นักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. การศึกษาค้นคว้านี้จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะเรื่องอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา วิชาสังคมศึกษา (ส 204) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
2. กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2527 จำนวน 84 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 42 คน กลุ่มควบคุม 42 คน
3. ระยะเวลาในการทดลองสอน กลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มใช้เวลาทดลองสอน กลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาที
4. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่วิธีสอน 2 แบบคือ
 - 4.1.1 การสอนแบบบูรณาการ
 - 4.1.2 การสอนตามคู่มือแนวการสอนวิชาสังคมศึกษาของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
 - 4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 4.2.1 ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด
 - 4.2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความคิดรวบยอด (Concept) หมายถึง ความสามารถในการสรุปข้อมูลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นสิ่งของ วัตถุที่เป็นรูปธรรม ชนิดของพฤติกรรมต่าง ๆ และความคิดที่เป็นนามธรรม โดยนำเอาผลจากการสรุปมาสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของแต่ละคน

2. ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด (Concept Formation Competence) หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นผลที่ได้จากการสรุปข้อมูล วัตถุสิ่งของ ที่มีลักษณะบางอย่างร่วมกัน หรือคล้ายกัน หรือมีลักษณะบางอย่างแตกต่างกัน ลักษณะที่เหมือนกันหรือต่างกันจะเป็นตัวชี้บ่งวิธีการรวมกลุ่มเป็นพวกเดียวกันได้ โดยลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ผลจากความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดนี้วัดได้จากการให้นักเรียนตอบแบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่ทำการทดลอง ซึ่งพิจารณาจากคะแนนของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการทดสอบก่อนเรียน และเมื่อสิ้นสุดการเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. การสอนแบบบูรณาการ หมายถึง วิธีการสอนที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ผสมผสานสัมพันธ์วิชาโดยมีวิชาหนึ่งเป็นแกน การมีวิชาแกนนั้นขึ้นกับเนื้อหาในวิชานั้น สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาแกน มีขั้นตอนดำเนินการสอนดังนี้

4.1 ขั้นนำ (Initiating the Unit) เป็นขั้นที่ครูนำทางให้นักเรียนได้เห็นหรือรู้ปัญหา

4.2 ขั้นปฏิบัติการ (Point of Experience) นักเรียนวางแผนขั้นตอนในการศึกษา พิจารณาดังจุดมุ่งหมายในการเรียนว่า จะตั้งจุดมุ่งหมายอย่างไร จะเริ่ม

ชั้นศึกษาเรื่องใดก่อน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การทำงานจะต้องเข้าใจตรงกัน มีการแบ่งหน้าที่

4.3 ขั้นกิจกรรมสรุป (Culminating Activities) ในขั้นนี้ผู้เรียนช่วยกันสรุปกิจกรรม และเสนอผลการศึกษาของตน ครูเป็นผู้เชื่อมโยงสัมพันธ์วิชา

4.4 ขั้นประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินผลด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนประเมินว่าผลการทำกิจกรรมของกลุ่มบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

5. การสอนตามคู่มือแนวการสอนวิชาสังคมศึกษา หมายถึง การเรียนการสอนที่กำหนดไปตามคู่มือแนวการสอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ซึ่งจะใช้วิธีสอนต่าง ๆ เช่น บรรยาย อธิบาย อภิปราย ชักถาม ทำแบบฝึกหัด โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหา มีลำดับขั้นของการสอนดังนี้

5.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน คือการที่ครูจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีความพร้อมและมีความสนใจที่จะเรียน

5.2 ขั้นดำเนินการสอน คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่วางไว้ กิจกรรมที่ใช้ เช่น บรรยาย อภิปราย แสดงบทบาทสมมติ การทัศนศึกษา เป็นต้น และกิจกรรมที่จัดครูและนักเรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรม

5.3 ขั้นสรุป เป็นขั้นที่ครู นักเรียน หรือครูกับนักเรียนร่วมกันสรุปเนื้อหาที่เรียน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย และความคิดรวบยอดที่วางไว้

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นหัวข้อ
ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความคิดรวบยอด
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ
 - 4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความคิดรวบยอด

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ

1.1 ประวัติความเป็นมา

สุนทร สุนันท์ชัย (สุนทร สุนันท์ชัย 2514 : 77-78) กล่าวว่า การบูรณาการ (Integration) อาจจะย้อนหลังไปไกลถึง จอห์น ล็อก (John Locke) นักปรัชญาชาวอังกฤษซึ่งเคยให้ความเห็นไว้ว่า "เราไม่อาจหวังได้ว่า เด็กจะมีเวลาและกำลังที่จะเรียนทุกสิ่งทุกอย่างได้ ฉะนั้นจึงต้องสนใจแค่เฉพาะสิ่งที่จำเป็นที่สุด และที่เขาจะใช้อย่างที่สุดในชีวิต" นักปราชญ์คนต่อมาคือ เฮอร์เบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) กล่าวว่า "หน้าที่ของการศึกษาคือการเตรียมให้ดำรงชีวิตอยู่ได้โดยสมบูรณ์" การดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ตามความเห็นของสเปนเซอร์ มีอยู่ 5 ประการ คือ การดำรงรักษาชีวิตของตนให้ปลอดภัย การจัดหาสิ่งที่จำเป็นต่อชีวิต การเลี้ยงดูและอบรมบุตร การรักษาสัมพันธภาพอันเหมาะสมทางสังคม และการใช้เวลาว่าง ฟรายนคริก เฟรสบีล (Friedrich Froebel) นักการศึกษาชาวเยอรมันเห็นว่า "การจัดการศึกษาจะต้องให้สอดคล้องกับกิจกรรมตามธรรมชาติของเด็ก การเล่นที่เป็นไปตามธรรมชาติ ย่อม

เผยให้เห็นชีวิตภายในของมนุษย์ในอนาคต" ต่อมา จอห์น ดูว์ (John Dewey) นักการศึกษา และนักปรัชญาชาวอเมริกันมีความเห็นว่า การให้การศึกษาแก่เด็กนั้น ควรจะนำไปสู่ความเข้าใจในเรื่องกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เพื่อการอยู่รอดของชีวิตตนและเผ่าพันธุ์ กิจกรรมใหญ่ ๆ นี้คือการแสวงหาปัจจัยแห่งการดำรงชีพ อันได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมขั้นมูลฐานของมนุษย์ จึงย่อมจะทำให้เด็กเกิดความต้องการที่ผู้เรียนรู้เห็นเอง รู้สึกเอง ฉะนั้นเด็กก็ย่อมจะเกิดความสนใจขึ้นโดยธรรมชาติ ความคิดเห็นของดูว์ มีอิทธิพลและพัฒนามาเป็นหลักบูรณาการ (Integration)

สาโรช บัวศรี (สาโรช บัวศรี 2521 : 11) กล่าวถึงบูรณาการทางการสอนว่า สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่ได้เริ่มคิดและทดลอง ในปี ค.ศ. 1930 นักการศึกษาและครูได้ทำการทดลองสอนแบบบูรณาการโดยใช้เวลานานถึง 8 ปี และเรียกการศึกษาในยุคนั้นว่า "การศึกษาแผนใหม่" (Progression Education) ความรู้เรื่อง "บูรณาการ" เริ่มแพร่หลายไปสู่ประเทศต่าง ๆ

สำหรับประเทศไทย ได้มีการเรียนการสอนเรื่องการศึกษาแผนใหม่ และเรื่องบูรณาการเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2496 ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ต่อมาสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย ได้เผยแพร่ความรู้เรื่องนี้ออกไปอย่างกว้างขวาง ความรู้และหลักบูรณาการได้ใช้อย่างเต็มรูปแบบในหลักสูตรปี พ.ศ. 2521 หลังจากทดลองมาหลายปี

1.2 ความหมายของบูรณาการ

คำว่า "บูรณาการ" (Integration) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากทั้งในทางหลักสูตร และการสอน ดังนี้

ฮอปกินส์ (Hopkins. 1937 : 21-22) กล่าวถึง บูรณาการในแง่การสอนไว้ว่า หมายถึง กระบวนการสอนที่ผสมผสานเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เข้าเป็นหน่วยการเรียน จัดกิจกรรมการศึกษาคนควา เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

ดักลาส (A.A.Donglass) (สันต์ ธรรมบำรุง 2522 : 91 อ้างอิงมาจากดักลาส) กล่าวว่า บุรณาการ ประกอบด้วยขบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภาวะจิตของแต่ละบุคคลเป็นขบวนการที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริง หลักการ และการสอนพฤติกรรมในการสร้างหน่วยการสอน แต่การที่จะกล่าวได้ว่ามีบุรณาการเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับปฏิกริยาย้อนกลับอันเนื่องมาจากการใช้สมองแต่ละบุคคลนั่นเอง กล่าวอีกนัยหนึ่ง บุรณาการ เป็นการรวมหรือสร้างขึ้น เพื่อพัฒนาเด็กทั้งปวง

กู๊ด (Good. 1973 : 308) กล่าวว่า บุรณาการ คือ ความสอดคล้องกันของการเรียนรู้ ในด้านองค์ประกอบทางจิตพิสัย (Affective Domain) และพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ของแต่ละบุคคลและกลุ่ม และบางทีก็เรียกว่า การศึกษาเพื่อความเป็นมนุษยชาติ (Humanistic Education) หรือการศึกษาที่สมบูรณ (Confluent Education)

สาโรช บัวศรี (สาโรช บัวศรี 2521 : 3-12) กล่าวว่า บุรณาการ หมายถึง ความสมบูรณ คือปราศจากความกังวล ปราศจากความทรมานใจ และทรมานกาย ปราศจากปัญหาที่ร้ายแรงจนแก้ไม่ไหว บุรณาการกับสมดุล (Equilibrium) มีความหมายเหมือนกัน การมีสมดุล หรือการมีความสมบูรณ จึงเป็นสิ่งจำเป็นและพึงประสงค์ยิ่งในชีวิตของมนุษย์ทุกคน ด้านการเรียนการสอนวิธีสอนที่จะช่วยฝึกให้นักเรียนได้คิดเป็นแก้มปัญหาเป็น จะช่วยก่อให้เกิดบุรณาการขึ้น เมื่อแก้วิธีแก้มปัญหา เขาจะนำคิดตัวไปใช้

เปลื้อง ณ นคร (เปลื้อง ณ นคร 2521 : 25) ได้กล่าวถึง บุรณาการว่าเป็นการนำส่วนต่าง ๆ รวมกันเข้าให้เป็นสิ่งเดียวกันเต็มรูป ทำให้เป็นหน่วยในทางการศึกษา บุรณาการ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มีวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมอยู่ด้วย เช่น จะสอนเรื่องคลองปานามา มีวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ ภาษา และเลขคณิต รวมอยู่ แต่เป็นไปในทางเกี่ยวกับเรื่องคลองปานามา

สุมิตร คุณานุกร (สุมิตร คุณานุกร 2516 : 42) กล่าวว่า บุรณาการ หมายถึง การทำให้สมบูรณ์ และการทำให้เต็ม หน่วยบุรณาการจึงหมายถึง หน่วยความรู้ที่เต็มสมบูรณ์ เต็มสมบูรณ์ หมายถึง ความรู้เหล่านั้นได้ถูกรวบรวมมาประมวลมารวมกันไว้ในหน่วยเดียวกัน และความรู้เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้บรรลุถึงจุดหมายของหน่วย ถ้าเป็นหน่วยที่ยึดค่านิยมเป็นแกน ผู้เรียนก็จะมีค่านิยมนั้น ถ้าเป็นหน่วยที่ยึดกิจกรรมเป็นแกน ผู้เรียนก็จะสามารถประกอบกิจกรรมนั้นได้ หน่วยบุรณาการยังช่วยสะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงของการใช้ความรู้ในชีวิตอีกด้วย

กาญจนา คุณารักษ์ (กาญจนา คุณารักษ์ 2522 : 19) กล่าวว่า บุรณาการ หมายถึง ขบวนการหรือการปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนรู้ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางจิตพิสัย และพุทธิพิสัย หรือขบวนการ หรือการปฏิบัติในอันที่จะรวบรวมความคิด มโนภาพ ความรู้ เจตคติ ทักษะ และประสบการณ์ในการแก้ปัญหา เพื่อให้ชีวิตมีความสมดุลนั่นเอง

ผกา สัตยธรรม (ผกา สัตยธรรม 2523 : 45) กล่าวว่า บุรณาการ คือ ขบวนการที่ทำให้บุคคลมีชีวิตอย่างสมบูรณ์ หรือมีชีวิตที่สมดุลในทุก ๆ ด้าน เป็นลักษณะของการสอนที่จะช่วยให้บุคคลเป็นผู้รอบรู้ สามารถคิดได้อย่างกว้างขวางในหลายด้าน และนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ปัญหาคความทุกข์ยากให้ลดน้อยลง หรือหมดไป ทำให้เกิดความสมดุลในชีวิต ในการเรียนการสอน เป็นการนำเอาวิชาต่าง ๆ เข้ามาผสมผสานกัน เพื่อให้ประโยชน์แก่ผู้เรียน โดยใช้วิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกนหลัก แล้วขยายกว้างขวางออกไป เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดความสมบูรณ์ในตัวของเขาเอง

สำหรับผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกับ ผกา สัตยธรรม และมีความเห็นเพิ่มเติมว่า การสอนแบบบุรณาการ เป็นเทคนิคการสอนโดยเน้นความสนใจ ความสามารถ และความต้องการของผู้เรียน การผสมผสานของเนื้อหาวิชาในแง่มุมต่าง ๆ อย่างสัมพันธ์กัน เป็นการสร้างความคิดรวบยอดให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน และยังสามารถนำความคิดรวบยอดไปสร้างเป็นหลักการ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาคต่าง ๆ ได้ด้วย

1.3 ลักษณะการสอนแบบบูรณาการ

ลาร์ดิซาเบล (Lardizabal. 1970 : 142 - 143) ได้กล่าวถึงการสอนแบบบูรณาการต้องยึดหลักการสำคัญที่ว่า แกนกลางของประสบการณ์อยู่ที่ความต้องการของผู้เรียน และประสบการณ์ในการเรียนรู้จัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ (Unit)

หน่วยการเรียนรู้นี้อาจแยกออกเป็นประเภทใหญ่ ได้ 3 ประเภท

1. หน่วยเนื้อหาวิชา (Subject-Matter Unit) เป็นการเน้นเนื้อหาในตำรา หรือหัวข้อเรื่องต่าง ๆ หลักการหรือสิ่งแวดลอม เช่น เรื่องน้ำ อากาศ เป็นต้น
2. หน่วยความสนใจ (Center of Interest Unit) จัดเป็นหน่วยขึ้นโดยมีพื้นฐานที่ความสนใจและความต้องการ หรือจุดประสงค์เด่น ๆ ของผู้เรียน
3. หน่วยสร้างเสริมประสบการณ์ (Integrative Experience Unit) เป็นการรวบรวมประสบการณ์ มีจุดเน้นอยู่ที่ผลการเรียนรู้และสามารถนำไปสู่การปรับพฤติกรรม การปรับตัวของผู้เรียน

หน่วยดังกล่าวข้างต้น หมายถึง กลุ่มกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่จัดไว้เพื่อสนองจุดมุ่งหมาย หรือสำหรับแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่ง การเรียนเริ่มจากจุดสนใจใหญ่ แล้วแยกย่อยไปสู่กิจกรรมในแง่มุมต่าง ๆ จนกระทั่งผู้เรียนสามารถตอบสนองสถานการณ์ที่กำหนดไว้ได้

สุมิตร คุณานุกร (สุมิตร คุณานุกร 2518 : 41) กล่าวว่า การสอนแบบบูรณาการ เป็นการสัมพันธ์ความรู้ ซึ่งแยกออกเป็นวิธีย่อยได้ 4 วิธี คือ

1. นำเอาความรู้อื่นที่ใกล้เคียงกับเรื่องที่กำลังสอนมาสัมพันธ์กัน
2. นำเอาความรู้เกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นเหตุเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับเรื่องที่กำลังสอนมาสัมพันธ์กัน
3. ปรับงานที่ให้แก้ทำให้มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม
4. พยายามนำสิ่งที่เป็นแกนเข้าไปผนวกกับสิ่งที่กำลังสอนทุกครั้งที่มีโอกาสจะสอดคล้อง แกนดังกล่าวนี้อาจเป็นความคิดรวบยอด ทักษะ และค่านิยม

บันลือ พุทธะวัน (บันลือ พุทธะวัน 2524 : 141) ได้กล่าวถึง
ลักษณะการสอนแบบบูรณาการว่า

1. เป็นการสอนโดยใช้หน่วย หรือแกนวิชา
2. คำนึงถึงธรรมชาติผู้เรียน
3. เลือกเนื้อหา กิจกรรมให้สอดคล้องกับฤดูกาล
4. เลือกเนื้อหา และกิจกรรมของกลุ่มวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์สอดคล้อง

กัน มาทำการผสมผสาน

5. ลำดับความยากง่ายให้เป็นไปตามขั้นตอน
6. กำหนดเวลาที่จะใช้ในการสอนแต่ละหน่วยไว้ให้เพียงพอ

1.4 ระดับชั้นของบูรณาการ

สมพงษ์ พละสุรย์ (สมพงษ์ พละสุรย์ 2521 : 20-21) ได้จัดแบ่ง
ระดับชั้นของบูรณาการไว้ 5 ระดับ คือ

1. ระดับวิชา คือการเอาเรื่องราวหรือความรู้ต่าง ๆ มารวมกัน
ทำให้เกิดความสมบูรณ์เป็นรายวิชา เช่น คณิตศาสตร์ เป็นการบูรณาการที่เกิดขึ้นจาก
เลขคณิต พีชคณิต เรขาคณิต สถิติ ทริโกณมิติ เป็นต้น
2. ระดับกลุ่มประสบการณ์ ดังเช่นที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา
2521 เอาหมวดประสบการณ์มาบูรณาการเข้าเป็น 4 กลุ่ม โดยเอาตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
แต่ละกลุ่มก็มุ่งหวังสร้างคุณลักษณะต่าง ๆ แก่ผู้เรียน
3. ระดับแผนการสอนและสื่อการเรียน กล่าวคือ แต่ละแผน แต่ละ
บท ประกอบด้วยจุดประสงค์ ความคิดรวบยอด และเนื้อหาจากกลุ่มต่าง ๆ วิธีการเขียน
ก็คือ ยึดเอาเด็กหรือตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแล้วจัดลำดับกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กทำ
เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นเรื่อง ๆ เช่น แผนการสอนเรื่อง
บ้านที่นาอยู่ จะมีทั้งส่วนที่เป็นความรู้ ทัศนปฏิบัติ การฝึกนิสัย และการทำงาน อยู่
ในแผนเดียวกันด้วยสัดส่วนที่พอเหมาะพอดี

4. ะดับการสอน คือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ คล้ายคลึงกับชีวิตจริง กล่าวคือ ประกอบด้วยกิจกรรมที่ทำให้รู้ ทำให้จำ ทำให้ปฏิบัติได้ ทำให้คิดเป็น ทำให้มีนิสัยในลักษณะที่พอเหมาะพอที่ เช่น การเรียนเรื่องเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ต้องให้รู้จักชนิดของเสื้อผ้า ประโยชน์ของเสื้อผ้า รู้ว่าโอกาสใด ฤดูใดควรแต่งตัวอย่างไร รู้วิธีซักเสื้อผ้า และให้ซักเสื้อผ้าเป็น ให้รู้วิธีปะชุน และปะชุนเสื้อผ้าได้ ให้แต่งตัวสะอาด และเรียบร้อย กิจกรรม มีทั้งอ่านหนังสือ ฟังคำอธิบาย การสาธิต ศึกษาคนคลั่ง และปฏิบัติจริง

5. ะดับการนำไปใช้ เมื่อเรียนจบแล้วเอาประสบการณ์ต่าง ๆ ไปใช้ในชีวิตจริง เพื่อให้ชีวิตบูรณาการมีความสุขความสบายตามอัธยาศัย เช่น การจะจับปลาที่ไหนใดต้องนำความรู้ และประสบการณ์หลาย ๆ อย่างมารวมกัน จึงจะจับปลาได้

ส่วน ท้าย ต้นหยง (ท้าย ต้นหยง 2525 : 246) กล่าวว่า การสอนแบบบูรณาการเป็นวิธีสอนที่กระทำไ้หลายระดับ แต่ละระดับอาจจำเป็นจะต้องนำมาใช้สัมพันธ์กัน และยังได้กำหนดรูปแบบการสอนแบบบูรณาการไว้ 5 ระดับคือ

1. ระดับวิธีสอนมโนทัศน์ (Concept)
2. ระดับวิธีสอนหลักการสรุป (Generalization)
3. ระดับวิธีสอนวิเคราะห์ระบบ (System Analysis)
4. ระดับวิธีสอนแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinarity)
5. ระดับวิธีสอนแบบสหองค์การ (Interorganization)

1.5 จุดมุ่งหมายของการสอนแบบบูรณาการ

ลาร์ดิสซาเบล (Lardizabal. 1970 : 142) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสอนแบบบูรณาการว่า

1. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เด็กรู้สึกปลอดภัย มีความพึงพอใจ มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะและยอมรับผู้อื่น
2. ส่งเสริมการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน

3. ช่วยพัฒนาค่านิยม บรรยาภาสในชั้นเรียนจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้
พัฒนาจริยธรรม มาตรฐานการทำงาน มาตรฐานของกลุ่ม ความซาบซึ้งในการทำงาน
และความซื่อสัตย์

4. ช่วยพัฒนาวินัยในตนเอง โดยส่งเสริมความสามารถในการทำงาน
และการควบคุมอารมณ์ของผู้เรียน

5. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาการแสดงออกทางด้านศิลปะ
ดนตรี การละคร ฯลฯ เช่น เกี่ยวกันกับทางด้านสังคม วิทยาศาสตร์ และวรรณคดี

6. เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมในสังคม เติบโตที่จะ
ทำงานร่วมกับกลุ่ม และเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

7. ช่วยวัดผลการเรียนรู้ โดยการแนะนำวิธีตรวจสอบความก้าวหน้า
ในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนทั้งรายบุคคล และกลุ่ม

1.6 ขั้นตอนในการสอนแบบบูรณาการ

ลาร์ดดิซาเบล (Lardizabal, 1970 : 144-148) ได้เสนอขั้นตอน
ในการสอนแบบบูรณาการว่า ควรดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นนำ (Initiating the Unit) เป็นขั้นที่ครูเร้าความสนใจ
หรือนำทางให้ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหาที่ผู้เรียนประสบอยู่ ครูอาจมีวิธีเริ่มหน่วยได้
หลายวิธี เช่น การจัดสภาพห้องเรียนให้เร้าความสนใจใคร่รู้ ใช้โอกาสพิเศษและ
เหตุการณ์สำคัญเป็นการเริ่มหน่วย การศึกษานอกสถานที่ การเยี่ยมชมสถานที่สำคัญ
ปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัว หรือโรงเรียน อาจนำมาใช้เป็นกรณีศึกษา การใช้อุปกรณ์
ต่าง ๆ ภาพยนตร์ สไลด์ เทปบันทึกเสียง เทปโทรทัศน์ การเล่าเรื่อง บทความ
หรือบทประพันธ์ นำมาใช้เริ่มต้นหน่วยได้ หน่วยการเรียนรู้อาจเริ่มมาจากข้อเสนอแนะ
บางด้านของโรงเรียนหรือท้องถิ่น ปัญหาที่กล่าวนำไปสู่การกระทำ ครูอาจตั้งคำถาม
ว่าเราจะแก้ปัญหานี้อย่างไร จะต้องใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง และอะไรเป็นปัญหาย่อยที่เรา
ต้องแก้ไขก่อนปัญหาใหญ่

2. **ขั้นปฏิบัติการ (Point of Experience)** เป็นขั้นที่ผู้เรียนวางแผน พิจารณาตั้งจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหา และตกลงใจเลือกดำเนินการ หรือเก็บรวบรวม ข้อมูล ครูช่วยให้คำแนะนำ การทำกิจกรรมมีการแบ่งกลุ่มและหน้าที่ ในขั้นนี้ต้องอาศัย ทักษะความสามารถของครูที่จะแนะนำกิจกรรมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถ ของตนตามความถนัดมากที่สุด กิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูล การอ่าน การรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ การทัศนศึกษา การเขียนและแปลความด้วยกราฟ สถิติ การสัมภาษณ์ เป็นต้น

3. **ขั้นกิจกรรมสรุป (Culminating Activities)** ในขั้นนี้ครูเน้น ที่การบูรณาการ (Integration) ของหน่วย ผู้เรียนสรุปกิจกรรมโดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ในขณะที่ทำกิจกรรมแบบหน่วย ผู้เรียนต่างแบ่งงานกันทำคนละงาน ดังนั้นการผสมผสานงานทุกงานเข้าด้วยกันเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ผู้เรียนควรได้รับคำแนะนำ ให้สังเกตค้นหาว่ากิจกรรมของตน สามารถตอบปัญหาในกลุ่มใหญ่ได้อย่างไร และในการ เสนอผลงานของตนให้เพื่อน ๆ ที่ไม่ได้ทำกิจกรรมส่วนนั้น ได้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง จะใช้ การสื่อความหมายอย่างไรจึงจะมีประสิทธิภาพ วิธีการที่กลุ่มแลกเปลี่ยนหรือรายงาน การค้นคว้าของตนเป็นโอกาสของการเรียนรู้ที่มีคุณค่า เมื่อการแสดงออกในทางสร้าง สรรค์ (Creative Expression) การที่ผู้เรียนโยงความสัมพันธ์ของกิจกรรมย่อยเข้า กันเป็นงานของกลุ่มใหญ่ ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจ ทักษะความ สามารถและพัฒนาเจตคติ ในการเสนอผลงานผู้เรียนกระทำได้หลายวิธี เช่น จัด แสดงนิทรรศการภาพ การสาธิต การทดลอง การแสดงละคร การรายงาน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผลงานเหล่านี้จะต้องมีการอภิปรายกลุ่มติดตามมา

4. **ขั้นประเมินผล (Evaluation)** การประเมินผลถือเป็นกระบวนการ ต่อเนื่องในทุกระยะของการเรียนการสอน ไม่ได้หมายถึงการวัดผลขั้นสุดท้ายเท่าที่ การประเมินผลอาจแบ่งออกเป็น วัดความรู้ความเข้าใจด้านวิชาการ ประเมินความ สามารถในการทำงานร่วมกันภายในกลุ่ม และถวายเป็นการระหว่างกลุ่ม ผู้เรียนจะศ

ได้รับการกระตุ้นให้ตระหนักว่าการประเมินผลของกลุ่มเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกว่าครูเป็นผู้ประเมิน เพราะในขณะที่ผู้เรียนต้องประเมินผลการทำงานของตนจะช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงจุดมุ่งหมายที่ใดกำหนดไว้ ซึ่งจะเป็นการตรวจสอบและเป็นแนวทางปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมของตนและกลุ่มได้

สำหรับ หทัย ถิ่นหยง (หทัย ถิ่นหยง 2525 : 246) ได้เสนอขั้นตอนในการดำเนินการสอนแบบบูรณาการ ไว้ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ปัญหามาจากตัวผู้เรียน เป็นข้อมูลหลักฐานที่เกิดขึ้นจากผู้เรียน มีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับสภาพปัญหาในสิ่งแวดล้อมสร้างบูรณาการของปัญหาเข้ามาไว้ด้วยกัน

ขั้นที่ 2 ตั้งสมมุติฐาน คือการสืบค้นหาเหตุที่เกิดแห่งปัญหาค้นหาการอธิบายค้นคว้าหาวิธีแก้ปัญห ปัญหาต่าง ๆ จะมีระบบ และบูรณาการระหว่างระบบอย่างไร

ขั้นที่ 3 การลงมือปฏิบัติทดลองด้วยการจัดกิจกรรมเป็นแผน หน่วยงาน โดยสร้างบูรณาการของกิจกรรมนั้นไว้ทุกขั้นตอน ผู้เรียนจะเกิดมโนทัศน์และบูรณาการระหว่างมโนทัศน์

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ผลการปฏิบัติทดลองโดยการสังเกต บันทึก แล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบ อภิปราย แยกแยะข้อมูลหลักฐานให้เห็นปัญหาแห่งเหตุและผลที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 5 การสรุปผล สรุปจากการวิเคราะห์ขึ้นเป็นหลักการประชุมตรวจสอบ ทบทวน แล้วนำไปใช้เป็นกฎเกณฑ์แนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ขั้นตอนตามที่ ลารักชีวาเบล เสนอไว้มาดำเนินการทดลอง การสอนแบบบูรณาการ

1.7 คุณค่าของการสอนแบบบูรณาการ

สุมิตร คุณานุกร (สุมิตร คุณานุกร 2518 : 41-42) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนแบบบูรณาการว่า

1. ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงของการเรียนรู้ (Transfer of learning) ความรู้ที่เรียนไปแล้วจะถูกนำมาสัมพันธ์กับความรู้ที่จะเรียนใหม่ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น

2. ช่วยจัดเนื้อหาวิชา หรือความรู้ให้อยู่ในลักษณะเหมือนชีวิตจริง คือ ผสมผสานและสัมพันธ์ เป็นความรู้ที่อยู่ในลักษณะหรือรูปแบบที่เอื้อต่อการนำไปใช้กับชีวิต

3. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพและปัญหาสังคมได้ดี ว่า การกระทำหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคมเป็นผลรวมจากหลาย ๆ สาเหตุ การที่จะเข้าใจปัญหาใด และสามารถแก้ปัญหานั้นได้ ควรพิจารณาปัญหาและที่มาของปัญหาย่างกว้าง ๆ ใช้ความรู้จากหลาย ๆ วิชามาสัมพันธ์กันเพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ ๆ ขึ้น

4. ช่วยให้การสอนและการให้การศึกษามีคุณค่ามากขึ้น แทนที่จะเป็น ขบวนการถ่ายทอดความรู้หรือสาระแต่เพียงประการเดียว กลับช่วยให้สามารถเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็น ให้เกิดความคิดรวบยอดที่กระจ่างถูกต้อง และให้สามารถปลูกฝัง ค่านิยมที่ปรารถนาได้อีกด้วย

5. ทำให้เกิดบูรณาการขึ้น การบูรณาการความรู้ทำให้วัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษาหรือการสอนเปลี่ยนไป จากเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ไปเป็นเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นคุณค่าและนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

สันต์ ธรรมบำรุง (สันต์ ธรรมบำรุง 2522 : 97) กล่าวถึงผลดีที่จะได้รับจากการสอนแบบบูรณาการว่า

1. ช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพให้แก่ผู้เรียน

2. ช่วยพัฒนาความเจริญเติบโตของผู้เรียนทั้งทางกายและจิตใจไป

พร้อม ๆ กัน

3. ช่วยฝึกให้ผู้เรียนได้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

4. ผู้เรียนคุ้นเคยกับการแก้ปัญหา ตัดสินใจที่จะแก้ปัญหา เมื่อเกิดอะไรขึ้นในชีวิตก็จะไม่ตระหนกตกใจ

สำหรับ ผกา สัตยธรรม (ผกา สัตยธรรม 2523 : 51) กล่าวถึง การสอนแบบบูรณาการ ก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. ช่วยเหลือและแก้ไข ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาตนเอง ให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุกด้าน
2. การเชื่อมโยงวิชาทำให้นักเรียนเกิดความสุขสนาน เพราะได้ เรียนรู้หลายด้าน
3. การฝึกเชื่อมโยงวิชาต่าง ๆ กันทำให้ไม่ลืมนำ
4. สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตจริงให้สอดคล้องกับความต้องการได้
5. นักเรียนได้ฝึกทักษะด้านต่าง ๆ หลายประการ

1.8 ข้อควรคำนึงในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

ลาเรซซาเบล (Lardizabal, 1970 : 148 - 149) ได้สรุปหลักและสิ่งที่ ควรพิจารณาในการเรียนการสอนแบบบูรณาการว่า

1. ผู้เรียนมีความสำคัญมากกว่าเนื้อหาวิชา เน้นการพัฒนาบุคลิกภาพ คำนึงถึงการเรียนรู้ทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา
2. หน่วยการเรียนรู้ที่ต้องใช้เวลาในการทำกิจกรรมข้ามวันจะดีกว่า หน่วยการเรียนรู้สั้น ๆ ที่เสร็จในเวลาเรียน
3. กิจกรรมการเรียนรู้ควรเป็นปัญหาในชีวิตจริง คำนึงถึงความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนเป็นเกณฑ์
4. ในการเรียนการสอนควรใช้กระบวนการกลุ่ม
5. กิจกรรมในการเรียนการสอนใช้กระบวนการประชาธิปไตย
6. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
7. สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนในการทำงานให้เป็นที่พักผ่อนใจของ ผู้เรียน

กาญจนา คุณารักษ์ (กาญจนา คุณารักษ์ 2522 : 21) กล่าวถึง สิ่งที่ต้องคำนึงในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการว่า

1. จะต้องมีการมุ่งหมายที่แน่นอนว่า ต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไร
2. ในการสอนแต่ละครั้งต้องพยายามสอดแทรกคุณสมบัติที่ต้องการเน้นในตัวผู้เรียน เช่น การเสียสละ ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี เป็นต้น
3. พยายามบูรณาการความรู้ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวันให้มากที่สุด
4. จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักสังเกต วิเคราะห์ วิจัย และอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
5. จัดบรรยากาศภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้ท้าทายและเร้าความสนใจของผู้เรียน

1.9 การจัดเนื้อหาวิชาและกิจกรรมที่ใช้กับการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

ลาร์ดิซาเบล (Lardizabal. 1970 : 142-144) กล่าวว่า การสอนแบบบูรณาการต้องยึดหลักสำคัญที่ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ประสบการณ์ในการเรียนรู้ควรเป็น "หน่วย" (Unit) ที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง ครูผู้สอนต้องใช้เทคนิคในการผสมผสานเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กัน ภายในขอบข่ายของเรื่องที่ศึกษา ลักษณะทั่วไปของหน่วยการเรียนรู้มีดังนี้

1. มุ่งเน้นปัญหา ปัญหานั้นควรมีความสำคัญพอที่จะศึกษาและเกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ หลายแง่หลายมุม คำตอบของปัญหาแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจุบันกับอนาคต หรือผลกระทบของปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่มีต่อวัฒนธรรม หรือวัฒนธรรมมีต่อการเมือง เป็นต้น
2. เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน อุปกรณ์ หรือสื่อการเรียนต้องไม่ยากเกินกว่าที่ผู้เรียนจะเข้าใจได้ การจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียน และหาทลายความสามารถ ไม่ง่ายจนเกินไป

3. ส่งเสริมพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เน้นในทุก ๆ ด้านของความเจริญ
งอกงามและลำดับขั้นของประสบการณ์ เช่น กิจกรรมด้านการอ่าน การสังเกต การพูด
การฟัง การวาดและการเขียน กิจกรรมทักษะด้านต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมที่ต้องใช้
ความสามารถทางสมองในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา ฯลฯ

4. เป็นการวางแผนงานร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน ให้นักเรียนมี
โอกาสเลือกปัญหา แหล่งค้นคว้า วัสดุอุปกรณ์ วางแผนกิจกรรมและประเมินผลให้เป็นไป
ตามความมุ่งหมายที่ต้องการ

5. การวางแผนหน่วยการเรียนรู้ต้องระลึกเสมอว่า ทำอย่างไรจึงจะ
ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

นิมมวล ทศวัฒน์ (นิมมวล ทศวัฒน์ 2522 : 173) ได้กล่าวถึง
ลักษณะของหน่วยการเรียนรู้การสอน มีดังนี้

1. กลุ่มหัวข้อย่อยมีเนื้อหาสัมพันธ์กัน นำมาจัดลำดับก่อนหลังเสียใหม่
ภายในหัวข้อใหญ่ที่เรียกว่า "หน่วย" (Unit) และใช้เวลาต่อเนื่องกัน อาจเป็น 2 สัปดาห์
หรือ 3, 4 สัปดาห์ก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่เนื้อหาของบทเรียนนั้น

2. หน่วยแต่ละหน่วยมีความสมบูรณ์ในตัวของมันเอง คือ ครอบคลุม
ความมุ่งหมาย ปัญหา กิจกรรม การวัดผลและประเมินผล เบ็ดเสร็จอยู่ในหน่วยการเรียน
นั้น

3. หน่วยแต่ละหน่วยสามารถสอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้

4. หน่วยการเรียนรู้การสอนสามารถใช้เทคนิควิธีสอนหลายวิธีที่เหมาะสม
เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจมากที่สุด

กิจกรรมที่สามารถนำมาใช้ในการสอนแบบบูรณาการ ได้แก่

- การรายงานควยปากเปล่า และรายงานเขียน
- การอภิปราย
- กรณีตัวอย่าง

1777 27

h 89675

- การแสดงละคร
- การศึกษานอกสถานที่
- การเชิญวิทยากรมาบรรยาย
- การสาธิตและทดลอง
- การสัมภาษณ์บุคลากร
- การจัดนิทรรศการ

1.10 กิจกรรมของนักเรียนในการสอนแบบบูรณาการ

ลาร์ดิซาเบล (Lardizabal, 1970 : 148) กล่าวถึงหลักในการจัดกิจกรรมของการสอนแบบบูรณาการว่าควรนำกิจกรรมของกระบวนการกลุ่มมาใช้ดังนี้

1. การแบ่งกลุ่ม ในการแบ่งกลุ่มจะต้องให้นักเรียนได้เข้ากลุ่มเพื่อทำกิจกรรมที่ตนมีความถนัดและมีความสนใจ ครูจะต้องช่วยเหลือในการจัดแบ่งกลุ่มด้วย เพื่อให้แต่ละกลุ่มมีจำนวนพอเหมาะ และมีความสามารถพอ ๆ กัน
2. แต่ละกลุ่มเลือกคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ คณะกรรมการ และเลขานุการ
3. มีการประชุมร่วมกันภายในกลุ่ม เพื่อวางแผนในการทำกิจกรรมร่วมกัน
4. สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการทำกิจกรรมตามที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้

1.11 บทบาทของครูในการสอนแบบบูรณาการ

1. จะต้องศึกษาหาความรู้ใหม่มากขึ้น ศึกษาสิ่งใหม่ ๆ ให้กว้างทั้งทางตรงและทางอ้อม
2. มีความรอบรู้และแม่นยำในความรู้ที่จะนำมาบูรณาการ ผสมผสานสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน
3. มีความคิดกว้าง ใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นหลาย ๆ ด้าน

4. เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในทางที่ถูกต้อง เพื่อให้นักเรียนมีความตั้งใจ มีทัศนคติที่ดี ต่อการเรียนในบทเรียน

5. ติดตามผลงาน และประเมินการทำกิจกรรมของนักเรียน

1.12 ระยะเวลาที่ใช้ในการสอนแบบบูรณาการ

ระยะเวลาของการสอนแต่ละหน่วยจะแตกต่างกันไป เนื่องจาก

1. ความสนใจและความสามารถของนักเรียน
2. การศึกษาค้นคว้า การใช้สื่อ และอุปกรณ์การสอน ตลอดจนกิจกรรม

ที่นักเรียนทำ

3. การจัดประสบการณ์ในแต่ละหน่วย
4. ความชำนาญในการสอน และการเร้าให้นักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนหน่วยใหม่

5. ปัญหาของแต่ละหน่วยที่นำมาศึกษา

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสังคมศึกษา

สังคมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของ เนื้อหาสังคมศาสตร์ที่ได้เลือกและปรับปรุงให้เหมาะสมที่จะใช้สอนในโรงเรียน ซึ่งเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาจะกล่าวถึงเรื่องราวต่อไปนี้คือ (หน่วยศึกษานิเทศก์ 2515 : 1)

1. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์
2. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับสถาบันสังคม
3. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ กับพื้นที่อาศัยอยู่
4. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับปัจจัยการดำรงชีพ

วิชาสังคมศึกษาจึงเป็นวิชาที่ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมทางสังคม และทางธรรมชาติของมนุษย์ สมบูรณ์ ชิตพงศ์ (สมบูรณ์ ชิตพงศ์ 2523 : 7) กล่าวว่าในการเรียนสังคมศึกษา ไม่ไ้มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในศาสตร์ทางสังคมทุกสาขา เพื่อพัฒนาความก้าวหน้า

ทางวิชาการเฉพาะสาขาแต่อย่างใด แต่เป็นการเรียนรู้เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสิ่งแวดล้อมทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับคนเท่านั้น ดังนั้นสิ่งที่นักเรียนต้องเรียนรู้จึงเป็นลักษณะของสิ่งแวดล้อมที่เป็นการบูรณาการ หรือผสมผสานกันในทุกสาขาวิชา ซึ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องมีความเข้าใจอย่างดีในเรื่องนี้ และเน้นการเรียนการสอนในลักษณะที่ทำให้เกิดบูรณาการกันจริง ๆ ไม่ใช่ไปสร้างบุคลิกภาพของความเป็นนักปราชญ์ในเฉพาะสาขาวิชา เช่น แรกก่อน

เนื่องจากสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลง นักการศึกษาจึงเปลี่ยนแนวคิดของการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้เรียนให้มากขึ้น นักวิชาการทางสังคมศึกษาพยายามที่จะพัฒนาวิธีสอนแบบใหม่ ๆ ที่จะให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ และค่านิยมที่ถูกต้อง ดังที่ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ 2517 : 56-60) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมคนให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างดีมีความสุขนั้น สมาชิกของสังคมควรมีลักษณะ 5 ประการคือ กล้า และรู้จักแสดงความคิดเห็น รู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นเอง แต่ต้องมีการอบรม ผู้สอนจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกและตัดสินใจปัญหาด้วยตนเอง รับผิดชอบต่อการเรียนด้วยตนเอง ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้ประสานงาน

สรุปได้ว่า ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาคู่มือสอนจำเป็นต้องพัฒนาวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ ด้วยการนำเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ มาใช้ การสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลางนำมาใช้ลดน้อยลงหรือเกือบไม่นำมาใช้เลย ส่วนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้นำมาใช้มากยิ่งขึ้น การสอนเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวนักเรียนกับคนอื่น และตัวนักเรียนกับสิ่งแวดล้อมเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ครูและนักเรียนจะต้องปฏิบัติ กระทำฝึกฝน เฝ้าดู และหาทางแก้ปัญหาพร้อมกัน ดังนั้นเนื้อหาและกิจกรรมต่าง ๆ ในวิชาสังคมศึกษาจึงเน้นการฝึกปฏิบัติจริง จนเกิดทักษะเพื่อเตรียมประสบการณ์ในการที่จะไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

ทักษะที่ควรได้รับการฝึกฝนในวิชาสังคมศึกษา (Social Studies Skill) มีดังนี้
(ประนอม เกษชัย 2521 : 79-81)

1. ทักษะในการอ่าน (Reading Skill) เป็นทักษะพื้นฐานของวิชาสังคมศึกษา เช่น อ่านเพื่อความ อ่านจับใจความ อ่านเพื่อเก็บความคิดรวบยอดในเรื่องให้มาสัมพันธ์กันได้
2. ทักษะในการคิด (Thinking Skill) คือการฝึกให้คิดอย่างมีเหตุผล รู้ว่าอะไรคือข้อเท็จจริงหรือความเห็น ซึ่งการฝึกให้มีความคิดแบบนี้จะช่วยให้นักเรียนเลือกและรู้จักการตัดสินใจ
3. ทักษะในการค้นคว้าวิจัย (Research Skill) คือการฝึกค้นคว้า แสวงหาข้อมูลจากการอ่าน การฟัง ตลอดจนฝึกการใช้หนังสือคู่มือและสารานุกรม เพื่อสรุปและนำมาเสนอโดยวิธีต่าง ๆ เช่น เขียนรายงาน เสนอรายงานปากเปล่า เป็นต้น
4. ทักษะใช้แผนที่และลูกโลก (Map and Globes Skill) เป็นการฝึกใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์ทางวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้รู้จักอ่านแผนที่และการใช้ลูกโลก เข้าใจถึงอิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้ง มาตรการส่วน เส้นละติจูด เส้นลองจิจูด การเข้าใจสิ่งเหล่านี้มีประโยชน์ในชีวิตจริงมาก
5. ทักษะการใช้และเข้าใจสิ่งพิมพ์ที่เขียนเป็นกราฟ (Graphing Skill) เพื่อให้เข้าใจและสามารถอ่านหรือแปลความหมายจากสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ประกอบหรือแทนคำอธิบายได้ เช่น รูปภาพ ตาราง แผนภูมิ แผนผัง เป็นต้น
6. ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม (Group Work Skill) คือทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ เช่น การวางแผนทำงานร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น
7. ทักษะในการเกิดความรู้ชั้นปัญญา (Intellectual Skill) เป็นทักษะที่ลึกซึ้งกว่าการมีความรู้ปกติธรรมดา คือ เกิดทักษะในการคิดแก้ปัญหา ค้นคว้าและคิดสร้างสรรค์ให้เกิดความรู้ใหม่ สามารถประจักษ์สิ่งใหม่อันเป็นประโยชน์ยิ่ง ๆ ทั่วไป
8. ทักษะในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถปฏิบัติตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างถูกต้อง สะดวกสบาย เช่น

การปฏิบัติตนในสังคม มารยาททางสังคม การแต่งกาย การรู้จักคำนียมในสังคม มีความรอบรู้กฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายและความต้องการของสังคม ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมทางสังคม

สำหรับการวัดประเมินผลวิชาสังคมศึกษา จำเป็นต้องใช้วิธีการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การประเมินผลวิชาสังคมศึกษาแนวใหม่มุ่งวัดทักษะ เจตคติและความสามารถเชิงพฤติกรรม ไม่ได้วัดความรู้แต่เพียงอย่างเดียว วิธีการวัดทำได้หลายวิธี (กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : 178) เช่น

1. การสังเกต สังเกตความประพฤติ การเล่น การทำงานร่วมกับเพื่อน การรักษาสาธารณสมบัติ การไม่ท้อถอยในการทำงาน การแสดงออกทางความคิด ความรับผิดชอบ และความสำเร็จในการทำงาน

2. การตรวจผลงานภาคปฏิบัติ การทำแผนที่ แผนที่ แผนผัง ภาพจำลอง การจัดชั้นเรียน การปรับปรุงบริเวณโรงเรียน การรายงาน การตรวจสอบผลงาน และกิจกรรมทุกอย่างในการเรียนการสอนสังคมศึกษา

3. การสัมภาษณ์เมื่อจบเรื่อง หรือกิจกรรมหนึ่ง ๆ โดยใช้วิธีซักถามเพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจ เจตคติ ความคิดเห็น และการประเมินตนเอง ในกิจกรรมต่าง ๆ

4. การทดสอบข้อเขียน ทดสอบด้วยการตั้งคำถามให้ครอบคลุมสิ่งที่เรียนไปแล้วในระยะหนึ่ง ๆ ใหม่มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นของนักเรียน

จากสภาพการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ วิจิตร สิ้นสิริ (วิจิตร สิ้นสิริ 2517 : 95-96) ได้สรุปการสอนวิชาสังคมศึกษาแนวใหม่ไว้ดังนี้

1. วิชาที่สอน ครูควรตัดสินใจร่วมกับผู้ปกครอง โดยถือเอาความต้องการของเด็กชายหญิงในปัจจุบันและในอนาคต

2. จุดมุ่งหมาย มุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สร้างเจตคติ พัฒนาทักษะ และมุ่งให้เกิดความเข้าใจในความรู้ที่จะเป็นประโยชน์จริง ๆ เน้นปัจจุบันและอนาคต

โดยใช้อัตถิเป็นประทีปนำทางถ่ายทอดวัฒนธรรม

3. วิธีสอนแต่ละอุปกรณ์ ครูและนักเรียนจะวางแผนร่วมกัน และใช้หนังสืออ้างอิงประกอบหลาย ๆ เล่ม บวกกับการจัดประสบการณ์อื่น ๆ เช่น ทักษะศึกษา โสภทัศน์ศึกษา เป็นต้น ถือว่ากลุ่มผู้เรียนมีความสำคัญ โดยมีครูเป็นมัคคุเทศก์ที่เชี่ยวชาญคอยนำทาง การสอนจะใช้หลาย ๆ วิธี รวมทั้งการอภิปราย รายงาน เรียนแบบสืบสวนสอบสวน

4. การวัดผลมีแบบวัดผลชนิดต่าง ๆ รวมทั้งการสังเกตพฤติกรรมทดสอบทักษะ เจตคติ ให้เด็กมีโอกาสฝึกการตัดสินใจ หรือพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความคิดรวบยอด

3.1 ความหมายของความคิดรวบยอด

บอร์น (Bourne. 1970 : 18) ได้ให้ความหมายของความคิดรวบยอด (Concept) ในลักษณะของความสามารถเกี่ยวกับการจำแนกองค์ประกอบ 2 ประเภท ซึ่งเป็นโครงสร้างสำคัญของการเรียนรู้ คือ กฎ (Rules) และลักษณะเฉพาะของสิ่งนั้น ๆ ผู้เรียนอาจทราบกฎ หรือลักษณะเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง หรืออาจไม่ทราบเลยทั้งสองอย่าง แต่ก็สามารถเรียนรู้ความคิดรวบยอดของสิ่งนั้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นที่น่าสังเกตว่าความหมายของความคิดรวบยอดนั้นใกล้เคียงกับการแบ่งแยกออกเป็นประเภท ๆ (Categories) บางครั้งก็ใช้แทนกันได้ แต่ความคิดรวบยอดมีความหมายที่กว้างกว่า

อีเบล (Ebel. 1969 : 323) ได้เสนอรายงานของสโมค (Smoke) เกี่ยวกับความหมายของความคิดรวบยอดไว้ว่า ความคิดรวบยอดเป็นการเรียนรู้ที่นำไปสู่การคิด ความคิดรวบยอดเป็นความคงที่ของการตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีการสรุปครอบคลุม และการเพ่งจำแนกความแตกต่างรวมอยู่ด้วย

ดี เซคโค (De Cecco. 1968 : 388) กล่าวว่า ความคิดรวบยอดเป็นกลุ่มของเหตุการณ์ หรือสิ่งแวดลอมที่มีลักษณะบางประการหรือหลายประการร่วมกันอยู่ สิ่งแวดลอมและเหตุการณ์นี้ไ้แก่ วัตถุสิ่งของ สิ่งมีชีวิต ตลอดจนสภาพดินฟ้าอากาศ และอื่น ๆ ตัวอย่างของความคิดรวบยอดไ้แก่ มนุษย์ คนสวย สุนัข สงคราม เป็นต้น

แมคโดนัลด์ (McDonald. 1959 : 134) ไ้กล่าวถึงความหมายของความคิดรวบยอดว่า ความคิดรวบยอดเป็นกลุ่มของสิ่งเร้าหรือเหตุการณ์ที่มีลักษณะเฉพาะร่วมกัน ความคิดรวบยอดไม่ใช่เหตุการณ์ในตัวมันเอง แต่เป็นกลุ่มของสิ่งเร้า เหตุการณ์ที่มีลักษณะเฉพาะที่แน่นอน ทั้งนี้ความคิดรวบยอดจึงเป็นความเข้าใจและความคิดขั้นสุดท้ายของคน ๆ หนึ่งที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ความเข้าใจและความคิดนั้นเป็นนามธรรม เป็นข้อสรุปเกี่ยวกับเรื่องนั้นในระยะหนึ่ง หรือตลอดไป ความคิดรวบยอดต่างจากการรับรู้ตรงที่ว่า การรับรู้เป็นผลอันเกิดจากการสัมผัสกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยตรง แต่ความคิดรวบยอดจะไม่ใช้สิ่งใด คนใด หรือการกระทำใด ๆ หากแต่เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้กันแพร่หลายที่สุด ไ้แก่ ภาษา และถ้อยคำ

กู๊ด (Good. 1959 : 118) ไ้ให้ความหมายของความคิดรวบยอดไว้

3 ลักษณะ คือ

1. ความคิดรวบยอด หรือ สัญลักษณ์ของส่วนประกอบ หรือลักษณะรวมที่สามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มเป็นพวกได้
2. สัญลักษณ์เชิงความคิดทั่วไป หรือเชิงนามธรรมเกี่ยวกับสถานการณ์ กิจการ หรือวัตถุ
3. ความรู้สึกนึกคิด ความเห็น ความคิด หรือภาพความคิด

ลินด์สมิท และสตรอสส์ (Lindsmith and Stranss. 1957 : 65-68) ให้ความเห็นว่า ความคิดรวบยอดมีความหมายใกล้เคียงกับการจัดประเภท บางครั้งอาจใช้แทนกันได้ แต่ความคิดรวบยอดมีความหมายกว้างกว่าการจัดประเภท เพราะความคิดรวบยอดรวมเอาการจัดประเภทเข้าไว้ด้วย

นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ (นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ 2523 : 1) ให้ความหมายของความถี่รวมย่อว่า ความถี่รวมย่อหมายถึง ความคิดที่เกิดจากการรับรู้ลักษณะร่วมของวัตถุ เหตุการณ์ บุคคล ความคิด ที่เป็นประเภทเดียวกัน

ลาวัญญ์ วิทยาอุณกุล (ลาวัญญ์ วิทยาอุณกุล 2523 : 1) มีความเห็นว่า ความถี่รวมย่อเป็นแนวความคิดที่สรุปได้จากข้อเท็จจริงที่แสดงถึงความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เป็นข้อเท็จจริง

พรณี ชูทัย (พรณี ชูทัย 2520 : 142) และชัยพร วิชาวุธ (ชัยพร วิชาวุธ 2520 : 1) มีความเห็นสอดคล้องกับ ดี เซคโค (De Cecco) และแมกโดนัลด์ (McDonald) ที่ว่า ความถี่รวมย่อคือความคิดเกี่ยวกับประเภทของสิ่งต่าง ๆ ตามความเข้าใจของคนแต่ละคน เช่น เข้าใจว่าสิ่งของลักษณะใดเรียกว่าของแข็ง สิ่งใดเรียกว่าสิ่งมีชีวิต และสิ่งมีชีวิตลักษณะใดเรียกว่า แมว คนลักษณะใดเรียกว่า วีรชน การกระทำใดเรียกว่าหวานซึ้ง การกระทำใดเรียกว่า เกรงใจ หรือมีความเกรงใจ ความคิดลักษณะใดเรียกว่าวัตถุธรรม เป็นต้น จากตัวอย่างจะเห็นว่าความถี่รวมย่อนั้นเกี่ยวกับประเภทของสิ่งของก็มี การกระทำก็มี และประเภทของความคิดก็มี

3.2 ประเภทของความถี่รวมย่อ

บรูเนอร์ และคนอื่น ๆ (Bruner and other. 1957 : 41-43) ได้จำแนกความถี่รวมยอออกเป็น 3 ชนิดคือ

1. ความถี่รวมย่อรวมลักษณะ (Conjunctive Concept) คือ ความถี่รวมย่อที่เกิดจากการมีส่วนร่วมกันของลักษณะเฉพาะ (Attributes) ตั้งแต่สองลักษณะขึ้นไป เช่น สมูทสีเขียว ดอกไม้สีแสดเล็ก ๆ สุนัขขนยาวสีขาว และสิ่งเร้าที่เราพบเห็นโดยทั่วไป ลักษณะที่มาร่วมกันได้แก่ รูปร่าง ขนาด สี เป็นต้น ความถี่รวมยอต่าง ๆ ที่เรารู้เคยในชีวิตประจำวันมักเป็นความถี่รวมยอชนิดรวมลักษณะ
2. ความถี่รวมยอบแยกลักษณะ (Disjunctive Concept) คือ ความถี่รวมยอที่เปิดโอกาสให้ตัดสินใจเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างรวมกัน

เช่นคำว่า "กา" อาจเป็น นกกา หรือ กาทันน้ำ หรือการเขียนเครื่องหมาย กากบาท
คำว่า "Strike" ในการเล่นเบสบอล อาจหมายถึงบอลที่ขว้างไปไม่ได้ตี หรือตีบอลไม่ถูก
ตามครั้ง สัญลักษณ์ "0" อาจเป็นความคิดรวบยอดของจำนวนศูนย์ (Zero) วงกลม
ตัวโอในภาษาอังกฤษ หรือ ไซ่หนึ่งฟอง

3. ความคิดรวบยอดสัมพันธ์ (Relational Concept) เป็นความคิด
รวบยอดที่เกิดจากความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ สภาวะ หรือสิ่งเร้าตั้งแต่สองอย่างหรือ
มากกว่า เช่น การนำไม้ขีดไฟไปสัมพันธ์กับบุหรี่ ก็เพราะเราใช้ไม้ขีดไฟจุดบุหรี่สูบหรือ
ภาษีเงินได้สัมพันธ์กับระดับของรายได้ เป็นต้น

สำหรับ รัสเซลล์ (Russell, 1961 : 124-155) ได้แบ่งความคิด
รวบยอดออกเป็น 8 ลักษณะคือ

1. ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Concept) คือความคิดรวบยอดเกี่ยวกับจำนวนเลข การวัด ซึ่งมีอยู่เสมอในชีวิตประจำวัน
2. ความคิดรวบยอดในเรื่องเวลา (Concept of Time) เป็นความคิดรวบยอดที่มีความสัมพันธ์กับความคิดรวบยอดในเรื่องที่ว่าง (Concept of Space) แต่ความคิดรวบยอดในเรื่องเวลาเป็นนามธรรมมากกว่า เช่น กลางวัน กลางคืน เช้า-บ่าย-เย็น และฤดูต่าง ๆ เป็นต้น
3. ความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Concept) เป็นความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเวลาและที่ว่างรวมอยู่ด้วย เพราะวิทยาศาสตร์ขึ้นอยู่กับ การวัดที่แน่นอน เวลา น้ำหนัก และปรากฏการณ์อื่น ๆ ด้วย
4. ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวเอง (Self Concept) คือการที่บุคคลมีความรู้สึกว่าเขาเองคือใคร เป็นอะไร เป็นอย่างไร
5. ความคิดรวบยอดทางสังคม (Social Concept) เป็นความคิดรวบยอดที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ชุมชนชน ประชาชาติไทย ศีลธรรม
6. ความคิดรวบยอดทางสุนทรียภาพ (Aesthetic Concept) เป็นความคิดรวบยอดซึ่งสัมพันธ์กับความคิดรวบยอดที่เกี่ยวกับความสวยงาม และขึ้นอยู่กับ

ความคิดรวบยอดทางสังคม ตัวอย่างความคิดรวบยอดทางสุนทรียภาพ เช่น สุนทรียภาพ
ในภาพเขียน รูปภาพ คนตรี

7. ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความขบขัน (Humour Concept) เป็น
ความคิดรวบยอดที่อยู่ในขอบข่ายของสังคมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ บางสิ่งเป็นของขบขันใน
สังคมหนึ่ง แต่อาจไม่ขบขันในอีกสังคมหนึ่งก็ได้

8. ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ (Miscellaneous Concept)
เช่น เกี่ยวกับความตาย เพศ สงคราม เป็นต้น

ส่วน บีเยอร์ (Beyer, 1971 : 117) ได้แบ่งความคิดรวบยอดไว้เป็น
3 ประเภทคือ

1. ความคิดรวบยอด ปราภภูษิต (Substantive Concept) เช่น
บ้านเมือง รถยนต์

2. ความคิดรวบยอด แสดงคุณค่า (Value Concept) เช่น ความ
ซื่อสัตย์ ความซื่อเห่ ความสวย เป็นต้น

3. ความคิดรวบยอด แสดงวิธีการ (Methodological Concept)
เช่น การบริการ การชดสรว่น้ำ ทิศนจร

บุญเสริม ฤทธาภิรมย์ (บุญเสริม ฤทธาภิรมย์ 2523 : 19) มี
ความเห็นสอดคล้องกับบรูเนอร์ (Bruner) เขาได้แบ่งความคิดรวบยอดออกเป็น 3
ประเภทคือ

1. ความคิดรวบยอดที่มีลักษณะร่วมกัน เป็นประเภทของความคิด
รวบยอดที่มีอยู่เป็นส่วนใหญ่ เร็ยรับรู้ได้ง่าย มีลักษณะร่วมกันอยู่หลายอย่าง

2. ความคิดรวบยอดที่เป็นเชิงสัมพันธ์ เป็นความคิดรวบยอดที่ต้อง
อาศัยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก หรือส่วนรวมของกลุ่มมาพิจารณาคุณลักษณะหรือคุณค่า
ที่ผิดแผกแตกต่างกัน แต่สมาชิกหรือส่วนประกอบมีความสัมพันธ์กันในบางลักษณะ

3. ความคิดรวบยอดที่เป็นเชิงวิเคราะห์ เป็นความคิดรวบยอดที่มี

อยู่บนพื้นฐานของคุณลักษณะที่สังเกตได้จากส่วนของวัตถุ สิ่งของ เรื่องราว แต่ละอย่างภายในกลุ่มซึ่งละเอียด และซับซ้อนกว่าความคิดรวบยอดที่เป็นเชิงสัมพันธ์

3.3 กระบวนการในการสร้างความคิดรวบยอด

กระบวนการในการสร้างความคิดรวบยอดนั้น โปเดล (Podell. 1958 : 1-20) ได้แบ่งกระบวนการในการสร้างความคิดรวบยอดออกเป็น 2 กระบวนการคือ

1. การมองเห็นลักษณะรวม (Composite Photograph) คือการที่ผู้เรียนสามารถมองเห็น หรือเข้าใจลักษณะรวมของวัตถุหรือสภาพการณ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยผู้เรียนมีใ้ทำกิจกรรมเพื่อค้นหาความคิดรวบยอดมากขึ้น เช่น เด็กคนหนึ่งเห็นสุนัขบอย ๆ หั้ว ๆ ที่สุนัขเหล่านั้นเป็นชนิดที่แตกต่างกันออกไปหลายชนิดด้วยกัน เด็กก็สามารถเห็นลักษณะรวมของสุนัขได้ เช่น สี่ขา มีปากยาว มีหาง ฯลฯ ครึ่งต่อไปถ้าเขาเห็นสัตว์เช่นนี้อีก เขาก็ทราบว่ามันเป็นสัตว์ประเภทเดียวกัน

2. การกระทำกิจกรรมเพื่อค้นหาความคิดรวบยอด (Active Search) คือการที่ผู้เรียนต้องทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อค้นหาความคิดรวบยอดโดยที่ผู้เรียนคาดการณ์ไวล่วงหน้าว่า ลักษณะรวมของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นคืออะไร แล้วจึงค่อยทำกิจกรรมเพื่อเป็นการทดสอบการสร้างความคิดรวบยอดแบบนี้ผู้เรียนไม่ได้ดูเฉย ๆ แต่ต้องมีการกระทำกิจกรรมอยู่

เครช และกรูทฟีลด์ (Krech and Grutchfield. 1958 : 464-465) มีความเห็นสอดคล้องกับโปเดล (Podell) เขาให้ความเห็นว่ากระบวนการสร้างความคิดรวบยอดเป็นกระบวนการค้นพบลักษณะบางประการที่มีลักษณะรวมของอัตราซึ่งเป็นพวกเดียวกัน เช่น ถ้าพบว่า ช้าง หมู คน และปลาวาฬ ต่างก็มีค่อมที่น่ามสำหรับเลี้ยงลูกอ่อน ลักษณะรวมเช่นนี้แตกต่างไปจากสัตว์อื่น ๆ การค้นพบลักษณะรวมนี้เป็นการสร้างความคิดรวบยอดของคำว่า "สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม"

ส่วน โลเวล (Lovell. 1966 : 12-13) ให้ความเห็นว่า กระบวนการทางจิตวิทยาที่ต้องใช้ในการสร้างความคิดรวบยอดมี 3 กระบวนการคือ

1. การรับรู้ (Perception)
2. การแยกแยะ (Abstraction)
3. การสรุปครอบคลุม (Generalization)

กระบวนการแยกแยะเป็นหลักฐานสำคัญของการสร้างความคิดรวบยอด ซึ่งได้แก่ ลักษณะเด่นที่ร่วมกันของวัตถุหรือเหตุการณ์ในสิ่งแวดล้อมนั้น เด็กจะสร้างความคิดรวบยอดได้ก็ต่อเมื่อเขาสามารถแยกแยะ (Discrimination) คุณสมบัติของวัตถุหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จากนั้นก็สามารถสรุปครอบคลุมออกไปได้ โดยอาศัยลักษณะที่ร่วมกันของสิ่งที่คนพบ

เฮิร์ลอค (Hurlock, 1964 : 491-492) มีความเห็นว่า ขั้นตอนที่สำคัญที่จะสร้างความคิดรวบยอดได้นั้น บุคคลจะต้องมีความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ (Relationship) มองเห็นความหมายสำคัญ (Underlined Meaning) ของการรับรู้ ทั้งยังสามารถให้เหตุผลได้ว่า การรับรู้ที่ได้รับการตีความหมายแล้วมีลักษณะใดเหมือนกัน และมีลักษณะใดแตกต่างกันบ้าง ทั้งสามารถจัดกลุ่มสิ่งเร้าให้เป็นพวกเดียวกัน หรือต่างพวกกันได้

ลินด์ สมิท และสตรอส (Lindsmith and Struass, 1957 : 65-68) ให้ทัศนะว่า การสร้างความคิดรวบยอดเป็นวิธีคิดวิธีหนึ่ง คือเป็นวัตรกรรม นามธรรม และกลไกของธรรมชาติ เพื่อให้ตนเองมีความรู้ความเข้าใจ และเห็นความหมายของสิ่งนั้นจนสามารถสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ยิ่งกว่านั้นยังสามารถจัดประเภทของสิ่งเร้าที่มีโครงสร้างเดียวกันไปด้วยกัน เรียกว่า "การจัดประเภท" (Categories) นอกจากนี้สามารถจัดรวมเป็นหมวดหมู่แล้วยังสามารถแยกสิ่งเร้าสิ่งหนึ่งสิ่งใดออกจากประเภทหนึ่งได้ เป็นการจักระบบการคิดนั่นเอง จะเห็นว่าการสร้างความคิดรวบยอดนั้นต้องรวมความสามารถในการแยกแยะ (Discrimination) เข้าไปด้วย ทั้งนี้เพื่อช่วยให้เข้าใจสิ่งเร้าต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ซึ่งความคิดเห็นนี้ตรงกับโลเวล (Lovell)

สำหรับ รัสเซลล์ (Russell, 1956 : 249) กล่าวว่า ความคิดรวบยอดเป็นผลมาจากการรับรู้ (Perception) การคิดคำนึง (Imagination) และ

การจำได้ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมภายนอกและภายในอินทรีย์ ได้แก่ องค์ประกอบทางอารมณ์ ความตึงเครียด ความต้องการ (Need) หรือปัญหาที่ต้องแก้ไข การที่จะสร้างความคิดรวบยอดได้นั้นต้องผ่านกระบวนการสามขั้น คือ การแยกแยะ การย่นย่อ และการสรุปครอบคลุม กระบวนการทั้งสามนี้จะต้องมีการสะสมประสานกันและเกิดขึ้นในระหว่างที่มีการรับสัมผัส (Sensory impression) การทำงานของกล้ามเนื้อ (Muscular Activity) การใช้กล้ามเนื้อ (Motor manipulation) การตั้งคำถาม การอ่าน และการแก้ปัญหาซึ่งทั้งหมดนี้จะรวมกันเข้าเป็นโครงสร้างของความคิดรวบยอด

ฮัมฟรี (Humphrey. 1951 : 229) ได้ให้ข้อคิดเห็นที่คล้ายกับรัชเชลตรงที่ว่าขั้นของการสร้างความคิดรวบยอดอาจจะมีเพียงการย่นย่อ และนำไปสู่การสรุปครอบคลุมได้เลย โดยรวมการแยกแยะไว้ในขั้นเกี่ยวกับการย่นย่อ และฮัมฟรีได้กล่าวเสริมอีกว่า กระบวนการย่นย่อนั้นอาจจะบรรลุไปสู่ขั้นการสรุปครอบคลุมได้เลย หรือค่อยเป็นค่อยไปก็ได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุดังนี้

1. การเห็นความสำคัญของเหตุการณ์
2. การเชื่อมโยงไปหาสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน
3. การวิเคราะห์ส่วนละเอียดของสิ่งเร้า
4. การรับรู้ในส่วนของเหตุการณ์หรือสิ่งเร้าที่เปลี่ยนแปลงไป
5. การเข้าใจ และหาทางที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น
6. การตั้ง และทดสอบสมมติฐาน

ออสซูเบล และซูลลิแวล (Ausubel and Sullivan. 1970 : 611-612) ได้สรุปกระบวนการทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับการพัฒนาความคิดรวบยอดไว้เป็นลำดับดังนี้

1. วิเคราะห์และแยกแยะความแตกต่างของสิ่งเร้าได้
2. สร้างสมมติฐานที่เกี่ยวกับการรวมลักษณะสิ่งเร้าที่เหมือนกัน
3. ทำสอบสมมติฐานความคิดรวบยอดที่สร้างขึ้นในสถานการณ์หนึ่ง
4. เลือกสมมติฐานที่สามารถครอบคลุมสิ่งเร้าที่มีลักษณะบางประการ

ร่วมกันได้

5. หาลักษณะเฉพาะของสิ่งเร้ามาสัมพันธ์กับแนวความคิดของตน
6. แยกแยะความแตกต่างระหว่างความคิดรวบยอดที่รับมาใหม่กับความคิดรวบยอดเดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างกัน
7. สรุปความหมายของความคิดรวบยอดที่รับมาใหม่ให้ครอบคลุมส่วนย่อยทั้งหมดในกลุ่ม
8. คิดหาสัญลักษณ์ที่เหมาะสมทางภาษามาเป็นตัวแทนของความคิดรวบยอดที่รับมาใหม่

บราเลย์ (Bralay. 1963) บรูเนอร์ กูคนาว และออสติน (Bruner, Goodnow and Austin) (อ้างอิงมาจาก สมนึก ชูเลิศ 2524 : 21) มีความเห็นตรงกันว่า วิธีสร้างความคิดรวบยอดมี 3 แบบคือ

1. ใช้วิธีการให้ตัวอย่างความคิดรวบยอดนั้นแล้วให้นักเรียนหาตัวอย่างอื่น ๆ ที่เหมือนกับตัวอย่างของความคิดรวบยอด แต่ไม่เหมือนกันทุกประการ จะมีอยู่เพียงประการเดียวที่ไม่เหมือนกัน ให้นักเรียนหาตัวอย่างมากมาย ๆ ในที่สุดเด็กจะทราบความคิดรวบยอดนั้นมีลักษณะที่สำคัญอะไรบ้าง
2. เด็กจักหาคณะลักษณะที่แตกต่างกันมากกว่าหนึ่งคุณลักษณะ แบบนี้เร็วกว่า แต่เด็กอาจทำผิดได้มาก
3. เด็กพยายามเลือกตัวอย่างกลุ่มหนึ่งที่มีคุณลักษณะเป็นเกณฑ์ของความคิดรวบยอดในขณะเดียวกันแบบนี้เด็กมีโอกาสดำผิดมากที่สุด

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการสอนแบบบูรณาการ

งานวิจัยในประเทศ

ในด้านการศึกษาเปรียบเทียบการสอนแบบบูรณาการกับการสอนวิธีต่าง ๆ นั้น ยังไม่เคยมีผู้ใดทำการวิจัยหาคำตอบนี้ เพราะการเรียนการสอนแบบบูรณาการยังไม่

เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายนัก แต่ก็มีผลการวิจัยการสอนซึ่งมีลักษณะการสอนคล้ายกับการสอนแบบบูรณาการ เช่น การสอนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ การสอนแบบค้นพบ และวิธีสอนแบบสืบสวน-สอบสวน ถึงผลการวิจัยที่ปรากฏต่อไปนี้

ฉันทนา ภาคบงกช (ฉันทนา ภาคบงกช 2518 : ๑) ได้ทำการศึกษการสอนสังคมศึกษาหน่วย "วันสำคัญของชาติ" ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเก่ง ปานกลาง และอ่อน ผลการศึกษาปรากฏว่านักเรียนที่เรียนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์โดยส่วนรวมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนพัฒนาการทางเจตคติค่านิยมมนุษย์สัมพันธ์ของนักเรียนโดยส่วนรวมมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

เสริมศิริ เมนะเศวต (เสริมศิริ เมนะเศวต 2519 : ๑) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนวิชาหลักการสอนหน่วย "โรงเรียนประถมศึกษา" ด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมชาติ ในชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ผลการศึกษาปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่สอนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และวิธีสอนแบบธรรมชาติ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ แต่นักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีการเปลี่ยนแปลงในค่านักหะ และเจตคติการทำงานกลุ่ม

บุษศาสตร์ นันทราช (บุษศาสตร์ นันทราช 2525 : 54) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว แสดงตัว เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผลการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่มีบุคลิกภาพเก็บตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กลุ่มนักเรียนที่มีบุคลิกภาพเก็บตัวเมื่อได้รับการเรียนการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลอง และหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และกลุ่มนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแสดงตัวเมื่อได้รับการเรียนการสอนโดยวิธี

กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สำหรับ อุบล กลองกระโทก (อุบล กลองกระโทก 2526 : 27) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบค้นพบ วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การจักล่าับ และการจักหมู่ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองที่สอนแบบค้นพบ และกลุ่มควบคุมที่สอนแบบปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ส่วน ปิ่นประภา นุตรไสว (ปิ่นประภา นุตรไสว 2523 : 81-82) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนและวิธีสอนแบบปกติที่ส่งผลให้เกิด เจตคติค่อนุคลิกภาพประชาธิปไตย และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 90 คน โรงเรียนสตรีศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองสอนโดยการสอนแบบสืบสวนสอบสวน 45 คน และกลุ่มควบคุมซึ่งสอนโดยการสอนแบบปกติ 45 คน ผลการวิจัยพบว่า เจตคติค่อนุคลิกภาพประชาธิปไตยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .01 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05 และเจตคติค่อนุคลิกภาพประชาธิปไตยกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .01

งานวิจัยในต่างประเทศ

ถึงแม้ว่าการบูรณาการ (Integration) จะมีมานานแล้ว แต่มักจะนำไปใช้ในด้านหลักสูตร มากกว่าการเรียนการสอน ได้มีผู้ทำการวิจัยการสอนที่มีลักษณะคล้าย ๆ กับการสอนแบบบูรณาการ คือ การสอนแบบให้นักเรียนวางแผนทำกิจกรรมด้วยตนเอง คุรุเป็นเพียงที่ปรึกษา ไคแก์ ไชแมนสกาย และ แมทริวส์ (Shymansky and Mathews. 1974 : 157-168) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบผลการสอน 2 แบบ คือ

พฤติกรรมของนักเรียนเกรด 5 คือ การสอนโดยให้นักเรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง และการสอนโดยครูเป็นผู้กำหนดกิจกรรมแก่นักเรียน โดยนักเรียนทั้งสองกลุ่มได้ปฏิบัติการทดลอง ความสะดวกสบายในการเรียนเหมือนกัน ต่างกันที่พฤติกรรมของครูเป็นระบบแนะแนวทางกับไม่แนะแนวทาง ผลปรากฏว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบไม่แนะแนวทางแสดงให้เห็นพฤติกรรมที่มีแนวโน้ม มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีทักษะในการคิดสืบสวน (Investigative Skill) สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบครูแนะแนวทาง

สำหรับ วีสเลอร์ (Wheasler. 1978 : 5416 - A) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระหว่างการสอนแบบเดิม ซึ่งยึดแบบเรียนเป็นศูนย์กลาง และการสอนแบบใหม่โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้วิธีสอนแบบค้นคว้าด้วยตนเองมีความคิดรวบยอดในวิชาประวัติศาสตร์ มากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม ซึ่งเรียนกับอาจารย์ที่ใช้วิธีสอนแบบบรรยาย หรือการสอนตามแบบเรียน นอกจากนี้เขายังได้เสนอแนะว่าในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ผู้สอนควรใช้เทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ บ้าง

ส่วน พิโลสซี (Pelosi. 1979 : 142 - A) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบค้นพบ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 151 คน ที่เลือกเรียนแคลคูลัส แบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองสอนแบบค้นพบและกลุ่มควบคุมสอนแบบปกติ ผลการวิจัยปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองที่สอนแบบค้นพบและกลุ่มควบคุมที่สอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความคิดรวบยอด

งานวิจัยในประเทศ

นิติ สุวรรณศิริ (นิติ สุวรรณศิริ 2515 : 75-76) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างความคิดรวบยอดกับความสามารถทางการอ่านของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาตอนปลาย พบว่า การสร้างความคิดรวบยอดกับความสามารถทางการอ่าน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และกลุ่ม
ที่มีความสามารถทางการอ่านแตกต่างกันจะมีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด
แตกต่างกัน

สมชาย ัญชนกุล (สมชาย ัญชนกุล 2516 : 58-60) ได้ศึกษา
พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเลขคณิตมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการสร้าง
ความคิดรวบยอดชนิดสังเคราะห์ลักษณะ (Conjunctive Concept Formation)
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนหญิงและนักเรียนชายมีความสามารถในการสร้างความ
คิดรวบยอดไม่แตกต่างกัน และนักเรียนที่มีผู้ปกครองที่มีอาชีพแตกต่างกันมีความสามารถในการ
การสร้างความคิดรวบยอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือนักเรียนที่มี
ผู้ปกครองมีอาชีพค้าขายและรับราชการ ทำคะแนนได้สูงสุด รองลงมาได้แก่นักเรียน
ที่มีผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง และนักเรียนที่มีผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรรมทำคะแนนได้
น้อยที่สุด

วนิดา ผ่องสุริยชัย (วนิดา ผ่องสุริยชัย 2523 : 55) ได้ศึกษา
เปรียบเทียบการสร้างความคิดรวบยอดโดยใช้วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับการสอนปกติ
พบว่า การสร้างความคิดรวบยอดของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับ
วิธีสอนปกติไม่แตกต่างกัน

สมนึก ชูเลิศ (สมนึก ชูเลิศ 2524 : 40) ได้ศึกษาเปรียบเทียบ
ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาสังคมศึกษา เรื่องสังคมไทย โดยใช้วิธีสอนแบบอุปมานและอนุมาน
พบว่า ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียน
กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จิระวรรณ สิทธิชัย (จิระวรรณ สิทธิชัย 2526 : 69-70) ได้ศึกษา
เปรียบเทียบผลการฝึกสร้างสังกับและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน กับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา พบว่าผลการฝึกสร้างดังกับของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนกับวิธีสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน กับวิธีสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยต่างประเทศ

ออสเลอร์ และฟิเวล (Osler and Fivel. 1961 : 1-8) ได้ศึกษาความถี่รวมยอดกับสติปัญญา พบว่า ทั้งอายุสมองและ I.Q. สัมพันธ์กับความผิดพลาดในการเรียนรู้ความถี่รวมยอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ออสเลอร์ และทรันท์แมน (Osler and Trantman. 1961 : 9-13) ได้ศึกษาพบว่า เด็กที่มีสติปัญญาปกติเรียนรู้ความถี่รวมยอดโดยวิธีสัมพันธ์กับการตอบสนองสิ่งเร้า ส่วนเด็กที่มีสติปัญญาสูง เรียนรู้ความถี่รวมยอดโดยวิธีตั้งสมมุติฐาน แต่ แมนนิคซ์ (Mannix. 1960 : 180-181) ได้ศึกษาพบว่า เด็กที่มีสติปัญญาค่ำกว่าปกติตอบสนองในเรื่องจำนวนและปริมาณวิธีเกี่ยวกับเด็กปกติ

เอลไคน์ (Elkind. 1961 : 551-560) ได้ศึกษาพบว่า ชายวัย 16 - 18 ปี เรียนรู้ความถี่รวมยอดได้มากกว่าหญิงในวัยเดียวกัน สำหรับ อาร์เชอร์ (Archer. 1962 : 616 - 620) ได้พบว่า การเรียนรู้ความถี่รวมยอดเกี่ยวกับรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสและสี่เหลี่ยมคางหมู ชายเรียนรู้ได้ง่ายกว่าหญิง ส่วนคิง (King. 1961 : 240-252) ได้ศึกษาพบว่า ความถี่รวมยอดในวิชาวิทยาศาสตร์ของเพศชายและหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความแตกต่างกัน แต่ในระดับอายุ 10 ปี เพศชายกับเพศหญิงมีความถี่รวมยอดไม่แตกต่างกัน

ในค่านความถี่รวมยอดกับแรงจูงใจ แอมสเตอร์ (Amster. 1966 74-85) และโปเดล (Podell. 1958 : 1-20) ได้ศึกษาพบว่า ผู้ที่มีความตั้งใจที่จะเรียนเกิดการเรียนรู้น้อยกว่าผู้ที่ไม่ตั้งใจเรียน เฟรนช์ และโทมัส (French and

Thomas. 1958 : 44 - 48) ได้ศึกษาพบว่าผู้ถูกทดลองที่ได้รับการกระตุ้นมาก ๆ สามารถแก้ปัญหาไ้มากกว่าผู้ถูกทดลองที่ไม่ค่อยได้รับการกระตุ้น ส่วน วูล์ฟแกงและคนอื่น ๆ (Wolfgang and others. 1962 : 135) ได้ศึกษาพบว่าผู้ถูกทดลองที่อยู่ในสภาพได้รับแรงจูงใจมาก เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าผู้ถูกทดลองที่มีแรงจูงใจน้อย

ส่วน แองเกล (Angel. 1946 : 391 - 394) และแซก (Sax. 1960 : 32-36) ได้ศึกษาพบว่า การเสริมแรงทันทีทันใดช่วยให้เกิดการเรียนรู้ความคิดรวบยอดได้มาก ถ้าเสริมแรงซ้ำเป็นผลเสียต่อการเรียนรู้ความคิดรวบยอด บอร์นและเฮกูต (Borne and Haygood. 1960 : 371 - 375) ได้ศึกษาพบว่า เมื่อมีการเสริมแรง 100% ผู้ถูกทดลองเกิดการเรียนรู้ความคิดรวบยอดได้ง่าย วอลเลซ (Wallace. 1964 : 159 - 166) ได้ศึกษาพบว่า การป้อนผลกลับคืน (Feed Back) ทำให้ผู้เรียนทราบผลการตอบควาจาได้ผลดีกว่าการที่ผู้เรียนทราบผลการตอบโดยเสียงระฆัง และถ้าเพิ่มการป้อนผลกลับคืนแรงมากขึ้นกลับทำให้ผลการเรียนรู้ความคิดรวบยอดช้าลง ส่วน ซูเปส และบีนเบอร์ก (Suppes and Ginsberg. 1962 : 236) พบว่า การให้เด็กอายุ 5 - 6 ขวบ รู้ผลการตอบว่าถูกหรือไม่ ในขณะที่เรียนรู้ทำให้เกิดการเรียนรู้ความคิดรวบยอดได้ดีกว่าผู้ที่ไม่ทราบผลการตอบ

สำหรับ วิททรอค (Wittrock. 1963 : 183 - 190) ได้ศึกษาพบว่า การตั้งกฎเกณฑ์การเรียนรู้ความคิดรวบยอดไว้ก่อน ทำให้ความคงทนในการเรียนรู้ยาวนานที่สุด คิทเทล (Kittell. 1957 : 391 - 405) ได้ศึกษาพบว่า การเรียนรู้วิธีตั้งกฎเกณฑ์ของการเรียนรู้และบอกคำตอบด้วยนั้น เกิดการเรียนรู้ความคิดรวบยอดไม่ก็เท่ากับบอกแต่กฎอย่างเดียว

วอล์เกอร์ (สมนึก ชูเลิศ 2524 : 26-27 อ้างอิงมาจาก Voalker. n.d.) ได้ศึกษาผลการสอนความคิดรวบยอดในเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเคมีและการเปลี่ยนแปลงทางฟิสิกส์โดยใช้วิธีสอนสองวิธีคือ

วิธีที่ 1 ครูมีบทบาทในการสรุปเป็นกฎ สูตร และถาวรณาวายความ เป็นกฎเกณฑ์ทั่ว ๆ ไป

วิธีที่ 2 นักเรียนมีบทบาทในการสรุปเป็นกฎ สูตร และการกล่าวขยาย
ความเป็นกฎเกณฑ์

การสอนทั้งสองวิธีนี้ดำเนินการควบคู่กันทีเดียว ความคิดรวบยอดที่เรียนรู้ได้จากวิธีที่นักเรียนมีบทบาทในการเรียนการสอนมีไต่ถึงหย่อนไปกว่าความคิดรวบยอดที่เรียนรู้ได้จากวิธีที่ครูมีบทบาทในการเรียนการสอนแต่อย่างใดเลย และจากการศึกษาของโคลบ (Ramsey and Howe, 1969 : 32 citing Voalcker and Kolb) พบว่า การสร้างความคิดรวบยอดของวิชาที่มีส่วนสัมพันธ์กันทำให้สะดวกและเร็วขึ้น เมื่อครูใช้วิธีผสมผสานสิ่งที่เกี่ยวข้องกันให้เป็นบูรณาการ

สมมุติฐานในการศึกษาครั้งนี้

1. นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบบูรณาการ และการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
3. ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการสอนแบบบูรณาการ และการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกัน
4. นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบบูรณาการ มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน จะมีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดแตกต่างกัน
5. นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน จะมีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2527 ของโรงเรียนมัธยมสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ ประสานมิตร เขตพระโขนง กรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 6 ห้องเรียน มีจำนวน 264 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2527 ของโรงเรียนมัธยมสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ ประสานมิตร จำนวน 84 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มทดลอง จำนวน 42 คน สอนแบบบูรณาการ

กลุ่มควบคุม จำนวน 42 คน สอนตามคู่มือแนวการสอนวิชาสังคมศึกษาของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากจากจำนวน 6 ห้องเรียน เอามา 2 ห้องเรียน
2. เขียนชื่อนักเรียนทั้ง 2 ห้องเรียนที่จับฉลากได้ ลงในใบฉลากใบละหนึ่งชื่อ แล้วคละรวมกัน
3. ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) อีกครั้งหนึ่ง โดยการจับฉลากรายชื่อของนักเรียนทั้งหมด แยกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. แผนการสอนแบบบูรณาการ
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา

วิธีดำเนินการสร้างและทดลองเครื่องมือ

1. แผนการสอนแบบบูรณาการ

1.1 ศึกษาหลักสูตร คู่มือครู แบบเรียนและขอบข่ายของเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา

1.2 เลือกเนื้อหาที่จะมาใช้ทดลอง ผู้วิจัยเลือกเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ส 204) เรื่อง อาณาจักรกรุงศรีอยุธยา

สาเหตุที่เลือกเนื้อหานี้เพราะ

1. อยุธยาเป็นอาณาจักรที่สำคัญของไทย การศึกษาประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาทำให้นักเรียนได้รู้เรื่องราวของชาติไทยในอดีตในแง่มุมต่าง ๆ และยังเป็นแนวทางให้นักเรียนเข้าใจประวัติศาสตร์ไทยสมัยต่อมาได้ดีขึ้น

2. เป็นเนื้อหาที่ทางโรงเรียนใช้สอนในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยไปทำ

การทดลอง

1.3 ศึกษารายละเอียดของเนื้อหา หัวข้อ การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา ทำเลที่ตั้ง ลักษณะทางภูมิศาสตร์ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม

1.4 บูรณาการเนื้อหาที่ใช้ในการทดลองเข้าด้วยกันโดยยึดประวัติศาสตร์เป็นวิชาแกน จัดแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วย เพื่อใช้ในการวางแผนการสอน โดยแบ่งเป็น 2 หน่วยการเรียนรู้ คือ

- หน่วยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ระหว่าง พ.ศ. 1893 - 1991

- หน่วยกรุงศรีอยุธยาสมัยปฏิรูป ระหว่าง พ.ศ. 1991 - 2112

1.5 ศึกษาเทคนิคการสอนแบบบูรณาการ จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.6 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และความคิดรวบยอดของแต่ละหน่วย

1.7 สร้างแผนการสอนแบบบูรณาการ

1.8 นำแผนการสอนที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

1.9 นำแผนการสอนที่ตรวจสอบแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 2 จำนวน 40 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

1.10 ผู้วิจัยรวบรวมข้อบกพร่องต่าง ๆ และปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง ก่อนนำไปใช้ทดลองจริง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

2.1 ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบจากหนังสือ เทคนิคการวัดและประเมินผล การเรียนการสอนสังคมศึกษา ของ สมบูรณ์ ชิตพงศ์ (สมบูรณ์ ชิตพงศ์ 2523 : 1-155) เทคนิคการเขียนข้อสอบของ ขวาล แพทย์กุล (ขวาล แพทย์กุล 2522 : 1-407) และหนังสือวิธีสร้างและเขียนข้อสอบของ วิเชียร เกตุสิงห์ (วิเชียร เกตุสิงห์ 2518 : 1-161)

2.2 ทำการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ตามเนื้อหาที่นำมาทดลองสอนและทำการางวิเคราะห์หลักการ โดยขอความร่วมมือจากคณะครูสอนวิชาสังคมศึกษา ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2.3 สร้างแบบทดสอบปรนัยชนิด 5 ตัวเลือก ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและตารางวิเคราะห์หลักสูตร จำนวน 80 ข้อ

2.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนเรื่องอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาไปแล้ว จำนวน 100 คน

2.5 นำแบบทดสอบที่นักเรียนทำแล้วมาตรวจให้คะแนน ข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิด ข้อที่ไม่ได้ทำ หรือข้อที่ตอบมากกว่า 1 ตัวเลือก ไม่ให้คะแนน เมื่อตรวจให้คะแนนแล้วจึงนำคะแนนมาวิเคราะห์หาความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก ของข้อสอบเป็นรายข้อ โดยวิธีหลักการตัดกลุ่ม 27% เป็นกลุ่มสูง และกลุ่มต่ำ หาค่า P_H และ P_L โดยเปิดตารางสำเร็จรูปของ จุง เทห์ ฟาน (Fan, 1952 : 6 - 32) แล้วคัดเลือกเฉพาะข้อทดสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .20 - .80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป

2.6 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกแล้วไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบ KR - 20 (ลวน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2524 : 169)

2.7 หาค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษาโดยสร้างแบบทดสอบให้สอดคล้องกับตารางวิเคราะห์หลักสูตร และให้ ตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อให้แบบทดสอบมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา เป็นแบบทดสอบซึ่งผู้วิจัยปรับปรุงจากแบบทดสอบการสร้างความคิดรวบยอดทางสังคมของ สมนึก ชูเลิศ (สมนึก ชูเลิศ 2524 : 63-66) และจิระวรรณ สิทธิชัย (จิระวรรณ สิทธิชัย 2526 : 103-111) แบบทดสอบมี 2 ตอน จำนวน 60 ข้อ

3.1 แบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด วิชา สังคมศึกษา ตอนที่ 1 ลักษณะของแบบทดสอบเป็นปรนัยชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ แต่ละข้อกำหนดคำหลัก (Focus word) มาให้ แล้วให้พิจารณาตัวเลือกที่มีลักษณะ ร่วมหรือแตกต่าง จากคำหลักที่กำหนดให้อีก 1 คำ

ตัวอย่าง การพิจารณาตัวเลือกที่มีลักษณะร่วม

(๐) ที่อยู่อาศัย อาหาร ยารักษาโรค

ก. เครื่องประดับ

ข. เครื่องนุ่งห่ม

ค. เครื่องเรือน

ง. โทรศัพท์

จ. รถยนต์

เฉลย ข้อ ข. เพราะเครื่องนุ่งห่ม เป็น 1 ในปัจจัย 4

ตัวอย่าง การพิจารณาตัวเลือกที่มีลักษณะแตกต่าง

(๐๐) ฝ้าย ถั่วลิสง อ้อย

ก. สับปะรด

ข. ละหุ่ง

ค. เงาะ

ง. ข้าวโพด

จ. มันสำปะหลัง

เฉลย ข้อ ค. เพราะเงาะจัดอยู่ในประเภทพืชสวน

เกณฑ์การให้คะแนน ข้อที่นักเรียนทำถูกต้องให้ 1 คะแนน ทำผิดหรือไม่ทำ
ให้ 0 คะแนน

3.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดวิชา
สังคมศึกษา ตอนที่ 2 ลักษณะของแบบทดสอบเป็นปรนัย ชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 20
ข้อ แต่ละข้อถามถึงลักษณะร่วมของความหมายของคำที่กำหนดให้ 3 คำ

ตัวอย่าง

(๐๐๐) แร่ธาตุ ป่าไม้ สัตว์ป่า มีลักษณะอะไรเหมือนกัน

- ก. เป็นทรัพยากรธรรมชาติ
- ข. เป็นทรัพยากรที่ใช้น้ำหมดไป
- ค. เป็นทรัพยากรที่สร้างขึ้นใหม่ได้
- ง. เป็นทรัพยากรที่หามาทดแทนได้
- จ. เป็นทรัพยากรที่ใช้แล้วนำมาใช้อีกได้

เฉลย ข้อ ก.

เกณฑ์การให้คะแนน ข้อที่นักเรียนทำถูกต้องให้ 1 คะแนน ทำผิดหรือไม่ทำ
ให้ ๐ คะแนน

นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา
ทั้ง ๒ ฉบับ ไปให้กรรมการที่ปรึกษาตรวจแก้ไข แล้วจึงนำไปทดสอบนักเรียนชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ ๒ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๐๐ คน เมื่อตรวจและรวมคะแนนเรียบร้อยแล้ว
แล้ว ทำการวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบเป็น
รายข้อทั้ง ๒ ฉบับ โดยใช้หลักการตัดกลุ่ม ๒๗% เป็นกลุ่มสูง และกลุ่มต่ำ หาค่า P_H
และ P_L โดยเปิดตารางสำเร็จรูปของ จูจ เทห์ ฟาน (Fan, 1952 : 6 - 32)
แล้วคัดเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .20 - .80 และค่า
อำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป

นำแบบทดสอบที่คัดเลือกแล้วไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โรงเรียน
สาริคมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๐๐
คน เพื่อคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นแบบ KR - 20 (ล่วน สายยศ และอังคณา สายยศ
2524 : 169)

การดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest - Posttest Design (พจน์ สะเพียรชัย และคณะ 2519 : 202-203) ตามแผนผังที่แสดงไว้ในตาราง

ตาราง 1 ตารางแบบแผนการวิจัย

กลุ่มทดลอง	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
R_E	T_{E_1}	X	T_{E_2}
R_C	T_{C_1}	$\sim X$	T_{C_2}

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

- R แทน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม
- E แทน กลุ่มทดลอง
- C แทน กลุ่มควบคุม
- T_1 แทน การสอบก่อนทำการทดลอง
- T_2 แทน การสอบหลังทำการทดลอง
- X แทน การจักรกระทำ
- $\sim X$ แทน ไม่มีการจักรกระทำ

วิธีทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. แบ่งกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 84 คน ออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการจับสลาก กลุ่มทดลองมีจำนวนนักเรียน 42 คน และกลุ่มควบคุมมีจำนวนนักเรียน 42 คน

2. ทำการทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและแบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด

3. ดำเนินการสอน ผู้วิจัยเป็นผู้สอนนักเรียนทั้งสองกลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้เนื้อหาเดียวกัน ระยะเวลาในการสอนเท่ากัน คือ 16 คาบ คาบละ 50 นาที และใช้วิธีสอนแตกต่างกันดังนี้

3.1 กลุ่มทดลอง ดำเนินการสอนแบบบูรณาการ

3.2 กลุ่มควบคุม ดำเนินการสอนความรู้มือแนวการสอนวิชาสังคมศึกษาของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

4. ทำการทดสอบหลังการเรียนกับนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมหลังจากเสร็จสิ้นการเรียนการสอนที่กำหนดแล้ว เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด ซึ่งเป็นชุดเดียวกันกับที่ใช้สอบก่อนเรียน

5. ตรวจสอบผลจากข้อทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด นำคะแนนมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติเพื่อทดสอบสมมุติฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย และค่าความแปรปรวน

2. การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

2.1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด คำนวณจากสูตร $K - 20$ (ลวน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2524 : 169)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{pq}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ r_{tt} แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

n แทน จำนวนข้อของแบบทดสอบ

p แทน สัดส่วนของคนทำถูกในข้อหนึ่ง ๆ $= \frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$

q แทน สัดส่วนของคนทำผิดในข้อหนึ่ง ๆ หรือ $1 - p$

S_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งฉบับ

3. ทดสอบความแตกต่างของคะแนน

3.1 การหาค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการเรียน และทดสอบหลังการเรียนของนักเรียนกลุ่มเดียวกัน คำนวณจากสูตร t -test แบบ Dependent Group (ลวน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2522 : 220)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N-1}}}, \quad df = N - 1$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

$\sum D$ แทน ผลรวมของความแตกต่างจากการเปรียบเทียบกันเป็นรายบุคคล ระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการเรียนกับหลังการเรียน

ΣD^2 แทน ผลรวมกำลังสองของความแตกต่างจากการเปรียบเทียบเป็นรายบุคคลระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการเรียนกับหลังการเรียน

3.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดต่อวิธีสอนของสองกลุ่ม จำนวนจากสูตร t-test แบบ Independent Group ในรูป Difference Score (Edward. 1954 : 372)

$$t = \frac{\bar{X}_{D_1} - \bar{X}_{D_2}}{\sqrt{\frac{S_{D_1}^2}{N_1} + \frac{S_{D_2}^2}{N_2}}}, \quad df = \frac{\left\{ \frac{S_1^2}{N_1} + \frac{S_2^2}{N_2} \right\}}{\left\{ \frac{S_1^2}{N_1} \right\}^2 + \left\{ \frac{S_2^2}{N_2} \right\}^2} \frac{N_1 - 1 + N_2 - 1}{2}$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา

$\bar{X}_{D_1}$ แทน คะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียนกับการเรียนของกลุ่มทดลอง

$\bar{X}_{D_2}$ แทน คะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียนกับการเรียนของกลุ่มควบคุม

$S_{D_1}^2$ แทน ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียนกับการเรียนของกลุ่มทดลอง

$S_{D_2}^2$ แทน ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียนกับการเรียนของกลุ่มควบคุม

N_1 แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง

N_2 แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มควบคุม

การวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
- $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย
- s^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน
- df แทน ความเป็นอิสระที่คะแนนจะเปลี่ยนแปลงไป
- t แทน อัตราส่วนนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ขอเสนอตามลำดับดังนี้

1. การเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม
2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม
3. การเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด ก่อนการทดลองสอน และหลังการทดลองสอนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
4. การเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของกลุ่มทดลองที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน
5. การเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของกลุ่มควบคุม ที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน

1. การเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดระหว่าง
กลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม

ผู้วิจัยได้นำผลต่างของคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองกับก่อนการทดลองของ
กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม มาเปรียบเทียบกันโดยใช้ t -test ได้ผลดังแสดงในตาราง 2
ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดระหว่างกลุ่ม
ทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	s^2	t
กลุ่มทดลอง	42	40.1905	6.5453	2.1990*
กลุ่มควบคุม	42	36.9762	6.8485	

$$t_{.05(93)} = 1.960$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 2 พบว่า ผลต่างของคะแนนเฉลี่ยความ
สามารถในการสร้างความคิดรวบยอด หลังการทดลองกับก่อนการทดลองของนักเรียน
ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

ควบคุม

ผู้วิจัย ใ้คะแนนผลต่างของคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองกับก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้ t -test ได้ผลดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	t
กลุ่มทดลอง	42	37.7619	6.5175	1.9680
กลุ่มควบคุม	42	35.00	6.3438	

$$t_{.05(58)} = 2.00$$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 3 พบว่า ผลต่างของคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการทดลองกับก่อนการทดลองของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดก่อนการทดลองสอนและหลังการทดลองสอนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผู้วิจัย ใ้คะแนนผลต่างของคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองกับก่อนการทดลอง ทั้งของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มาเปรียบเทียบกันโดยใช้ t -test ได้ผลดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด ก่อนการ
เรียน และหลังการเรียน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	t
กลุ่มทดลอง				
ก่อนเรียน	42	27.8809	6.4286	18.6898**
หลังเรียน	42	40.1904	6.5453	
กลุ่มควบคุม				
ก่อนเรียน	42	27.3571	7.2543	14.3115**
หลังเรียน	42	36.9762	6.8485	

$$t_{.01(41)} = 2.704$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถใน
การสร้างความคิดรวบยอดหลังการทดลองกับก่อนการทดลอง ทั้งของกลุ่มทดลองและ
กลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. การเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของกลุ่มทดลอง ที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน

ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง ทั้งของกลุ่มที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ มาเปรียบเทียบกันโดยใช้ t -test ได้ผลดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของกลุ่มทดลอง ที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	t
กลุ่มสูง	11	42.3636	7.4602	2.2089*
กลุ่มต่ำ	11	37.00	3.0332	

$$t_{.05}(20) = 2.086$$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 5 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของกลุ่มทดลองที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน มีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. การเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของกลุ่ม
ควบคุมที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน

ผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม ทั้งของกลุ่มที่มีระดับผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนสูง และต่ำ มาเปรียบเทียบกันโดยใช้ t -test ได้ผลดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของกลุ่มควบคุม
ที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S^2	t
กลุ่มสูง	13	41.5364	4.4835	3.7017**
กลุ่มต่ำ	10	32.30	7.4393	

$$t_{.01}(21) = 2.831$$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 6 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการ
สร้างความคิดรวบยอดของกลุ่มควบคุมที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
ต่างกัน มีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .01

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการทดลองสอนวิชาสังคมศึกษาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการสอนแบบบูรณาการ ซึ่งพอสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบบูรณาการ กับการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของนักเรียนก่อนการเรียนและหลังการเรียน ด้วยการสอนแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของนักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกันด้วยการสอนแบบบูรณาการ
5. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของนักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน ด้วยการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา

สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบบูรณาการ และการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบบูรณาการ และการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน

3. ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการสอนแบบบูรณาการ และการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา แยกต่างหาก

4. นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบบูรณาการ มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน จะมีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดแยกต่างหาก

5. นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน จะมีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดแยกต่างหาก

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2527 จำนวน 84 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 42 คน และกลุ่มควบคุม 42 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

2.1 แผนการสอนวิชาสังคมศึกษาแบบบูรณาการ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา (ส 204) เรื่อง อาณาจักรกรุงศรีอยุธยา โดยจัดเป็นหน่วยย่อยให้อยู่ในลักษณะการบูรณาการเนื้อหาแบ่งเป็น 2 แผนการสอน คือ

แผนการสอนที่ 1 หน่วยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ระหว่าง

พ.ศ. 1893 - 1991

แผนการสอนที่ 2 หน่วยกรุงศรีอยุธยาสมัยปฏิรูป ระหว่าง

พ.ศ. 1991 - 2112

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดวิชา
 สังคมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยปรับปรุงจากแบบทดสอบการสร้างความคิดรวบยอด
 ทางสังคมของ สมนึก ชูเลิศ (สมนึก ชูเลิศ 2524 : 63-66) และจิระวรรณ
 สิทธิชัย (จิระวรรณ สิทธิชัย 2526 : 103-111) เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 5
 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .8033

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ผู้วิจัย
 สร้างขึ้นเอง เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น
 .7649

3. การดำเนินการทดลอง

3.1 ก่อนการทดลอง ทำการทดสอบนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่ม
 ควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา
 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

3.2 ดำเนินการทดลอง โดยให้นักเรียนกลุ่มทดลองเรียนด้วยการสอน
 แบบบูรณาการ และให้นักเรียนกลุ่มควบคุมเรียนตามคู่มือแนวการสอนวิชาสังคมศึกษา
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยเป็นผู้สอนทั้ง 2 กลุ่ม

3.3 หลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง ทำการทดสอบนักเรียนทั้งกลุ่ม
 ทดลอง และกลุ่มควบคุมอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้าง
 ความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคม
 ศึกษา ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดิม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดระหว่างกลุ่ม
 ทดลอง กับกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ Independent Group

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ Independent Group

3. เปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดก่อนการทดลอง และหลังการทดลองสอนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test แบบ Dependent Group

4. เปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของกลุ่มทดลอง ที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน โดยใช้ t-test แบบ Independent Group

5. เปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของกลุ่มควบคุม ที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน โดยใช้ t-test แบบ Independent Group

สรุปผลการทดลอง

1. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบบูรณาการ และการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบบูรณาการ และการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดก่อนการทดลองสอนและหลังการทดลองสอนด้วยการสอนแบบบูรณาการ และการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. นักเรียนกลุ่มทดลองกลุ่มที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาสูง มีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดสูงกว่ากลุ่มที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทาง

การเรียนวิชาสังคมศึกษาค่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนกลุ่มควบคุมกลุ่มที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาสูง มีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดสูงกว่ากลุ่มที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาค่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด

จากการทดลองพบว่า ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดระหว่างนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบบูรณาการ และนักเรียนที่เรียนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ข้อ 1 ที่ตั้งไว้ และผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับที่ วีสเลอร์ (Wheasler 1978 : 5416- A) ศึกษาค้นคว้าไว้ โดยเปรียบเทียบการสอนแบบใหม่ ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง กับการสอนแบบเดิมยึดแบบเรียนเป็นศูนย์กลาง ในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้วิธีสอนแบบค้นคว้าด้วยตนเองมีความคิดรวบยอดในวิชาประวัติศาสตร์สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่สอนตามแบบเรียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ

1.1 การสอนแบบบูรณาการเป็นการสอนที่มีระบบดำเนินการสอนไปตามขั้นตอน เน้นให้นักเรียนได้คิด ค้นคว้า และปฏิบัติเอง ตั้งแต่การวางแผนตั้งจุดมุ่งหมาย ดำเนินการ และแก้ปัญหา ครูผู้สอนเป็นเพียงคอยให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำเท่านั้น การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทำให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจ และจดจำได้มากขึ้น สามารถแยกแยะมองเห็นความสัมพันธ์ และมองเห็นความหมายสำคัญ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นหลักฐานสำคัญของการสร้างความคิดรวบยอด (Russell 1956 : 249)

1.2 การเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นการสอนที่ทำให้ผู้เรียนค้นพบคำตอบได้ด้วยตัวเอง เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างแท้จริง สามารถคิด วิเคราะห์ และเห็นความหมายของสิ่งนั้นจนสามารถสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ดีกว่าคำตอบที่ได้จากการบอกเล่าของผู้อื่น จึงมีผลทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดได้ดีกว่าผู้เรียนที่เรียนตามคู่มือการสอน เพราะรับฟังจากครูผู้สอนเป็นส่วนใหญ่

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการทดลองพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบบูรณาการ และนักเรียนที่เรียนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2 ที่ตั้งไว้ อาจจะเป็นเพราะสาเหตุดังนี้

2.1 การเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักเรียนเรียนรู้เนื้อหาวิชาด้วยตนเอง ส่วนครูเป็นเพียงผู้คอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำเท่านั้น การเรียนจะบังเกิดผลดีได้ นักเรียนต้องตั้งใจและมีความรับผิดชอบ แตกต่างจากการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งนักเรียนมีความคุ้นเคยมาแล้วเป็นอย่างดี การซักถามความรู้จากเนื้อหาบทเรียน การอภิปรายประเด็นปัญหาเพื่อสรุปบทเรียน ครูจะเป็นผู้อธิบาย และเฉลยคำตอบที่เป็นปัญหาเสียส่วนใหญ่ ในขณะที่นักเรียนกลุ่มทดลองต้องคิดหาคำตอบเอง ทำให้นักเรียนบางคนชินกับการที่ครูบอกให้ โดยบางครั้งอาจไม่ต้องใช้ความคิดรู้สึกเบื่อ และไม่สนใจเรียนเท่าที่ควร ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม ไม่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

2.2 เวลาที่ใช้ในการทดลองน้อยไป มีช่วงระยะเวลาจำกัด และไม่แน่นอน การสอนแบบบูรณาการต้องใช้เวลา เพราะเป็นการสอนให้นักเรียนค้นหาความรู้ด้วยตนเอง และเมื่อนักเรียนเริ่มจะเข้าใจการเรียนรู้ขึ้น ก็หมดระยะเวลาของการทดลอง

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ ปิ่นประภา
บุตรไสว (ปิ่นประภา บุตรไสว 2523 : 61-82) ไพโรจน์ คารามาต (ไพโรจน์
คารามาต 2524 : 55-56) สมนึก ชูเลิศ (สมนึก ชูเลิศ 2524 : 42) คึกฤทธิ์
บุษบา (คึกฤทธิ์ บุษบา 2526 : 62) และจิระวรรณ สิทธิชัย (จิระวรรณ สิทธิชัย
2526 : 70)

3. เปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดระหว่างก่อน การเรียน และหลังการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

จากการทดลองพบว่า ทั้งกลุ่มที่เรียนด้วยการสอนแบบบูรณาการ และเรียน
ตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3 ที่วางไว้
ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

3.1 การสอนแบบบูรณาการ เป็นการสอนที่มีขั้นตอน หลังจากนำเข้าสู่
บทเรียนเมื่อรู้ปัญหา ขั้นตอนการนักเรียนจะวางแผน ตั้งจุดมุ่งหมายและพิจารณาว่าจะ
เริ่มศึกษาเรื่องใดก่อน ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ หลังจากศึกษาต้นควาด้วยตนเอง
จากตำรา และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ แล้ว ขั้นตอนการรวมสรุป นักเรียนจะเสนอผลงานของ
ตน เมื่อครูเชื่อมโยงบูรณาการผลงานของนักเรียนให้เห็นแล้ว กิจกรรมขั้นสุดท้ายเป็น
การประเมินผลงานด้วยตัวของนักเรียนเอง ทุกขั้นตอนของกิจกรรมการสอน นักเรียน
จะได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างแท้จริง จดจำและนำ
มาใช้ ขบวนการเหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างความคิดรวบยอดให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน
ภายหลังการทดลอง

3.2 กลุ่มที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา จะมี
กิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการอภิปราย และแสดงความคิดเห็น
เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจ นักเรียนจึงมีพัฒนาการด้านความคิด
รวบยอดสูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม แม้การศึกษาค้างนี้จะพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดสูงขึ้นภายหลังการทดลอง แต่แนวโน้มความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของนักเรียนกลุ่มทดลองพัฒนาได้มากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม ซึ่งเห็นได้จากค่าผลต่างของคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยของจิระวรรณ สิริชัย (จิระวรรณ สิริชัย 2526 : 71)

4. เปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน

จากผลการทดลองพบว่า นักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน มีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดแตกต่างกันเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 4 และ 5 โดยกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่านักเรียนกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง อยากรู้อยากรู้ มีความกระตือรือร้น และมีความรับผิดชอบตนเองสูง เมื่อศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จึงทำให้เกิดความเข้าใจต่อเรื่องที่เรียนอย่างลึกซึ้ง สามารถสร้างความคิดรวบยอดได้ดีกว่ากลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และผลการศึกษาค้างนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของออสเลอร์ และฟิเวล (Osler and Fivel. 1961 : 1-8) ที่พบว่าสติปัญญาสัมพันธ์กับการเรียนรู้ความคิดรวบยอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อย่างไรก็ตาม ผลจากการทดลองครั้งนี้ยังพบว่าความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดระหว่างกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กับกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ของกลุ่มทดลองมีแนวโน้มไม่แตกต่างกันมาก เมื่อเปรียบเทียบกับของกลุ่มควบคุม ซึ่งเห็นได้จากความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของทั้งสองกลุ่ม คือ กลุ่มทดลองมีความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ระหว่างกลุ่มสูงกับกลุ่มต่ำ น้อยกว่ากลุ่มควบคุม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการศึกษารั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรได้มีการส่งเสริมให้เอาการสอนแบบบูรณาการมาใช้ในการสอนวิชาสังคมศึกษา จะเป็นการฝึกให้นักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง เกิดการเรียนรู้ พัฒนาสติปัญญา และความสามารถ นำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้

1.2 ลักษณะของเนื้อหาที่ใช้ในการสอน ควรจัดเป็นหน่วย มีการเชื่อมโยงสัมพันธ์วิชา หรือบูรณาการเนื้อหาวิชาเข้าด้วยกัน โดยใช้วิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกน จะเป็นการเชื่อมโยงวิชาในหมวดเดียวกัน หรือต่างหมวดกันก็ได้

1.3 ในการเรียนการสอนครูควรมุ่งให้เด็กสร้างความคิดรวบยอดได้ด้วยตนเอง เพราะเท่าที่ผ่านมาครูไม่ได้มีการสร้างความคิดรวบยอดให้กับผู้เรียน แต่เมื่อใช้การสอนแบบบูรณาการแล้ว เด็กสามารถสร้างความคิดรวบยอดได้ด้วยตนเอง

1.4 ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนี้เทศก์ทางการศึกษา ควรจัดให้มีการอบรมเผยแพร่ให้คณะครู อาจารย์ ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้เข้าใจถึงความสำคัญและวิธีการในการสอนแบบบูรณาการ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำการสอนแบบบูรณาการไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนต่างจังหวัด หรือนำไปทดลองกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือนำไปทดลองกับเนื้อหาวิชาอื่น ๆ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และ คณิตศาสตร์ เป็นต้น เพื่อจะได้อธิบายว่าการสอนแบบบูรณาการเหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นใด และเนื้อหาวิชาใดมากที่สุด

2.2 ควรนำการสอนแบบบูรณาการไปเปรียบเทียบกับการสอนแบบอื่น ๆ นอกจากการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา เช่น สถานการณ์จำลอง สืบเสาะหาความรู้ ซินดิเคต (Syndicate) เป็นต้น เพื่อดูว่าความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันหรือไม่

2.3 ควรมีการศึกษาลักษณะการสอนโดยใช้การสอนแบบบูรณาการที่จะส่งผลต่างไปหรือไม่ เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา ความคงทนในการเรียนรู้ ความรับผิดชอบตนเอง คุณธรรมต่าง ๆ การมีเหตุผลเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นต้น

2.4 ในการสอนแบบบูรณาการควรมีการศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ด้านอื่น นอกจากความรู้ ความจำ เช่น ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เป็นต้น เพราะการสอนแบบบูรณาการสามารถฝึกฝนการนำไปใช้ในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

2.5 ควรมีการศึกษาลักษณะการสอนโดยใช้การบูรณาการวิธีสอนแบบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด การบูรณาการวิธีสอนเข้าด้วยกัน เช่น บูรณาการวิธีสอนแบบอุปมาน กับแบบอนุมาน หรือบูรณาการวิธีสอนแบบโครงการกับกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น

បទពិសោធន៍

บรรณานุกรม

- กาญจนา เกียรติประวัติ วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน ภาคหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ม.ป.ป.,
2558 หน้า
- กาญจนา คุณารักษ์ "การสอนแบบบูรณาการ" ประชาศึกษา 31(2) กันยายน
2522
- คึกฤทธิ์ บุษบา ผลการสอนโดยวิธีใช้สถานการณ์จำลองและวิธีไม่ใช้สถานการณ์จำลอง
วิชาสังคมศึกษาหน่วยปัญหาในโลกปัจจุบัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปรวิญญานีพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 175 หน้า อักษรำเนา
- จิระวรรณ ลิทธิชัย การศึกษาเปรียบเทียบผลการฝึกสร้างสังกัดและผลสัมฤทธิ์ทาง
การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีสอนแบบสืบสวน
สอบสวน กับ การสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา ปรวิญญานีพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 161 หน้า อักษรำเนา
- ฉันทนา ภาคบงกช การสอนสังคมศึกษาหน่วยวันสำคัญของชาติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
กวยกระบวนการกลุ่ม วิทยานีพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517,
164 หน้า อักษรำเนา
- ชัยพร วิชาวุธ "การสอนความดีกรวยบอกและหลักการ" เอกสารประกอบสัมมนา
อาจารย์ผู้สอนวิชาการศึกษาสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 25-27 มกราคม 2523 อักษรำเนา
- ชัยยง พรหมวงศ์ "แนวคิดการจัดระบบพัฒนาหลักสูตรและการจัดห้องเรียนแบบศูนย์
การเรียนรู้" วารสารครูศาสตร์ 5 : 29-31 พฤศจิกายน-ธันวาคม 2517
- ชวาล แพทย์กุล เทคนิคการวัดผล วัฒนาพานิช 2522, 434 หน้า
- นิติ สุวรรณศิริ ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการสร้างสังกัดกับความสามารถ
ในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 5 ปีที่ 6 และปีที่ 7 ปรวิญญานีพนธ์ กศ.ม.
วิทยาลัยวิชาการศึกษา 2514, 125 หน้า อักษรำเนา

นิมิตต์ ทศวัฒน์ การสอนสังคมศึกษาโดยวิธีสอบสวนสืบสวน โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

รามคำแหง 2522, 239 หน้า

นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ "วิธีสอนวิธีสร้างสังกัดในวิชาสังคมศึกษา" เอกสารประกอบ
สัมมนาอาจารย์สอนวิชาการสอนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 25-27 มกราคม 2523 อักสำเนา

บึงอร ภูภิรมย์ขวัญ สถิติประยุกต์ทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร 2523, 200 หน้า

บุญเสริม ฤทธิภิรมย์ "การเรียนรู้แบบสร้างความคิดรวบยอด" ประชาศึกษา

31(7) : 6-17 กุมภาพันธ์ 2523

บันลือ พงษ์วัน หลักสูตรกับบูรณาการทางการสอน ไทยวัฒนาพานิช 2524,

192 หน้า

"ทางแห่งบูรณาการทางการสอน" ครูปริทัศน์ 4(12) : 20-23

ธันวาคม 2522

ปิ่นประภา บุตรไสว การศึกษาผลการสอนแบบสืบสวน-สอบสวนที่มีต่อบุคลิกภาพ

ประชาธิปไตย และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาสังคมศึกษา ปรินญาณิพนธ์

กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 152 หน้า อักสำเนา

ประนอม เกษชัย แนวคิดใหม่ในการสอนสังคมศึกษา มป.ท. 2521, 146 หน้า

เปลื้อง ณ นคร "บูรณาการคืออะไร" วิทยาสาร ฉบับที่ 10 15 พฤษภาคม

2521

ผกา ลัทธิธรรม "บูรณาการเพื่อการสอน-และชีวิต" มิตรครู ปักษ์หลัง 31

ธันวาคม 2513

พจน์ สะเพียรชัย และคนอื่น ๆ การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519, 210 หน้า

พรณี ชูทัย "การสอนความคิดรวบยอด" เอกสารประกอบการบรรยายวิชา
ส่วรศดทวงจติวทยาการศีกษา ภาควิชาการศีกษา คณะศีกษาศาสตร
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร 2520

เพ็ญศรี ประดับสุข "ปัญหาการสอนบูรณาการและแนวปฏิบัติ" วิทยาสาร 29(19)
 14-15 1 ตุลาคม 2521 หน้า 14-15

ไพโรจน์ การามาศ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อบุคลิกลภาพ
ประชานิยมไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาสังคมศึกษา โดยวิธีสอนแบบ
ซินติเคท กับการสอนตามหลักสูตร พุทธศักราช 2521 ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 120 หน้า อักสาเนา
 วิทยุ ดันพิทยคุปต์ วิธีสอนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ม.ป.ท. 2521,
 175 หน้า

บุษกร ศาสตร นันทราช การศึกษามลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียน
ที่มีบุคลิกลภาพเก็บตัว-แสดงตัว เรียนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ปริญญานิพนธ์
 กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 156 หน้า
 อักสาเนา

รัตมี ภิบาลแทน พฤติกรรมการสอนสังคมศึกษา 1 เรื่อง เตรียมประสบการณ์การ
สอนสังคมศึกษา โรงพิมพ์ออฟเซตโปรดัคชั่น 2524, 305 หน้า

ลวน สายยศ และ อังคณา สายยศ หลักการวิจัยทางการศึกษา โรงพิมพ์วิจิตร
 การพิมพ์ 2524, 285 หน้า

ลาวัณย์ วิทยาวุฒิกุล "การพัฒนาโนทัศน์ในวิชาสังคมศึกษา" เอกสารประกอบการ
สัมมนาอาจารย์ผู้สอนวิชาการสอนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 25-27 มกราคม 2523 อักสาเนา

- วนิดา ผ่องสุริยชัย การศึกษาเปรียบเทียบการสร้างสังกัด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวรรณคดี และหลักภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ม.1) โดยใช้วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน และการสอนปกติ ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 137 หน้า อักษรนำ
- วไล ณ ป้อมเพชร "ปัญหาและข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรพุทธศักราช 2521" เอกสารประกอบสัมมนาอาจารย์สอนวิชาการสอนสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 25-27 มกราคม 2523 อักษรนำ
- วิจิตร ลินลิริ "ตัวอย่างเรื่องนวัตกรรมการสอน การวัดผล และอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษา" นวัตกรรมการและเทคโนโลยีทางการศึกษา สุนทรการพิมพ์ 2517, 116 หน้า
- วิเชียร เกตุสิงห์ คู่มือการสร้างและวิเคราะห์ข้อสอบ โอเคเอ็นการพิมพ์ 2518, 164 หน้า
- ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมวิชาการ คู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อนบ้านของเรา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2522, 145 หน้า
- _____ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2523 โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2521, 259 หน้า
- _____ หนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา เพื่อนบ้านของเรา โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2523, 300 หน้า
- สมชาย ัญจนกุล การสร้างสังกัดกับนิคสังเคราะห์ลักษณะ ความตั้งใจเรียน และผลสัมฤทธิ์วิชาเลขคณิต ปรินิพนธ์ กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2516, 130 หน้า อักษรนำ

สมนึก ชูเลิศ การศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดและ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาสังคมศึกษา โดย
ใช้วิธีสอนแบบอุปมาและแบบอนุมาน ปรินทิฟนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 153 หน้า อักสำเนา

สมบุญ ชิตพงศ์ เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนสังคมศึกษา สำนัก
ทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2523, 140 หน้า

สมพงษ์ พลະสุรีย์ "บูรณาการ อะไรกันแน่" วิทยาสาร 7(29) : 1 เมษายน
2521 หน้า 18-20

สันต์ ธรรมบำรุง การสอนสังคมศึกษา บทพิชการพิมพ์ 2523, 209 หน้า
สามัญศึกษา, กรม ศึกษานิเทศก์ คู่มือนิเทศการศึกษาวิชาสังคมศึกษา กรุงเทพฯ
2515, 225 หน้า

สาโรช บัวศรี หนังสือความรู้สำหรับครู เรื่อง บูรณาการ รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์
กรุงเทพมหานคร 2521, 16 หน้า

สุนทร สุนันท์ชัย เทคนิคและวิธีสอนสังคมศึกษา โรงพิมพ์สหพัฒน์ 2514, 345 หน้า

สุมานัน รุ่งเรืองธรรม กลวิธีการสอน โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม ม.ป.ป. 114 หน้า

สุมิตร คุณานุกร หลักสูตรประถมศึกษา 2521 กฎระเบียบและแนวปฏิบัติ บริษัทสารมวลชน
จำกัด (แผนกการพิมพ์) กรุงเทพฯ 2520, 294 หน้า

สุวัฒน์ นิยมคำ "การเพิ่มคุณภาพของการเรียนการสอน ทำได้จริงหรือ" ศึกษา
ศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มกราคม-มีนาคม 2520, หน้า 4-26

เสริมศิริ เมนะเศวต การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาหลักการสอนหน่วย "โรงเรียน
ประถมศึกษา" โดยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมคา วิทยานิพนธ์
ก.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519, 118 หน้า อักสำเนา

สำเริง บุญเรืองรัตน์ "การวางแผนการสอน" วิทยาสาร 28(10) : 8-10
พฤษภาคม 2520

หทัย ถิ่นหยง การสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา แผนกเอกสารและการพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิบูลย์โลก วิทยาเขตภาคเหนือ 2525, 606 หน้า

อนุกุล จินตรักษ์ "จุดมุ่งหมายและปัญหาของการสอนสังคมศึกษาในระดับมัธยม" วารสารศึกษาศาสตร์ 3(6) : มี.ย. - ก.ย. 2525 หน้า 34-42

อังคณา สายยศ วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 193 หน้า
อัครสำเนา

เอกวิทย์ ณ ถลาง "การมองภาพการศึกษาในอนาคต" สารพัฒนาหลักสูตร 22 : 21 มิถุนายน 2526

อุบล กลองกระโทก การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องการจัดลำดับและการจัดหมู่ โดยใช้หน่วยการเรียนรู้
การสอน การสอนแบบค้นพบโดยการถามตอบและการสอนแบบปกติ ปริญญาโท
กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 125 หน้า
อัครสำเนา

Amster, H. "Effective of Instructional Set and Variety of Instance on Children's Learning," Journal of Educational Psychology. 57 : 74-85, 1966.

Angel, G.W. "the Effective of Immediate Knowledge of Result of Final Examination Score in Freshman Chemist," Journal of Educational Research. 42 : 391-394, 1949.

Archer, E.J. "Concept Identification as a Function of Obviousness of Relevant and Irrelevant Information," Journal of Experimental Psychology. 63 : 616-620, 1962.

Ausubel, David P. Educational Psychology : A Cognitive View. New York, Hol, Rinehart and Winston Inc., 1968. 685 p.

- Ausubel, David P. and Edmund V. Sullivan. Theory of Problem of Children Development. New York, London, Grune Strathon, Inc. 1970. 849 p.
- Beyer, Bary K. Inquiry in the Social Studies Classroom : A Strategy for Teaching Charles W. Merrill Publishing Company, 1971.
- Borne, I.E. and R.G. Haygood. "Effects of Intermittent Reinforcement and Irrelevant, Dimension and Task Complexity upon Concept Identification," Journal of Experimental Psychology. 70 : 371-375, 1960.
- Bourne, Lyle. and William F. Battling. "Complex Process" in Experimental Methods and Instrumentation in Psychology. p.541-576, ed. by Joseph B. Sidowski, 1966.
- Bruner, J.S. Jacqueline, and others. A Study of Thinking. New York, John Wiley and Son, 1957. 330 p.
- De Cecco, John P. The Psychology of Learning and Instruction Educational Psychology. New Jersey, Prentice-Hall Inc., Englewood Cliffs, 1968. 800 p.
- Elbel, Robert L. Encyclopedia of Educational Research. London, Macmillan, 1969. 1522 p.
- Edwards, Allen L. Statistical Methods for the Behavioral Science. New York, Rinehart and Co. Inc., 1954. 542 p.
- Elkind, David. "Conservation and Concept Formative" From Elkind and Flavell Studies in Cognitive Development : Essay in Honore of Jean Piaget. New York, Oxford University Press, 1969. 563 p.
- Fan, Chung-Teh. Item Analysis Table. New Jersey, Education Testing Service, Princeton, 1952. 32 p.
- French, W.G. and F.H. Thomas. "The Relation of Achievement Motivation to Problem Solving Effectiveness" Journal of Abnormal Social Psychology. 56 : 44-48, 1958.
- ✓ Good, Carter V. Dictionary of Education. 3d ed., New York McGraw Hill Book Co, 1973. 576 p.
- Hurlock, Elizabeth D. Child Development. New York, McGraw-Hill Book Company, 1964. 376 p.

- Krech, D. and R.S. Crutchfield. Elements of Psychology New York, Alfred A Knopf, 1958. 700 p.
- Ladizabal, Amparo S. and other. Methods and Principles of Teaching. Quezon City, Alemar-Phoenix, 1970. 352 p.
- Lindsmith, A.R. and A.D. Strauss. Social Psychology. New York, The Dryden Press Inc., 1957. 703 p.
- Lovell, K. The Growth of Basic Mathematical and Scientific Concept in Children. London, University of London Press, 1966. 158 p.
- Mannix, J.B. "The Number Concept of a Group of F.S.W. Children, Journal of Educational Psychology. 30 : 180-181. 1960.
- McDonald, Frederic J. Education Psychology. San Francisco, Wadworth Publishing Co. Inc., 1959. 748 p.
- Osler, S.F. and M.W. Fivel. "Concept Attainment by Induction" Journal of Experimental Psychology. 62 : 1-8, 1961.
- Pelosi, Philip Anthony. "The Effects of Verbalization on Using Discovered Mathematics Generalization." Dissertation Abstract. 40(1) : 142-A, July 1979.
- Podell, H.A. "Two Process of Concept Formation" Psychological Monography. 1958. 72 p.
- Russell, David H. "Six studies of Children's Understanding of Concepts," Elementary School Journal. 63 : 255-260, February, 1963.
- _____. Children's thinking. Boston, Ginn and Company, 1956, 447 p.
- Sax, G. "Concept Acquisition as a Function of Differing Schedules and Delay of Reinforcement," Journal of Educational Psychology. 65 : 32-36, 1960.
- Shymansky, James A. and Charles C. Mathews. "A Comparative Laboratory Study of the Effects of Two Teaching Patterns on Certain Aspects of the Behavior of Students in Fifth Grade Science Journal of Research in Science Teaching. 1974. 11(2) : 157-168.
- Suppes, F. and R. Ginsberg. "Experimental Study of Mathematical Concept Formation in Young Children," Science Education. 42 : 230-240, 1962.

Tomas Hopkins, Integration Its Meaning and Application, New York :
Appleton - Century Crofts, Inc., 1937.

Wallace, J. "Concept Dominance Type of Feedback and Intensity of
Feedback as Related to Concept Attainment," Journal of Psychology.
55 : 159-166, 1964.

Wheasler, Lois J. Shaw. "A Comparison of Methods of Teaching Social
Studies Conducted in Six Fifth-Grade and Twelve Eighth-Grade
Classrooms in Albany County School District No.1, Laramie, Wyoming,"
Dissertation Abstracts International. 38 : 5416-A, March, 1978.

Wittrock, M.C. "Verbal Stimuli in Concept Formation : Learning by
Discovery," Journal of Educational Psychology. 54 : 183-190,
1963.

ภาคผนวก ก
การวิเคราะห์ข้อมูล

ภาคผนวก ก

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 1 แสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากง่าย
มาตรฐาน (Δ) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด

ข้อ	p	r	Δ	ข้อ	p	r	Δ
1	.68	.57	11.1	18	.79	.62	9.8
2	.72	.50	10.6	19	.40	.31	14.1
3	.69	.68	11.1	20	.20	.47	16.4
4	.58	.47	12.2	21	.66	.25	11.3
5	.65	.30	11.5	22	.38	.28	14.3
6	.45	.41	13.5	23	.34	.36	14.7
7	.56	.32	12.4	24	.58	.63	12.2
8	.52	.41	12.8	25	.77	.49	10.1
9	.43	.77	13.7	26	.40	.31	14.1
10	.71	.72	10.8	27	.69	.39	11.0
11	.62	.65	11.8	28	.23	.26	16.0
12	.34	.21	14.6	29	.52	.53	12.8
13	.47	.38	13.3	30	.60	.46	12.0
14	.32	.49	14.8	31	.79	.42	9.8
15	.73	.70	10.6	32	.64	.47	11.5
16	.63	.20	11.7	33	.44	.64	13.6
17	.31	.40	14.9	34	.54	.34	12.6

TABLE 1 (cont)

ν 10	p	r	Δ	ν 10	p	r	Δ
35	.38	.28	14.3	48	.71	.72	10.8
36	.40	.23	14.0	49	.45	.23	13.5
37	.75	.37	10.3	50	.54	.62	12.6
38	.49	.49	13.1	51	.33	.45	14.7
39	.45	.42	13.5	52	.40	.23	14.0
40	.39	.23	14.1	53	.46	.27	13.4
41	.80	.36	9.7	54	.74	.47	10.4
42	.67	.29	11.2	55	.34	.28	14.6
43	.74	.58	10.5	56	.63	.20	11.7
44	.52	.41	12.8	57	.35	.29	14.6
45	.43	.77	13.7	58	.49	.25	13.1
46	.42	.24	13.8	59	.60	.60	12.0
47	.69	.36	11.0	60	.56	.52	12.4

ตาราง 2 แสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากง่าย
มาตรฐาน (Δ) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ข้อ	p	r	Δ	ข้อ	p	r	Δ
1	.70	.24	10.9	16	.77	.57	10.1
2	.64	.36	11.6	17	.36	.22	14.5
3	.48	.32	13.2	18	.22	.23	16.1
4	.29	.47	15.2	19	.25	.22	15.7
5	.63	.45	11.7	20	.78	.51	9.9
6	.51	.40	12.5	21	.71	.47	10.8
7	.77	.35	10.0	22	.67	.54	11.3
8	.54	.35	12.6	23	.75	.55	10.3
9	.61	.36	11.9	24	.53	.37	12.7
10	.75	.55	10.3	25	.39	.48	14.1
11	.50	.54	13.0	26	.72	.51	10.7
12	.73	.39	10.5	27	.51	.40	12.9
13	.39	.46	14.1	28	.55	.34	12.5
14	.59	.44	12.1	29	.29	.20	15.2
15	.55	.34	12.5	30	.56	.32	12.4

ตาราง 2 (ต่อ)

ν ข้อ	p	r	Δ	ν ข้อ	p	r	Δ
31	.77	.57	10.1	46	.32	.29	14.8
32	.67	.54	11.3	47	.40	.31	14.1
33	.75	.55	10.3	48	.51	.40	12.9
34	.47	.48	13.3	49	.53	.26	12.7
35	.36	.36	14.4	50	.57	.35	12.3
36	.63	.45	11.7	51	.66	.25	11.4
37	.31	.49	15.0	52	.80	.61	9.7
38	.72	.50	10.6	53	.53	.49	12.6
39	.35	.34	14.6	54	.63	.45	11.7
40	.72	.51	10.7	55	.74	.69	10.5
41	.73	.39	10.5	56	.47	.37	13.3
42	.58	.47	12.2	57	.53	.37	12.7
43	.28	.28	15.3	58	.78	.63	9.9
44	.53	.49	12.7	59	.45	.41	13.5
45	.78	.55	10.0	60	.51	.66	12.9

ตาราง 3 คะแนนความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดระหว่างการสอบก่อน
การเรียนรู้ และหลังการเรียนรู้ ของกลุ่มทดลอง

เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	26	36	6	22	32	49	17
2	26	40	14	23	29	36	7
3	32	41	9	24	26	37	11
4	28	41	13	25	17	25	8
5	21	31	10	26	26	38	12
6	19	34	15	27	15	40	25
7	29	43	14	28	28	38	10
8	33	46	13	29	26	29	3
9	41	53	12	30	31	50	19
10	39	44	5	31	26	35	9
11	30	48	18	32	28	41	13
12	34	43	9	33	27	40	13
13	28	47	19	34	24	40	16
14	14	26	12	35	29	42	13
15	44	50	6	36	37	48	11
16	29	43	14	37	23	35	12
17	24	35	11	38	24	41	17
18	22	38	16	39	23	35	12
19	28	43	15	40	29	42	13
20	23	39	16	41	39	51	12
21	26	31	5	42	34	44	10

ตาราง 4 คะแนนความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด ระหว่างการสอบก่อน
การเรียนและหลังการเรียน ของกลุ่มควบคุม

เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	32	46	14	22	24	30	6
2	17	30	13	23	31	40	9
3	16	23	7	24	20	25	5
4	28	31	3	25	40	42	2
5	42	48	6	26	37	43	6
6	26	35	9	27	32	44	12
7	26	39	13	28	40	46	6
8	18	28	10	29	20	33	13
9	30	42	12	30	40	46	6
10	22	36	14	31	26	37	11
11	18	25	7	32	37	41	4
12	31	50	19	33	40	46	6
13	32	37	5	34	20	29	9
14	25	36	11	35	19	37	18
15	28	37	9	36	26	35	9
16	19	22	3	37	32	44	12
17	23	36	13	38	30	39	9
18	30	40	10	39	20	39	19
19	21	32	11	40	26	39	13
20	22	32	10	41	34	36	2
21	22	37	15	42	27	40	13

ตาราง 5 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างการสอบก่อนการเรียนและหลัง
การเรียน ของกลุ่มทดลอง

เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	22	42	20	22	25	33	8
2	27	37	10	23	21	33	12
3	29	40	11	24	24	42	18
4	21	41	20	25	27	43	16
5	22	39	17	26	26	45	19
6	29	44	15	27	29	36	7
7	32	40	8	28	23	34	11
8	23	32	9	29	21	40	19
9	26	45	19	30	33	45	12
10	24	34	10	31	30	45	15
11	26	49	23	32	21	35	14
12	34	45	11	33	21	41	20
13	23	43	20	34	18	39	21
14	21	40	19	35	23	30	7
15	23	38	15	36	22	41	19
16	16	35	23	37	31	35	4
17	23	34	11	38	18	39	21
18	21	24	3	39	21	30	9
19	27	51	24	40	31	21	10
20	21	31	10	41	21	27	6
21	24	36	12	42	17	28	11

ตาราง 6 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างการสอบก่อนการเรียนและหลัง
การเรียน ของกลุ่มควบคุม

เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D	เลขที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	25	36	11	22	25	44	19
2	21	39	18	23	24	34	10
3	26	42	16	24	32	34	2
4	24	32	8	25	25	35	10
5	34	41	7	26	17	32	15
6	31	45	14	27	38	42	4
7	14	24	10	28	30	36	6
8	25	29	4	29	27	37	10
9	38	47	9	30	19	33	14
10	23	33	10	31	32	35	3
11	18	22	4	32	26	37	11
12	24	37	13	33	25	42	17
13	20	29	9	34	26	32	6
14	21	23	2	35	31	36	5
15	22	31	9	36	27	31	4
16	17	33	16	37	24	41	17
17	21	45	24	38	27	34	7
18	25	33	8	39	21	32	11
19	20	28	8	40	39	44	5
20	18	25	7	41	28	45	17
21	27	29	2	42	23	31	8

ภาคผนวก ข

แผนการสอนแบบบูรณาการ

ภาคผนวก ข.

แผนการสอนแบบบูรณาการ

หน่วยเรื่อง กรุงศรีอยุธยาตอนต้น ระหว่าง พ.ศ. 1893 - 1991 เวลา 8 คาบ

ความคิดรวบยอด

1. ลักษณะทำเลที่ตั้ง ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการป้องกันประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญในการสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี
2. สภาพแวดล้อมทางสังคม รวมทั้งอิทธิพลภายนอกทำให้อยุธยาจัดรูปแบบการปกครองแตกต่างจากสมัยสุโขทัย
3. การตั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เป็นการตั้งตัวท่ามกลางศัตรูรอบด้าน การปกครองที่อำนาจสิทธิ์ขาดอยู่ที่ผู้นำจึงจะเหมาะสม
4. การปกครองประเทศไม่ว่าในระบอบใด ต้องมีกฎหมายไว้เป็นหลักเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
5. สภาพภูมิศาสตร์ ทำเลที่ตั้ง และการค้าขายกับต่างประเทศ เป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้กรุงศรีอยุธยามีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ
6. สังคมไทยสมัยอยุธยา มีลักษณะเป็นสังคมชนชั้นที่จัดระเบียบโดยกำหนดสิทธิหน้าที่ไว้ชัดเจน เพื่อควบคุมกำลังคนให้เอื้อต่อการบริหารประเทศ ทั้งทางเศรษฐกิจ และการปกครอง
7. ศิลปวัฒนธรรมของกรุงศรีอยุธยา เป็นผลสืบเนื่องมาจากศรัทธาทางศาสนา

จุดประสงค์

ด้านเนื้อหา

1. บอกบริเวณที่ตั้ง อาณาเขตของกรุงศรีอยุธยาในแผนที่ได้
2. บอกเหตุผลได้ว่ากรุงศรีอยุธยามีทำเลที่ตั้ง เหมาะสมที่จะเป็นราชธานี

3. อธิบายที่มาของระบบสมบูรณาญาสิทธิราช ในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้
4. เปรียบเทียบบทบาทของพระมหากษัตริย์ในด้านการปกครอง ระหว่างสมัยกรุงศรีอยุธยา กับกรุงสุโขทัยได้
5. จำแนกลักษณะการจัดการปกครองกรุงศรีอยุธยาตอนต้นได้
6. เปรียบเทียบการปกครองสมัยกรุงศรีอยุธยากับกรุงสุโขทัยได้
7. บอกลักษณะเศรษฐกิจของกรุงศรีอยุธยาโดยทั่วไปได้
8. วิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้กรุงศรีอยุธยามีความเจริญทางเศรษฐกิจได้
9. ยกตัวอย่างรายได้แผ่นดินของกรุงศรีอยุธยาได้
10. อธิบายสภาพทางภูมิศาสตร์ที่มีผลต่อเศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองของกรุงศรีอยุธยาได้
11. อธิบายลักษณะสังคมความเป็นอยู่ของประชาชนในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้
12. จำแนกชนชั้น และบทบาทแต่ละชนชั้นในสังคมสมัยอยุธยาได้
13. อภิปรายความสำคัญของพุทธศาสนาต่อสังคมไทยสมัยอยุธยาได้
14. บอกที่มาและยกตัวอย่างศิลปวัฒนธรรมสมัยกรุงศรีอยุธยาได้
15. สรุปความเจริญรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยาตอนต้นได้

คำถามปลายปิด

1. ให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ
2. ให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของผู้ร่วมงาน
3. ให้นักเรียนยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
4. ให้นักเรียนรู้จักการอภิปรายกลุ่ม
5. ให้นักเรียนทำงานกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. ให้นักเรียนรู้จักเสาะแสวงหาแหล่งความรู้และวิทยาการต่าง ๆ

งานประยุกต์ใช้

1. เพื่อให้มีความสำนึกในความเป็นไทยร่วมกัน ต้องมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม
2. เกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในมรดกทางศิลปและวัฒนธรรมของไทย ช่วยกันทำนุบำรุงรักษา
3. เห็นคุณค่าและความสำคัญในเอกลักษณ์ของไทยและปฏิบัติด้วยความจริงจัง
4. สามารถแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ตลอดจนปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

เนื้อหา

1. การสถาปนาอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา
2. การเมืองการปกครองสมัยอยุธยาตอนต้น
3. ลักษณะทางสังคมของอยุธยา
4. ลักษณะทางเศรษฐกิจสมัยอยุธยาตอนต้น
5. ศิลปและวัฒนธรรมสมัยอยุธยาตอนต้น

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นนำ

1. ครูใช้แผนที่ประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา แสดงอาณาเขตของกรุงศรีอยุธยา และอาณาจักรใกล้เคียง มาประกอบการสนทนาเป็นการเริ่มหน่วยและนำเข้าสู่บทเรียน
2. ครูตั้งคำถาม ถามเกี่ยวกับอาณาจักรที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของไทยว่ามีอาณาจักรใดบ้าง และอาณาจักรใดเป็นราชธานีที่มีอายุยาวนานที่สุด เป็นการทบทวนความรู้และประสบการณ์เดิมของนักเรียน
3. นักเรียนตอบว่า อาณาจักรกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีที่มีอายุยาวนานที่สุด ครูให้นักเรียนออกมาชี้ตำแหน่งที่ตั้งของเมืองหลวง และอาณาเขตของกรุงศรีอยุธยาในแผนที่

4. ครูนำแผ่นโปสเตอร์ที่เขียนบทโครงชมความงดงาม ความรุ่งเรืองของอยุธยาในอดีต มาติดบนกระดานหน้าชั้น ให้นักเรียนอ่านพร้อม ๆ กัน จากนั้นให้นักเรียนช่วยกันวิจารณ์ถึงความรู้สึกเมื่ออ่านโคลงบทนี้

5. หลังจากให้นักเรียนได้วิจารณ์และตอบคำถาม ครูอ่านบทโคลง อธิบายความหมาย และสรุปให้นักเรียนฟังถึงความงดงาม ความยิ่งใหญ่ในค่านิยมต่าง ๆ ของอยุธยาในอดีต

6. ครูตั้งคำถามถามนักเรียนว่า อยุธยาในอดีตกับปัจจุบันมีความสำคัญแตกต่างกันอย่างไร ให้นักเรียนอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

7. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

ขั้นปฏิบัติการ

1. แบ่งนักเรียนออกเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน โดยให้นักเรียนจัดกลุ่มเอง แต่ละกลุ่มเลือกประธาน กรรมการ และเลขานุการกลุ่ม ตามกระบวนการวิธีประชาธิปไตย ครูแจ้งให้ทราบถึงหน้าที่ของแต่ละบุคคล กลุ่มที่แบ่งนี้จะใช้ไปจนถึงสิ้นสุดการเรียนการสอนตามมติของห้อง

2. จากจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ว่า ต้องการจะศึกษาเรื่องต่าง ๆ ของอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาตอนต้นในค่านิยมใดบ้าง นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปราย และเสนอความคิด

3. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปปัญหาที่ต้องการศึกษา เกี่ยวกับอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา

- การสถาปนาอาณาจักรและราชวงศ์
- ปัจจัยในการเลือกทำเลที่ตั้ง เมืองหลวง
- ระบบการปกครอง ลักษณะการจัดการปกครอง
- สถาบันพระมหากษัตริย์
- ลักษณะทางสังคม และการจัดระเบียบทางสังคม

- ลักษณะเศรษฐกิจ และปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมความเจริญด้านเศรษฐกิจ
- ศิลปและวัฒนธรรมของอยุธยา

4. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันพิจารณาและตกลงใจเลือกศึกษาปัญหาที่กลุ่มสนใจ และส่งตัวแทนแจ้งให้ครูทราบว่า กลุ่มของตนมีความสนใจศึกษาคนควา และตอบปัญหาใด ให้แก่กลุ่มใหญ่ ครูเป็นผู้ประสานงาน และแจ้งให้กลุ่มใหญ่ทราบ (กรณีที่มีความสนใจของแต่ละกลุ่มมาซ้ำกันให้เกณฑ์การแจ้งตามลำดับก่อนหลัง)

5. ทุกกลุ่มพิจารณาวางแผน ตั้งจุดมุ่งหมาย การเริ่มต้นตอนในการศึกษา คนควา เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ แบ่งหน้าที่และงานที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ครูช่วยให้คำปรึกษาแนะนำ

6. แต่ละกลุ่มดำเนินกิจกรรม ศึกษา คนควา และเก็บรวบรวมข้อมูลจาก เอกสารต่าง ๆ เมื่อมีปัญหาคูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำ

ขั้นกิจกรรมสรุป

1. แต่ละกลุ่มสรุปกิจกรรมที่ตนศึกษาคนควา ให้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ เตรียมเสนอผลงาน

2. ทุกกลุ่มส่งตัวแทนมาเสนอผลงานของตนในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่ได้รับ ผิดชอบเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน

3. ความรู้ทุกด้านที่แต่ละกลุ่มนำมาเสนอ เป็นการแลกเปลี่ยนทำให้สมาชิก กลุ่มใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น

4. ครูเป็นผู้เชื่อมโยงผสมผสานผลงานที่แต่ละกลุ่มเสนอมาให้ความสัมพันธ์ กัน เพื่อนักเรียนได้เข้าใจในแง่มุมต่าง ๆ และสามารถสร้างความคิดรวบยอดได้

5. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย สรุปเป็นความคิดรวบยอด ให้เห็นความ เป็นมาและความเจริญรุ่งเรืองในด้านต่าง ๆ ของกรุงศรีอยุธยาตอนต้น

ขั้นประเมินผล

1. นักเรียนทำการประเมินผลงานภายในกลุ่มของตน และผลงานของแต่ละกลุ่ม
ที่นำมาเสนอ โดยครูแจกแบบประเมินผลให้
2. ครูประเมินผลงานของแต่ละกลุ่มในค่าน
 - เนื้อหา
 - ความน่าสนใจของกิจกรรมที่นำเสนอ
 - การตั้งใจทำงาน
 - ความร่วมมือในการทำงาน
 - ความรับผิดชอบ

สื่อการเรียนการสอน

1. แผนที่ประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา
2. โปสเตอร์บทโคลง
3. แผนผังตัวเกาะอยุธยา
4. แบบประเมินผล
5. บัตรกำหนดงาน
6. เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง อาณาจักรอยุธยาโดยสังเขป

การประเมินผล

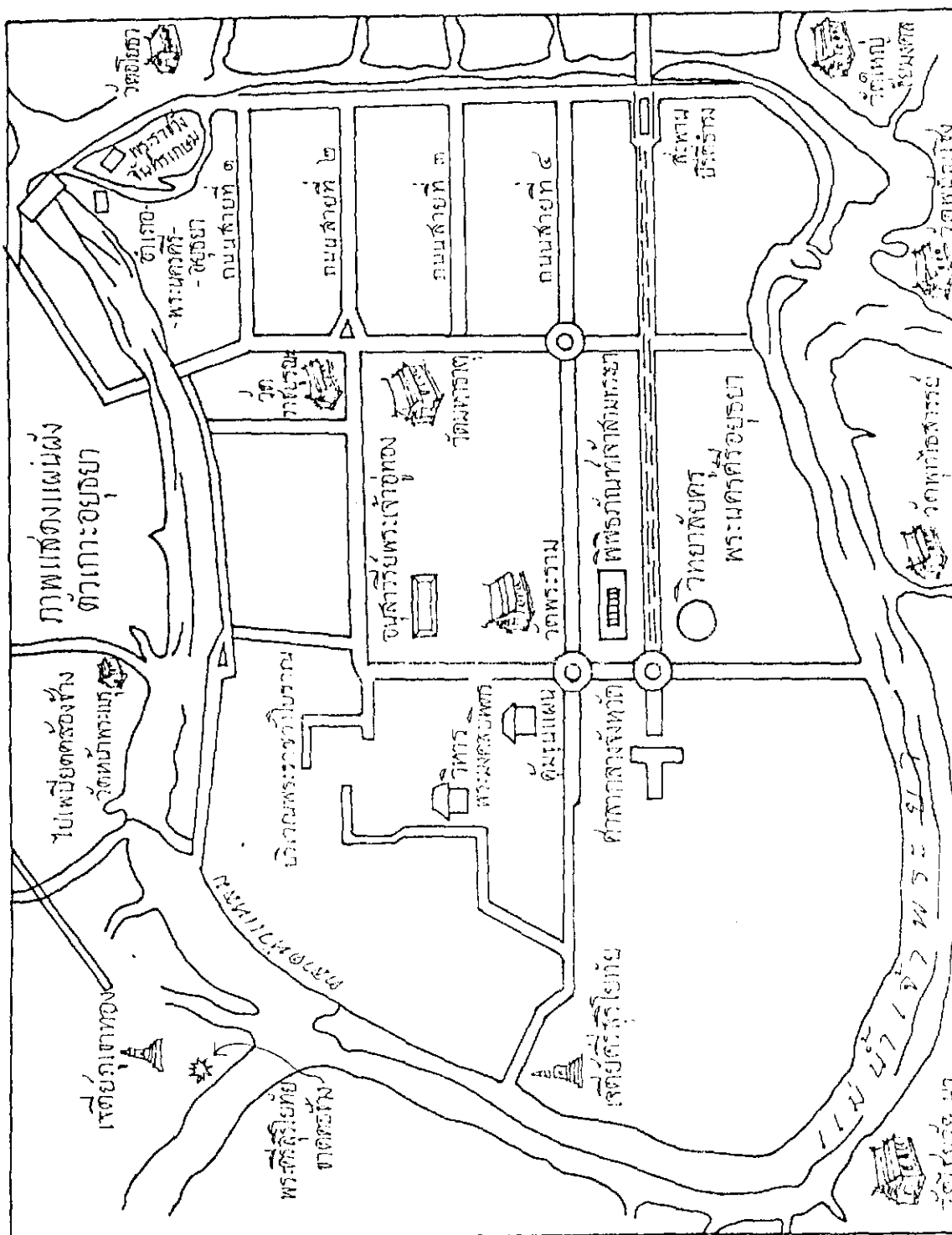
1. คำนวณเนื้อหา
 - จากผลงานของนักเรียน
 - การอธิบาย การรายงาน และการตอบคำถาม
2. คำนวณมนุษยสัมพันธ์
 - ความร่วมมือในการทำกิจกรรม
3. คำนวณประยุกต์ใช้
 - สังเกตจากเหตุผลในการอธิบาย และการตอบคำถาม

บทโคลง

อัญชายนัยยั้งฟ้า	ลงคืน แลฤา
อำนาจบุญเพรงพระ	กอเกื้อ
เจกียลลออินทร	ปราสาท
ในทาบทองแล้วเนื้อ	นอกโสม

ความหมายของบทโคลง

กรุงศรีอยุธยาอันมีศนี้ ฟ้าได้สร้างให้ลอยลงมาสู่ดิน หรือว่าเป็นควยอำนาจ หรือบุญแต่ปางก่อนขององค์พระมหากษัตริย์ที่ก่อสร้างไว้มาเกื้อหนุน เจกียลลออินทร งามปราสาทของพระอินทร์ ข้างในก็ทาบควยทองคำ และเนื้อในก็เป็นทองอีกควย.

บัตรกำหนดงาน

ให้นักเรียนศึกษาเอกสารต่อไปนี้ แล้วร่วมกันอภิปรายตอบคำถามภายในกลุ่ม
เสร็จแล้วส่งตัวแทนรายงาน 1 คน

1. หนังสือสังคมศึกษา เพื่อนบ้านของเรา ของกระทรวงศึกษาธิการ

หน้า 201 - 226

2. เอกสารเรื่อง อาณาจักรอยุธยาโดยสังเขป ซึ่งครูจัดไว้ให้
3. แผนผังตัวเกาะอยุธยา

จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. ถ้านักเรียนเป็นพระเจ้าอยู่หัว นักเรียนจะเลือกทำเลที่ตั้งราชธานีอย่างไร
2. สมัยอยุธยามีลักษณะการปกครองแบบใด
3. นักเรียนมีความเห็นว่าการปกครองสมัยอยุธยาเหมาะสมหรือไม่ เพราะ

เหตุใด

4. ลักษณะการปกครองสมัยอยุธยากับสมัยสุโขทัยแตกต่างกันอย่างไร จง

เปรียบเทียบ

5. อะไร เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวยให้อยุธยามีความเจริญรุ่งเรืองทาง

เศรษฐกิจ

6. จงเปรียบเทียบลักษณะเศรษฐกิจสมัยอยุธยาแตกต่างจากสมัยสุโขทัยอย่างไร

7. สังคมไทยสมัยอยุธยามีลักษณะอย่างไร ให้นักเรียนเปรียบเทียบสังคมไทย

สมัยอยุธยา กับสังคมไทยสมัยปัจจุบัน มีความแตกต่างกันอย่างไร

8. วัฒนธรรมไทย ได้รับอิทธิพลจากอะไร จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่าง

9. ศิลปสมัยอยุธยาตอนต้น แสดงออกในทางใดมากที่สุด ยกตัวอย่างประกอบ

3 ตัวอย่าง

10. ขนบธรรมเนียมประเพณีสมัยอยุธยาตอนต้นที่สืบทอดมาจนทุกวันนี้มีอะไรบ้าง

ยกตัวอย่าง 3 ตัวอย่าง

แบบประเมินผล

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ใน () ตามความเป็นจริง

ภายในกลุ่ม

กลุ่มที่ _____

	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ผลงานบรรลุตามจุดหมาย	()	()	()
2. การร่วมพิจารณาวางแผนในการทำกิจกรรม	()	()	()
3. ความร่วมมือในการทำงาน	()	()	()
4. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น	()	()	()
5. ความพอใจในผลงาน	()	()	()

ระหว่างกลุ่ม

กลุ่มที่ _____

	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ความรู้ความเข้าใจเนื้อหาวิชาที่ได้รับ	()	()	()
2. ความน่าสนใจของกิจกรรมที่น่าเสนอ	()	()	()
3. สามารถนำไปใช้ประโยชน์	()	()	()
4. ชอบกิจกรรมที่ควรปรับปรุง	()	()	()
5. ความร่วมมือในการทำงานของกลุ่ม	()	()	()

เอกสารประกอบการเรียน

อาณาจักรอยุธยาโดยสังเขป

พระเจ้าอู่ทองได้ทรงสถาปนาอาณาจักรอยุธยาขึ้น ณ บริเวณหนองโสน ปึงพระราม เมื่อ พ.ศ. 1893 และได้ทรงสถาปนาราชวงศ์อู่ทองขึ้นปกครองอาณาจักรใหม่นี้ ในขณะที่พระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์นั้น มีอาณาจักรไทยเกิดขึ้นแล้วหลายแห่ง เช่น ลานนา ลานช้าง หลวงพระบาง และสุโขทัย อาณาจักรต่าง ๆ เหล่านี้ ต่างมีการปกครองเป็นอิสระต่อกัน ในบางครั้งอาณาจักรเหล่านี้กระทำสงครามเพื่อแย่งชิงความเป็นใหญ่ในภูมิภาคนี้ เมื่อพระเจ้าอู่ทองได้สถาปนาอาณาจักรอยุธยาขึ้นนั้น พระองค์ได้ทรงมีการปกครองเป็นอิสระมิได้ขึ้นต่อสุโขทัยซึ่งเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรไทยอยู่ในขณะนั้น ต่อมาอาณาจักรอยุธยาสามารถขยายอาณาเขตไปปกครองสุโขทัย ฉะนั้นศูนย์กลางของอาณาจักรไทยจึงย้ายจากสุโขทัยมาอยู่ที่อยุธยา

อาณาจักรอยุธยามีฐานะเป็นราชธานีอยู่นานถึง 417 ปี ซึ่งเป็นเมืองหลวงที่มีอายุยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ ถึงแม้ว่าสถานภาพทางการเมืองของอยุธยาจะมีการเปลี่ยนแปลงโดยการแย่งชิงราชสมบัติ หรือเปลี่ยนราชวงศ์หลายครั้ง แต่เมื่อพิจารณาจากความเจริญทางด้านอื่น ๆ เช่น ทางด้านเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่าอาณาจักรอยุธยาเป็นอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจมากแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สินค้าต่าง ๆ ของไทยหลายชนิดเป็นที่ต้องการของชาวต่างประเทศไทยสมัยนั้น จนกระทั่งมีกรณีพิพาทระหว่างชาวฮอลันดาและอังกฤษ เพื่อขอสิทธิผูกขาดสินค้าบางชนิด (หนังสัตว์ และเขาสัตว์) จากรัฐบาลไทย อยุธยานอกจากจะเป็นเมืองท่าที่สำคัญสำหรับกิจการค้าต่างประเทศแล้ว ยังเป็นศูนย์กลางการค้าและการคมนาคมภายในประเทศด้วย หัวเมืองใกล้เคียงต้องส่งสินค้ามาค้าขายที่อยุธยา เพราะข้อจำกัดของลักษณะการคมนาคมทางน้ำในสมัยนั้นจะต้องขึ้นลงจากเหนือมาออกที่ปากอ่าว ซึ่งต้องผ่านอยุธยา นอกจากนี้ การที่อยุธยาตั้งพระคลังสินค้าขึ้นทำให้สินค้าจากหัวเมืองต่าง ๆ ต้องส่งมารวบรวมไว้ที่

ราชธานีก่อนที่จะส่งต่อไปขายยังต่างประเทศ ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าอยุธยา มีข้อได้เปรียบกว่าอาณาจักรอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงทางด้านการเศรษฐกิจ

นอกจากความเจริญทางด้านการเศรษฐกิจแล้ว สิ่งที่เป็นลักษณะเด่นของอยุธยาก็คือ ความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปกรรม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ความเจริญรุ่งเรืองทางด้านนี้ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมที่มีต่อพุทธศาสนา ฉะนั้นในสมัยอยุธยาจึงมีการสร้างสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม และวรรณกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา นอกเหนือจากการสร้างปราสาทราชวัง ถึงแม้ว่าลักษณะทางศิลปกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ จะมีอิทธิพลจากศิลปะของขอม พราหมณ์หรือสุโขทัยปะปนอยู่บ้าง แต่ก็มีลักษณะเฉพาะของตนเอง จนศิลปกรรมในสมัยอยุธยาได้รับการยกย่องว่าเป็นผลงานชิ้นเยี่ยมซึ่งจะหาที่เสมอเหมือนได้ยาก ฉะนั้นเมื่ออาณาจักรอยุธยาเสียแก่พม่าครั้งที่ 2 ใน พ.ศ. 2310 แล้ว ผู้นำในสมัยต่อมาได้ทรงพยายามหันไปฟื้นฟูศิลปกรรมตามแบบฉบับของอยุธยา ซึ่งถือว่าเป็นสมัย "ครึ่งบ้านเมืองดี" เช่น เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงมีพระราชดำริให้สร้างราชธานีใหม่ที่กรุงเพทฯ ได้ทรงโปรดรวบรวมช่างสิบหมู่มาสร้างบ้านเรือนให้เจริญรุ่งเรืองงดงามทั้งเช่นแบบอย่างสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยา เช่น ปราสาทราชวัง และวัดวาอาราม ฯลฯ นอกจากนี้พระองค์ยังทรงโปรดฯ ให้ฟื้นฟูพระราชพิธีและประเพณีสำหรับราษฎร เป็นการสืบทอดศิลปะประเพณีของอาณาจักรอยุธยาให้ชนรุ่นใหม่มิรู้สึกลัวให้คงอยู่สืบไป

ฉะนั้นยุคสมัยของอาณาจักรอยุธยา นอกจากจะได้สร้างสมลักษณะการปกครองแบบทวารวดี และระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่แตกต่างจากระบอบปกครองสุโขทัยแล้ว ยังได้สร้างสมความเจริญทางด้านศิลปกรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งได้เป็นมรดกตกทอดที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับชนรุ่นหลังต่อมาทุกสมัยด้วย

ปัจจัยในการเลือกอยุธยาเป็นราชธานี

1. สภาพภูมิศาสตร์ บริเวณที่เป็นที่ตั้งของกรุงศรีอยุธยานั้น เป็นตัวเกาะที่ล้อมรอบด้วยแม่น้ำสายสำคัญ ๆ คือ แม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศตะวันตกและทิศใต้ แม่น้ำลพบุรี ทางทิศเหนือ และแม่น้ำป่าสักทางทิศตะวันออกบริเวณตัวเกาะอยุธยาเป็นบริเวณที่ดอน ในขณะที่บริเวณตัวเกาะเป็นที่ราบลุ่มลักษณะดังกล่าวเป็นชัยภูมิที่เหมาะสมในการตั้งรับข้าศึก ศัตรู คือ มีแม่น้ำเป็นปราการธรรมชาติ และเมื่อถึงฤดูฝนข้าศึกต้องรับพาสงครามให้เสร็จก่อนที่จะถึงฤดูน้ำหลาก มิฉะนั้นแล้วกองทัพของฝ่ายศัตรูจะต้องถอยกลับไป เพราะบริเวณรอบนอกจะเป็นเวลาที่น้ำท่วมหมด ส่วนบริเวณตัวเกาะยังคงอยู่ได้ เพราะเป็นบริเวณที่ดอน ฉะนั้นในการตั้งรับศึกหลายครั้งอยุธยาจะใช้วิธีตั้งรับศึกอยู่ในเมืองเพื่อรอฤดูน้ำหลาก ข้าศึกก็ต้องถอยทัพกลับไป

นอกจากนี้ที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยารอบบริเวณนี้ เรือส่วนที่เป็นภาคกลางส่วนใหญ่ของประเทศไทยในปัจจุบัน เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะดินแดนดังกล่าวเป็นที่ราบมองในมุมกว้างถูกขนานด้วยที่ราบสูงโคราชทางตะวันออก ทิวเขาตะนาวศรีทางตะวันตกและมีภูเขาสูงทางภาคเหนือซึ่งกันพรมแดนจากประเทศจีนตอนใต้ สภาพทางภูมิศาสตร์เช่นนี้ทำให้แม่น้ำสำคัญไหลจากทางทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ไปออกปากอ่าวไทย แม่น้ำเหล่านี้จะไหลท่วมพื้นที่ราบภาคกลางในฤดูน้ำหลาก เป็นผลให้ที่ราบลุ่มของแม่น้ำเจ้าพระยาอุดมสมบูรณ์ทั้งน้ำและปุ๋ย ซึ่งเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว และภูมิภาคนี้เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของอาณาจักรสำหรับเลี้ยงประชากรจำนวนมาก และเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญ

2. ท่าเลที่ตั้ง อยุธยาตั้งอยู่ในภาคกลางของกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งอยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดินเพียงพอที่จะปลอดภัยจากการรุกรานทางทะเล ในสมัยที่ชาติตะวันตกเริ่มเข้ามาแสวงหาอาณานิคมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในขณะที่เดียวกันที่ตั้งอยุธยาอยู่ใกล้ทะเลกว่าอาณาจักรอื่น ๆ ของไทยในสมัยนั้น ทำให้สะดวกต่อการติดต่อค้าขายทางทะเลกับต่างประเทศและมีโอกาสที่เลือกซื้อหรือควบคุมสินค้าสำคัญที่กรุงศรี-

อยุธยาไม่ต้องการให้ตกไปอยู่ในความครอบครองของอาณาจักรอื่น ๆ นอกจากอยุธยาจะ
ทำหน้าที่เป็นพวคาคณกลางระหว่างประเทศแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นพวคาคณกลางภายใน
ประเทศด้วย เพราะอยุธยาสามารถควบคุมเส้นทางออกทะเล พร้อมกับควบคุมการค้า
กับต่างประเทศของหัวเมืองต่าง ๆ ด้วย

3. กาลังคน แม้ว่าอยุธยาจะเป็นอาณาจักรที่เฟื่องคั้งขึ้นภายหลังอาณาจักร
สุโขทัย แต่บริเวณที่เป็นอาณาจักรอยุธยาเป็นดินแดนเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัย
ทวารวดีและอาณาจักรขอม พื้นที่อันอุดมสมบูรณ์บริเวณนี้เป็นแหล่งดึงดูดให้คนเข้ามาตั้ง
หลักแหล่งทำมาหากินอยู่เป็นเวลานานแล้ว เมื่อมีการสถาปนาอาณาจักรอยุธยาบริเวณนี้
เป็นเวลาที่มิมีประชากรอยู่เป็นจำนวนมากแล้ว ฉะนั้นนโยบายของอยุธยาตั้งแต่เริ่มแรก
คือความพยายามควบคุมกำลังคนไว้ ในขณะที่เดียวกันก็พยายามหามาเพิ่มเติมจากการ
ทำศึกสงคราม นับตั้งแต่สมัยพระเจ้าอู่ทองแห่งกรุงศรีอยุธยาที่มีกฎเกณฑ์ในการควบคุม
กำลังคนโดยสามัญชน (ไพร่) จะต้องขึ้นสังกัดอยู่กับมูลนายควบคุมไว้เป็นหมวดหมู่ ต่อมา
ในสมัยพระบรมไตรโลกนาถได้ตั้งระบบศักดินา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการวางกฎเกณฑ์
การควบคุมกำลังคนให้มีเสถียรภาพมากขึ้น การที่อยุธยามีกำลังคนมากเช่นนี้ในยามสงบ
ก็จะเป็นกำลังในการผลิตการทำงานสาธารณะต่าง ๆ หรือเสียภาษีให้กับรัฐบาลในยาม
สงครามราษฎรจำนวนมากย่อมเป็นกำลังสำคัญในการต่อสู้ชาติศัตรู

หน่วยเรื่อง กรุงศรีอยุธยาสมัยปฏิรูป ระหว่าง พ.ศ. 1991 - 2112 เวลา 8 คาบ

ความคิดรวบยอด

1. ระบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจอย่างเต็มที่ในการออกกฎหมาย
2. ระบบการปกครองแบบใดก็ตามจะมีประสิทธิภาพในการปกครองชั่วระยะเวลาหนึ่ง ถ้าไม่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอาจเกิดข้อบกพร่องอันนำไปสู่ผลเสียต่อการปกครองได้
3. การปฏิรูปการปกครองในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเป็นการสร้างความมั่นคงทางการเมือง และสถาบันพระมหากษัตริย์
4. ระบบการผูกขาดทางการค้าของรัฐ เป็นไปเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเมือง
5. พุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญของชาติในด้านการศึกษา สังคม และเป็นบ่อเกิดของศิลปสาขาต่าง ๆ
6. ความมั่นคงภายในประเทศ การส่งเสริมของผู้นำก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองทางศิลป และวัฒนธรรม
7. การติดต่อสัมพันธ์ของกรุงศรีอยุธยากับอาณาจักรใกล้เคียง ทำให้เกิดความสงบสุข และการผสมผสานทางวัฒนธรรม อันนำไปสู่ความเจริญที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

จุดประสงค์

ด้านเนื้อหา

1. อธิบายเหตุผลการขยายอาณาเขตของกรุงศรีอยุธยาได้
2. บอกสาเหตุที่ทำให้เกิดการแย่งชิงอำนาจ ราชสมบัติ และการเปลี่ยนราชวงศ์ได้

3. วิเคราะห์เหตุและผลที่กรุงศรีอยุธยาต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการปกครองได้
4. อธิบายลักษณะการปฏิรูปการปกครองในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้
5. เขียนแผนภูมิเปรียบเทียบลักษณะการจัดการปกครองส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ระหว่างสมัยอยุธยาตอนต้น กับสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถได้
6. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างศักดินา ยศ ตำแหน่ง และราชทินนาม พร้อมทั้งยกตัวอย่างได้
7. อธิบายบทบาทของพระคลังสินค้าที่มีต่อเศรษฐกิจในสมัยอยุธยาได้
8. เปรียบเทียบสภาพเศรษฐกิจของอยุธยาในช่วงก่อนกับภายหลังการติดต่อกับชาวยุโรปตะวันตกได้
9. ยกตัวอย่างชนชั้นที่มีความสำคัญและมีบทบาทต่อสังคมในสมัยอยุธยาได้
10. อธิบายและยกตัวอย่างศิลปวัฒนธรรมที่เกิดจากการผสมผสานของชาติอื่นในสมัยอยุธยาได้
11. จำแนกประเภท ศิลปวัฒนธรรม และวรรณกรรมสมัยอยุธยาได้
12. ยกตัวอย่าง วรรณกรรมไทยสมัยอยุธยาที่สืบทอดมาจนทุกวันนี้ได้
13. สรุปความสำคัญของพุทธศาสนาที่มีต่อสังคม และวัฒนธรรมสมัยอยุธยาได้
14. เปรียบเทียบผลผลิตเสียด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศสมัยอยุธยาได้
15. สรุปความเจริญรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยาสมัยปฏิรูปการปกครองจนถึงเสียกรุงครั้งที่ 1 ได้

ด้านมนุษยสัมพันธ์

1. ให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบ
2. ให้นักเรียนตระหนักในความสำคัญของผู้ร่วมงาน และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น
3. ให้นักเรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน

4. ให้นักเรียนทำงานกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ให้นักเรียนรู้จักศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ

งานประยุกต์ใช้

1. เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม และงานสร้างสรรค์ของคนไทย ช่วยกันดำรงรักษา
2. นำความรู้ความเข้าใจด้านการศึกษาระดับศาสตร์ มาช่วยตัดสินใจในการดำเนินชีวิตประจำวัน
3. มีความสำนึกในการเป็นไทยร่วมกัน มีความรัก ความสามัคคี และมีความภาคภูมิใจในชาติ
4. สามารถแก้ไขปัญหาคัดแย้งต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

เนื้อหา

1. การขยายอาณาเขตของกรุงศรีอยุธยา
2. การปฏิรูปการปกครองสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
3. ลักษณะและการจัดระเบียบสังคมศักดินาสมัยอยุธยา
4. ความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของอยุธยา การตั้งพระคลังสินค้า
5. ศิลปและวัฒนธรรมของอยุธยาตอนเสียกรุงครั้งที่ 1

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นนำ

1. ครูนำเพลงวันแห่งประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา บรรยายสำหรับการแสดงแสง-เสียงมาเปิดให้นักเรียนฟัง เป็นการเริ่มหน่วยและนำเข้าสู่บทเรียน

2. ครูสนทนาและตั้งคำถามถามนักเรียนถึงเรื่องราวต่าง ๆ ของกรุงศรีอยุธยา ที่นักเรียนได้ฟังจากเพลงว่า หลังจากสถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นเป็นราชธานีในช่วงเวลา 198 ปี มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง

3. นักเรียนตอบว่า หลังจากสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีได้มั่นคงแล้ว ข้าราชการจากภายนอกไม่กล้ายกทัพเข้ามารุกราน จะมีก็แต่การยกทัพของกรุงศรีอยุธยา ไปตีเมืองต่าง ๆ เช่น ลานนา ลานช้าง กัมพูชา มะละกา เซลียง และทวาย เป็นการขยายอาณาจักรของกรุงศรีอยุธยา

4. ครูนำภาพกรุงเก่า โบราณสถานของกรุงศรีอยุธยามาให้นักเรียนดู และตั้งคำถามถามถึงสภาพความเป็นอยู่ของราษฎรในกรุงศรีอยุธยา นักเรียนตอบว่า สภาพความเป็นอยู่ของราษฎรในกรุงศรีอยุธยาคำเนินไปอย่างปกติสุข ความสงบร่มเย็น ปกคลุมไปตลอดทั่วราชธานี มีการสร้างวัดวาอารามขึ้นมากมาย

5. ครูนำแผนที่ประวัติศาสตร์แสดงการขยายอาณาเขตของกรุงศรีอยุธยาสมัย พระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา) มาติดบนกระดานหน้าชั้นให้นักเรียนดูและร่วมกันอภิปรายพิจารณาเปรียบอาณาเขตของกรุงศรีอยุธยาเมื่อแรกเริ่มสถาปนา และเปรียบเทียบกับอาณาเขตของประเทศไทยปัจจุบัน

6. ครูตั้งคำถามถามนักเรียนว่า การที่กรุงศรีอยุธยามีความมั่นคง สงบสุข ปลอดภัยจากการทำศึกสงคราม ได้เพิ่มพูนความเจริญรุ่งเรืองคานใดบ้าง ให้นักเรียนอภิปราย และแสดงความคิดเห็น

7. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบ

ขั้นปฏิบัติการ

1. การแบ่งกลุ่มยังคงใช้กลุ่มเดิมตามที่ไ้แบ่งไว้แล้ว

2. จากจุดประสงค์การเรียนรู้ ครูให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ว่าต้องการจะศึกษาเรื่องต่าง ๆ ของอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาสมัยปฏิรูปในคานใดบ้าง นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปราย และเสนอความคิด

3. ครูเสนอแนะว่าจากหน่วยอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาตอนต้น นักเรียนกลุ่มใด ได้ศึกษาค้นคว้าปัญหาเรื่องใดไว้ เช่น การเมืองการปกครอง หรือลักษณะทางเศรษฐกิจ ควรจะได้อธิบายในเรื่องนั้นต่อไป

4. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปปัญหาที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาสมัยปฏิรูป

- การขยายอาณาเขต
- การสร้างความมั่นคงทางการเมืองและสถาบันพระมหากษัตริย์
- ลักษณะการปกครองของกรุงศรีอยุธยา สมัยปฏิรูป
- ลักษณะและการจัดระเบียบสังคมศักดินาสมัยอยุธยา
- ลักษณะเศรษฐกิจของอยุธยาในสมัยปฏิรูป
- ลักษณะเศรษฐกิจของอยุธยาในสมัยก่อนและหลัง ค้าขายกับชาติตะวันตก
- เศรษฐกิจระบบพระคลังสินค้า
- ความเจริญรุ่งเรืองทางศิลปและวัฒนธรรมของอยุธยา ก่อนเสียกรุงครั้งที่ 1

5. นักเรียนทุกกลุ่มร่วมกันพิจารณาและตกลงใจเลือกศึกษาปัญหาที่กลุ่มสนใจ และได้เคยศึกษาค้นคว้าไว้แล้วจากหน่วยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนแจ้งให้ครูทราบว่า กลุ่มของใครศึกษาค้นคว้าและตอบปัญหาใดให้แก่อีกกลุ่มใหญ่ ครูเป็นผู้ประสานงาน และแจ้งให้กลุ่มใหญ่ทราบ

6. ทุกกลุ่มพิจารณาวางแผน ตั้งจุดมุ่งหมาย การเริ่มต้นตอนในการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ แบ่งหน้าที่และงานที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ครูช่วยให้คำปรึกษาแนะนำ

7. แต่ละกลุ่มดำเนินกิจกรรม ศึกษา ค้นคว้า และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เมื่อมีปัญหาคูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำ

ขั้นกิจกรรมสรุป

1. แต่ละกลุ่มสรุปกิจกรรมที่ตนศึกษาจนกว่า ให้ตรงความมุ่งหมายที่วางไว้
เตรียมเสนอผลงาน
2. ทุกกลุ่มส่งตัวแทนมาเสนอผลงานของตนในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่ได้รับ
นิคชอบเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน
3. ความรู้ทุกด้านที่แต่ละกลุ่มนำมาเสนอ เป็นการแลกเปลี่ยนทำให้สมาชิก
กลุ่มใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น
4. ครูเป็นผู้เชื่อมโยงผสมผสานผลงานที่แต่ละกลุ่มเสนอมาให้ความสัมพันธ์
กัน เพื่อนักเรียนได้เข้าใจในแง่มุมต่าง ๆ และสามารถสร้างความคิดรวบยอดได้
5. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย สรุปเป็นความคิดรวบยอดให้เห็นการ
เปลี่ยนแปลงความเจริญก้าวหน้า การสร้างความเป็นปึกแผ่น ระเบียบแบบแผนกฎเกณฑ์
ต่าง ๆ ของกรุงศรีอยุธยาสมัยปฏิรูป

ขั้นประเมินผล

1. นักเรียนทำการประเมินผลงานภายในกลุ่มของตน และผลงานของแต่ละ
กลุ่มที่นำมาเสนอ โดยครูแจกแบบประเมินผลให้
2. ครูประเมินผลงานของแต่ละกลุ่มในกาน
 - เนื้อหา
 - ความน่าสนใจของกิจกรรมที่นำเสนอ
 - การตั้งใจทำงาน
 - ความร่วมมือในการทำงาน
 - ความรับผิดชอบ

สื่อการเรียนการสอน

1. แผนที่แสดงอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาสมัยพระบรมราชาธิราชที่ 2
2. เทปบรรยายสำหรับการแสดง-เสียง งานวันแห่งประวัติศาสตร์

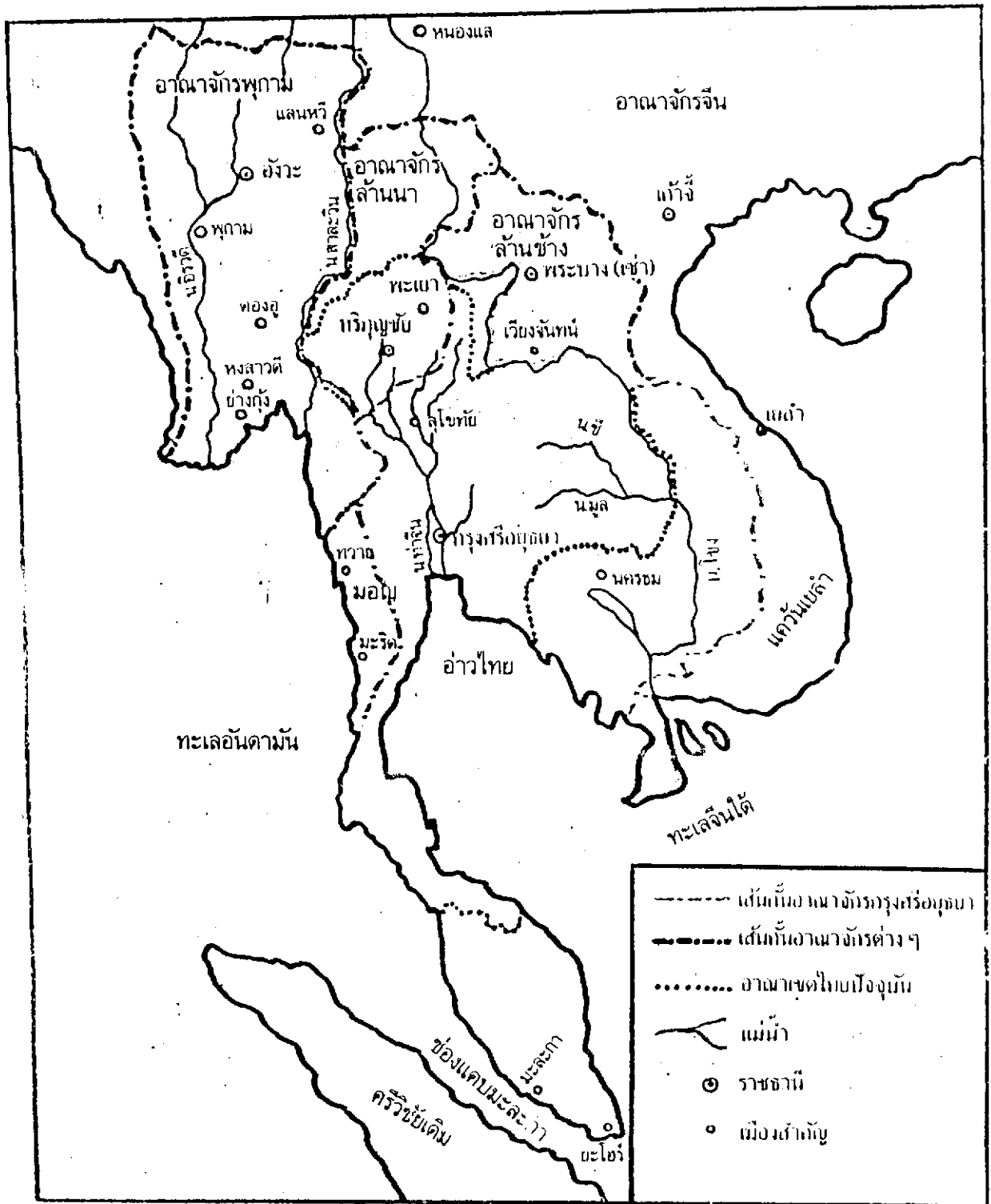
กรุงศรีอยุธยา

3. รูปภาพกรุงเก่า โบราณสถาน โบราณวัตถุ ของกรุงศรีอยุธยา
4. แบบประเมินผล
5. บัตรกำหนดงาน
6. เอกสารประกอบการเรียน เรื่องลักษณะและการจัดระเบียบทางสังคม

สมัยอยุธยา

การประเมินผล

1. กาน นื้อ หา
 - จากผลงานของนักเรียน
 - การอภิปราย การรายงาน และการตอบคำถาม
2. กาน มนุษย์สัมพันธ์
 - ความร่วมมือในการทำกิจกรรม
3. กาน ประ ยกต์ ไ้
 - สังเกตจากเหตุผลในการอภิปราย และการตอบคำถาม

แผนที่แสดงอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาสมัยพระบรมราชาธิราชที่ 2

บัตรกำหนดงาน

ให้นักเรียนศึกษาเอกสารต่อไปนี้ แล้วร่วมกันอภิปรายตอบคำถามภายในกลุ่ม
เสร็จแล้วส่งตัวแทนรายงาน 1 คน

1. หนังสือสังคมศึกษา เพื่อนบ้านของเรา ของกระทรวงศึกษาธิการ
หน้า 201 - 226

2. เอกสารเรื่อง ลักษณะและการจัดระเบียบทางสังคมสมัยอยุธยา

3. แผนที่แสดงอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาสมัยพระบรมราชาธิราชที่ 2
จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. จากแผนที่แสดงอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา ให้นักเรียนบอกสาเหตุวิธีการ
และผลที่ได้รับในการขยายอาณาเขตของกรุงศรีอยุธยา

2. เหตุผลที่พระบรมไตรโลกนาถทรงปฏิรูปการปกครอง

3. จงเปรียบเทียบลักษณะการปกครองสมัยอยุธยาตอนต้นกับสมัยพระบรม
ไตรโลกนาถ

4. ระเบียบแบบแผนการปกครองที่พระบรมไตรโลกนาถทรงวางไว้ ได้มี
การนำมาใช้ และเลิกใช้เมื่อไร เพราะเหตุใด

5. จงเปรียบเทียบลักษณะเศรษฐกิจของอยุธยาช่วงระยะก่อนกับหลังการ
ค้าขายกับชาติตะวันตก

6. พระคลังสินค้ามีบทบาทต่อเศรษฐกิจและการต่างประเทศสมัยอยุธยา
อย่างไร

7. จุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดระเบียบสังคมไทยสมัยอยุธยาคืออะไร

8. อะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชนชั้นต่าง ๆ ในสังคมอยุธยาสามารถอยู่
รวมกันได้ ด้วยความสงบสุข

9. งานสร้างสรรค์งานศิลปะและวรรณกรรม ของอยุธยาตอนเสียกรุงครั้งที่ 1
มีอะไรบ้าง จงอธิบายและยกตัวอย่างประกอบ 3 ตัวอย่าง

10. พระราชประเพณีโศกสมัยอยุธยาที่มีความสำคัญควบคู่กับการปกครอง อันมี
พระมหากษัตริย์เป็นประมุข จงอธิบายและยกตัวอย่างประกอบ 3 ตัวอย่าง

แบบประเมินผล

ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ใน () ตามความเป็นจริง

ภายในกลุ่ม

กลุ่มที่ _____

	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ผลงานบรรลุตามจุดหมาย	()	()	()
2. การร่วมพิจารณาวางแผนในการทำกิจกรรม	()	()	()
3. ความร่วมมือในการทำงาน	()	()	()
4. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น	()	()	()
5. ความพอใจในผลงาน	()	()	()

ระหว่างกลุ่ม

กลุ่มที่ _____

	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ความรู้ด้านเนื้อหาวิชาที่ได้รับ	()	()	()
2. ความน่าสนใจของกิจกรรมที่น่าเสนอ	()	()	()
3. สามารถนำไปใช้ประโยชน์	()	()	()
4. ขอบกพร่องที่ควรปรับปรุง	()	()	()
5. ความร่วมมือในการทำงานของกลุ่ม	()	()	()

เอกสารประกอบการเรียน

ลักษณะและการจัดระเบียบทางสังคมสมัยอยุธยา

การจัดระเบียบสังคมไทยในระยะแรกก่อนสมัยจะกำหนดศักดินานั้น สภาพของสังคมไทยมีความเป็นอยู่เป็นกลุ่มก้อนเป็นพวกเป็นหมู่ มีเจ้าหมู่เป็นหัวหน้าคอยควบคุมบังคับบัญชาลูกหมู่รับผิดชอบต่อรัฐบาล จากหมู่หนึ่ง ๆ ยังรวมกันเป็นแขวงซึ่งมีหัวหน้าแขวงเป็นหัวหน้า และจากหลาย ๆ แขวงรวมเข้าเป็นหัวปาก มีหัวปากหรือนายร้อยเป็นหัวหน้า การจัดระเบียบสังคมไทยมีมาตั้งแต่ก่อนสมัยพระเจ้าอู่ทอง เป็นระบบที่ไม่ซับซ้อนนัก ต่อมาในสมัยพระบรมไตรโลกนาถได้มีการวางระเบียบกฎเกณฑ์ไว้เป็นรากฐานอย่างมั่นคงในพระราชกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับศักดินาที่เรียกว่า "พระไอยการตำแหน่งนาพลเรือนและนาทหารหัวเมือง" ในปี พ.ศ. 1998

แนวความคิดที่เป็นพื้นฐานของการจัดระเบียบสังคมไทยก็คือ พระมหากษัตริย์เป็นทั้งเจ้าของแผ่นดินในพระราชอาณาจักร และทรงเป็นเจ้าของชีวิตของราษฎรทุกคนควยแสดงให้เห็นว่าทุกคนจะต้องมีบุคคลหนึ่งเป็นผู้คุ้มครองดูแล ส่วนราชการ หรือกรมกอง มุลนาย หรือผู้บังคับบัญชา เป็นผู้คุ้มครองดูแลไพร่ของตน จึงได้มีการจัดลำดับชั้นบุคคลขึ้น ตำแหน่งของแต่ละคนจะปรากฏเห็นได้จากศักดินาที่ถืออยู่ เช่น ตำแหน่งพระอนุชา (ทรงกรม) มีศักดินา 15,000 ไร่ ตำแหน่งมหาอำมาตยาธิบดีมหาดไทยฝ่ายเหนือ มีศักดินา 3,000 ไร่ เพื่อให้ง่ายแก่การเข้าใจผู้ที่มีศักดินาเกินกว่า 1,000 ไร่ขึ้นไป คือ ขุนนางชั้นสูง ผู้ที่มีศักดินาต่ำกว่า 400 ไร่ลงมา ถึง 30 ไร่เป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย ส่วนสามัญชนหรือไพร่ที่ไม่ได้รับราชการจะมีศักดินาดังนี้

ทาส ลูกทาส ยาจก วณิพก	5 ไร่
ไพร่เลว (คือลูกหม้ออายุ 12 ปี ลงมา)	10 ไร่
ไพร่ราบ (คือลูกหม้ออายุ 13-17 ปี)	15 ไร่
ไพร่มีครว (คือลูกหม้อที่มีครอบครัวแล้ว)	20 ไร่
ไพร่หัวงาน	25 ไร่

การใช้ศักดินาเป็นตัวกำหนดฐานะของบุคคลในสังคมนั้น สถานภาพโดยกำเนิด เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดศักดินาในชั้นแรก เช่น บุคคลเกิดเป็นพระเจ้าลูกเธอ (ยังไม่ทรงกรม) จะมีศักดินา 6,000 ไร่ และรับผิชอบราชการแผ่นดินที่สำคัญ เช่น เจ้าพระยาจักรีจะมีศักดินาถึง 10,000 ไร่ ส่วนพระเจ้าลูกยาเธอ (มิได้ทรงกรม) จะมีศักดินาเพียง 6,000 ไร่ แต่ถ้าเกิดเป็นไพร่จะมีศักดินา 10 ไร่

ความสัมพันธ์ของคนในสังคม

ความสัมพันธ์ของคนในสังคมเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นการจัดระเบียบสังคมไทย อย่างหนึ่งคือ การกระทำที่เกี่ยวกับ "การให้" เพื่อหวังจะรับ "การปกป้องคุ้มครอง" เป็นการตอบแทน เป็นไปในรูปแบบของ "ระบบอุปถัมภ์" ระบบมูลนาย-ไพร่ ซึ่งเป็นระบบพื้นฐานของสังคมไทย ก็เป็นความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์ กล่าวคือมูลนายเป็นผู้อุปถัมภ์และควบคุมดูแลการเคลื่อนไหวของไพร่ เมื่อมีงานฉุกเฉินต้องใช้กำลังไพร่ มูลนายจะเรียกเกณฑ์ได้ทันที ถ้ามูลนายไม่สามารถเกณฑ์กำลังไพร่มาได้ครบตามกำหนด มูลนายจะมีโทษ นอกจากนี้มูลนายต้องดูแลความประพฤติ ถ้าไพร่ในความรับผิดชอบ ทะเลาะวิวาทกันหรือกระทำความผิดที่ไม่รุนแรงนัก มูลนายมีอำนาจไต่สวนและลงโทษ เช่น คุมขัง 鞭ยี่นตี แต่ถ้ามุ่งกระทำความผิดรุนแรง เช่น ปล้น ฆ่า มูลนายต้องนำผู้กระทำความผิดส่งศาลให้จัดการลงโทษตามกฎหมายบ้านเมือง ถ้าไพร่หลบหนีคดี มูลนายต้องติดตามจับตัวส่งศาล มิฉะนั้นมูลนายจะมีความผิดด้วย

ในยามสงครามมูลนายเป็นแม่ทัพ ไพร่จะเป็นพลทหาร มูลนายสั่งให้ทำการรบ ถ้าไพร่ขัดคำสั่งจะได้รับโทษรุนแรงถึงประหารชีวิต แต่มูลนายจะใช้ไพร่หลวงทำงานส่วนตัวไม่ได้ หรือใช้ไพร่ทำงานหนักเยี่ยงทาสไม่ได้

การให้ความคุ้มครอง มูลนายมีหน้าที่ดูแลมิให้ผู้ใดมากดขี่ข่มเหงรังแกไพร่ ถ้าไพร่มีเรื่องเดือดร้อนของการนำเรื่องขึ้นศาล มูลนายต้องพาไปยื่นฟ้องและให้การในศาล ถ้าไพร่ขัดสนเรื่องการเงิน มูลนายต้องให้ความช่วยเหลือตามสมควร ถ้าไพร่ติดตามมูลนายไปปฏิบัติราชการและเกิดขัดสนเงินทอง มูลนายต้องให้ความช่วยเหลือ

เลี้ยงดูบุตรภรรยาของไพร่ นอกจากนี้มูลนายสามารถจะให้การคุ้มครองไพร่ในปกครองของตนให้พ้นจากอำนาจของรัฐได้โดยการปิดบังไพร่ หรือตั้งจำหน่ายหนีในการส่งบัญชีคนในสังกัดต่อเจ้าหน้าที่รัฐ วิธีการนี้ ไม่ทำให้ไพร่ขาดลอยไปจากนาย แต่ไม่ถูกเกณฑ์เข้าทวารวการ

ข้อปฏิบัติที่ไพร่กระทำต่อมูลนายคือ ให้ความจงรักภักดี ปฏิบัติตามคำสั่ง และให้ของกำนัล หรือตอบแทนผลประโยชน์แก่มูลนาย ตามค่านิยมในสังคมไทย เรื่อง ความกตัญญูตกเวที

ลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมดังกล่าว จะเห็นได้ว่าลักษณะของสังคมไทยเป็นสังคมที่อ่อนปรน หรือสังคมที่อะลุ่มอล่วยต่อกัน ความขัดแย้งในสังคมจึงไม่ค่อยมี นอกจากนี้สังคมไทยเป็นสังคมที่เน้นเรื่องความแตกต่างในฐานะของคนในสังคมเป็นสำคัญ พร้อมทั้งยึดถือตัวบุคคลเป็นสำคัญกว่าระเบียบหรือกฎเกณฑ์ใด ๆ

สรุป

1. การขาคำสั่งคน หรือความต้องการกำลัคนเป็นปัจจัยสำคัญที่ของการจัดระเบียบสังคม
2. ระบบมูลนาย-ไพร่ เป็นระบบการควบคุมกำลัคนในสังคมสมัยอยุธยาถึงต้นรัตนโกสินทร์
3. สังคมไทยสมัยอยุธยา ประกอบด้วยบุคคล 2 พวก คือ พวกเจ้านายและขุนนาง ซึ่งเป็นมูลนาย และพวกที่เป็นไพร่และทาส จัดอยู่ในชนชั้นไพร่

ระบบไพร่ในสมัยอยุธยา

สถาบันไพร่หรือฐานันดรไพร่นั้นมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2384 คือ 9 ปีก่อนตั้งอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ซึ่งเป็นสภาพที่มีการเคลื่อนย้ายผู้คนเข้ามาตั้งรกรากทั่วลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาโดยเข้ามาเป็นกลุ่ม ๆ จำเป็นต้องมีหัวหน้าเป็นผู้บังคับบัญชา เรียกว่า "มูลนาย" และเมื่อสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีแล้ว เกิด

ความจำเป็นต้องรวบรวมกำลังคนไว้ใช้เวลามีศึกสงคราม จึงเกิดกฎหมายกำหนดให้ประชาชนต้องสังกัดมูลนาย เพื่อให้มูลนายเป็นผู้ควบคุมดูแล และผู้มีมูลนายเท่านั้นจึงจะได้รับการคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินจากทางบ้านเมือง ดังนั้นไพร่จึงเกิดจากความจำเป็นของสังคมไทยเมื่อแรกตั้ง

ความหมายของ "ไพร่" ไพร่ในสมัยอยุธยาหมายถึง ชายฉกรรจ์ผู้มีตำแหน่งหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ส่วนลูกเมียและผู้สูงอายุ ญาติของชายฉกรรจ์นั้น จัดเป็นบริวารของชายฉกรรจ์ เมื่อรวมกับพวกบ่าวและหาสของชายฉกรรจ์ จึงเกิดคำรวม ๆ ว่า "ไพร่" บ่าวและหาสบริวารไพร่ หรือชายฉกรรจ์มีหน้าที่ต้องรับใช้รัฐบาลโดยสังกัดอยู่กับเจ้าขุนมูลนายที่ตนสมัครอยู่ด้วย และถ้ามูลนายของตนสังกัดอยู่ในกอง กรม กระทรวงใด คือ เวียง (นครบาล) วัง (สำนักพระราชวัง) คลัง (กระทรวงคลัง) กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์) และนา (กระทรวงเกษตร) ไพร่ผู้นั้นก็ต้องสังกัดตามมูลนายด้วย เรียกว่าชายฉกรรจ์ทุกคนเป็นข้าราชการ แต่มีลักษณะพิเศษที่ไม่มีเบี้ยหวัดเงินเดือนคงหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องเองตามอัธยาศัย ด้วยเหตุนี้ไพร่บางส่วนจึงสมัครอยู่ในบ้านเจ้าขุนมูลนายให้ทานใช้สอยเพื่อแลกข้าวสุก จึงเกิดศัพท์ "บ่าวไพร่" ขึ้นใช้ในสยาม แต่ไพร่ก็ไม่ใช่ทาส เพราะแม้จะต้องเขาเวรประจำทำงานแต่ก็มีอิสระในการเลือกมูลนายที่สังกัด

ไพร่ แบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 3 ประเภทคือ

1. ไพร่หลวง คือ ไพร่ของพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระราชทานให้อยู่ในการปกครองดูแลของมูลนายตามกรมกองต่าง ๆ งานส่วนใหญ่ของไพร่มักจะเป็นงานโยธา เช่น ชุกคลอง ทำสะพานหรืองานที่เป็นสาธารณประโยชน์แก่แผ่นดิน การทำงานของไพร่หลวงเรียกว่า "การเข้าเวร" ซึ่งในยามสงบ จะมีกำหนดเข้าเดือนหนึ่งออกเดือนหนึ่งสลับกันไปตลอดปี ปีหนึ่งจึงเข้ารับราชการ 6 เดือน ทำงานให้ตนเอง 6 เดือน หรือถ้าอาศัยอยู่บ้านมูลนายก็ต้องช่วยมูลนายทำงาน เช่น หาดน้ำ ผ่าฟัน แต่หากเป็นภาวะศึกสงครามก็ต้องปฏิบัติราชการสงครามจนกว่าจะเรียบร้อย คนที่เป็นไพร่หลวงนั้นเดิม

รวบรวมมาจากคนจรจัดหรือคนไม่มีสังกัด ต่อมาเมื่อมีการแต่งงานปะปนกับไพร่สม จึงมีการให้ลูกไพร่ขึ้นสังกัดตามแม่ด้วย

2. ไพร่สม คือ ไพร่ส่วนตัวของมุลนาย ในสมัยอยุธยาไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่า ไพร่สมต้องเข้าเวรเพื่อปฏิบัติงานโยธาให้แผ่นดินหรือไม่ แต่ในสมัยรัตนโกสินทร์ได้ปรากฏหลักฐานว่า ถ้าไพร่สมไม่ต้องเข้าเวร ต้องเสียเงินปีละ 6 บาท เป็นราคาที่ถูกลงกว่าไพร่หลวงซึ่งต้องเสียถึงปีละ 18 บาท อาจเป็นเพราะไพร่สมต้องช่วยปฏิบัติงานของเจ้านายตามวังอยู่เสมอ เวลาอิสระจึงน้อยกว่าไพร่หลวง

3. ไพร่ส่วย คือ ชายฉกรรจ์ที่อยู่ตามหัวเมืองห่างไกล ไม่สะดวกในการเข้ามารับราชการในพระนคร และมีทรัพยากรสำคัญ จึงมีหน้าที่หาวัตถุต่าง ๆ ซึ่งทางราชการต้องการส่งเข้ามาเป็นส่วย เช่น ถิ่นบุก ฝาง ตะกั่ว ดินประสิว เป็นต้น แต่ในยามศึกสงครามไพร่ส่วยก็จะถูกเกณฑ์มารบเช่นเดียวกับไพร่ทั่วไป

ในสมัยกลางอยุธยา บานเมืองมีความสงบ คือมีศึกสงครามน้อยลง และขณะเดียวกันมีการติดต่อกับต่างประเทศมากมาย ทำให้ประชาชนทั่วไปมีการประกอบอาชีพมากกว่าที่เคยมี และมีฐานะเศรษฐกิจดีขึ้น ดังนั้นทางราชการจึงอนุญาตให้ไพร่เสียเงินจำนวนหนึ่งแทนการเข้าเวรของตนได้ เรียกเงินนั้นว่า "ค่าราชการ" ซึ่งทางราชการจะได้นำเงินนั้นไปใช้จ่ายแรงงานแทนไพร่ ซึ่งคนที่มารับจ้างส่วนใหญ่มักจะเป็นชาวจีน

ฐานะของไพร่ในสมัยอยุธยา

สังคมในสมัยอยุธยา แบ่งคนออกเป็น 2 ชั้น คือผู้ดี ไก่แก้ว ผู้มีศักดิ์กินาตั้งแต่ 400 ไร่ขึ้นไป ส่วนผู้มีศักดิ์กินาคำนวณนั้นเรียกว่า ไพร่ แต่สังคมอยุธยาเป็นสังคมที่มีความเคลื่อนไหวไม่ตายตัว ฐานะของคนสามารถเลื่อนได้ ดังนั้น ผู้ที่เป็นไพร่หากมีความสามารถในการประกอบการงานและสติปัญญาแล้ว ก็จะได้เพิ่มศักดิ์กินาขึ้นไปเรื่อย ๆ จนถึงขั้นผู้ดีไปในที่สุด ส่วนผู้ที่เป็นผู้ดีอยู่แล้วหากประพฤติผิดพลาคหรือไม่เจริญในหน้าที่การงานก็อาจถูกลดศักดิ์กินาลงไปเป็นไพร่ได้ในที่สุดเช่นเดียวกัน ดังนั้นฐานะความเป็นไพร่จึงเลื่อนไต่ไม่ตายตัว

นอกจากนี้กฎหมายสมัยอยุธยายังมีข้อกำหนดในการให้ความคุ้มครองแก่ไพร่
ทั้งในด้านการกำหนดความรับผิดชอบของมูลนายที่มีต่อไพร่ของตน เพื่อแลกกับแรงงาน
และการรับใช้ของไพร่ต่อมูลนายซึ่งการทำงานของไพร่นั้นจะเป็นประโยชน์ต่อมูลนายและ
ประเทศชาติทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง นอกจากการกำหนดหน้าที่ของมูลนายแล้ว
กฎหมายอยุธยายังมีข้อบัญญัติที่แสดงถึงการให้ความคุ้มครองและพิทักษ์ทรัพย์สินตลอดจน
ชีวิตของไพร่ เช่น ห้ามกักขังไพร่ไว้ใช้งาน トラกคร่า ผู้ที่ละเมิดจะมีโทษตั้งแต่การ
ตีจน จองจำ และปลดออกจากราชการ

ภาคผนวก ค

แบบทดสอบ

ภาคผนวก ค.

แบบทดสอบ

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เรื่อง อาณาจักรกรุงศรีอยุธยา ระหว่าง พ.ศ. 1893 - 2112

คำอธิบายวิธีทำแบบทดสอบ

1. แบบทดสอบฉบับนี้มีคำตอบ 60 ข้อ ให้เวลาทำ 50 นาที
2. คำถามทั้งหมดเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงคำตอบเดียว จาก ก. ข. ค. ง. หรือ จ. โดยเขียนเครื่องหมาย + ทับตัวอักษรในกระดาษคำตอบ

ตัวอย่าง การตอบข้อ (0)

(0) เมืองหลวงของประเทศไทยในปัจจุบันชื่อว่าอะไร

ก. เชียงใหม่

ข. สุโขทัย

ค. พิษณุโลก

ง. พระนครศรีอยุธยา

จ. กรุงเทพมหานคร

นักเรียนเลือกข้อ จ. ก็ไปทำเครื่องหมายในกระดาษคำตอบ ดังนี้

(0) ก ข ค ง ~~จ~~

3. ถ้านักเรียนต้องการเปลี่ยนคำตอบให้กาทับข้อนั้นหนา ๆ แล้วค่อยไปกาทับข้อที่เลือกใหม่ เช่น จะเปลี่ยนข้อ จ. เป็นข้อ ก. ให้ทำดังนี้

(0) ~~จ~~ ข ค ง ~~ก~~

4. ข้อสอบแต่ละข้อมีคำตอบถูกเพียงคำตอบเดียว ข้อใดนักเรียนขีดตอบมากกว่า 1 คำตอบ ข้อนั้นจะถือว่าผิดไม่ได้คะแนน

5. นักเรียนจะทำข้อใดก่อน - หลังก็ได้ ข้อสำคัญให้ชี้คำตอบลงให้ถูกของคำตอบของข้อนั้น

6. อย่าขีดเขียนหรือทำเครื่องหมายใด ๆ ลงในแบบทดสอบนี้เป็นอันขาด การตอบขอให้ทำในกระดาษคำตอบเท่านั้น

1. จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของชาติไทย กรุงศรีอยุธยาเป็นอาณาจักรอันคับที่เท่าไร

- ก. 1
- ข. 2
- ค. 3
- ง. 4
- จ. 5

2. อาณาจักรกรุงศรีอยุธยาคงอยู่ภูมิภาคใดของประเทศไทย

- ก. ภาคเหนือ
- ข. ภาคกลางตอนบน
- ค. ภาคกลางตอนล่าง
- ง. ภาคตะวันออก
- จ. ภาคตะวันตก

3. ข้อใดมิใช่เหตุผลที่พระเจ้าอู่ทองทรงเลือกเอาบริเวณริมหนองโสนหรือบึงพระรามเป็นราชธานี

- ก. เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประชากรตั้งหลักแหล่งอาศัยอยู่แล้ว

ข. เป็นเกาะที่ล้อมรอบด้วยแม่น้ำสำคัญ 3 สาย

ค. เป็นแหล่งเพาะปลูกที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์

ง. เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางน้ำและการพาณิชย์

จ. เป็นเมืองปากอ่าวถ้าเพลิงผ่าข้าศึกสามารถลงเรือออกทะเลได้

4. เหตุผลทางกายภาพที่สนับสนุนให้ทำเลที่ตั้งของอยุธยาเหมาะสมเป็นราชธานี

ก. มีแม่น้ำล้อมรอบป้องกันข้าศึกได้ง่าย

ข. แม่น้ำไหลผ่านหลายสายสะดวกในการลำเลียงไพร่พล

ค. อยู่ไกลจากทะเลปลอดภัยจากข้าศึกทางทะเล

ง. อยู่ใกล้ทะเลถ้าข้าศึกไม่ได้น้ำออกทะเลได้ง่าย

จ. เป็นศูนย์กลางทำให้การบริหาร
ของรัฐบาลมีเสถียรภาพมั่นคง
คำชี้แจง ตัวเลือกจากข้อ ก. - จ. ให้
นักเรียนนำมาตอบคำถามข้อ 5 - 6

- ก. สุโขทัย
 - ข. อุทอง
 - ค. ปราสาททอง
 - ง. สุพรรณภูมิ
 - จ. บานพูนหลวง
5. ราชวงศ์ในข้อใดที่สมเด็จพระบรม
ไตรโลกนาถทรงสืบเชื้อสาย
6. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ทรงเป็น
ปฐมกษัตริย์ราชวงศ์ใด
7. ข้อใดเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการ
แย่งชิงราชสมบัติและเปลี่ยนราชวงศ์
หลายครั้งในสมัยอยุธยา
- ก. ผู้นำขาดความสามารถและ
อายุน้อย
 - ข. กฎเกณฑ์ในการสืบราชสมบัติ
ไม่แน่นอน
 - ค. ความทะเยอทะยานของผู้มีกำลัง
และอำนาจ
 - ง. การมีอำนาจทางการเมืองจำกัด
อยู่เฉพาะชนชั้นสูง

จ. พระมหากษัตริย์ใช้อำนาจไม่
อยู่ในหลักพิชิตธรรม

8. เหตุผลข้อใดที่ทำให้กรุงศรีอยุธยา
ขยายอาณาเขตในระยะแรก

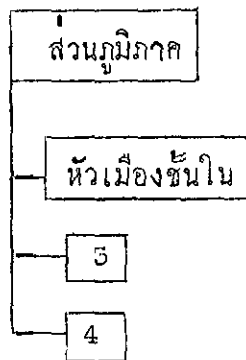
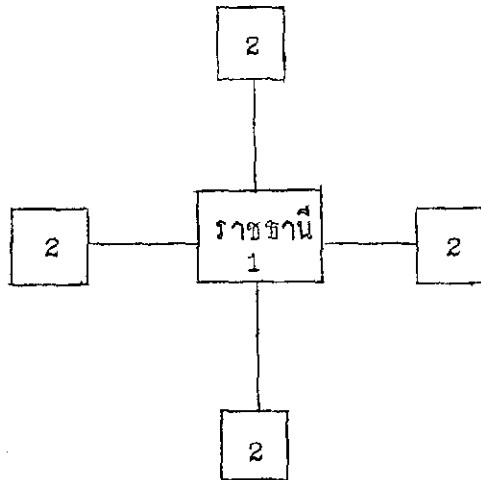
- ก. เพื่อการตั้งถิ่นฐานและประกอบ
อาชีพของพลเมือง
- ข. เพื่อขยายศูนย์กลางการปกครอง
ออกไป
- ค. ต้องการแสดงแสนยานุภาพ
ทางทหาร
- ง. ต้องการเสริมอำนาจสถาบัน
พระมหากษัตริย์
- จ. ต้องการขยายอาณาเขตไป
ยังดินแดนของศัตรู

9. เพราะเหตุใดกรุงสุโขทัย ไม่ยกทัพ
มาปราบในขณะที่พระเจ้าอู่ทองตั้งตัว
เป็นอิสระ

- ก. เห็นว่าเป็นคนไทยด้วยกัน
- ข. สุโขทัยขณะนั้นไม่เข้มแข็งพอ
- ค. พระเจ้าอู่ทองมีเชื้อสายของ
กษัตริย์สุโขทัย
- ง. พระเจ้าอู่ทองผูกสัมพันธ์ไมตรี
กับสุโขทัย
- จ. การเป็นอิสระของพระเจ้า
อู่ทอง ไม่ก่อให้เกิดสุโขทัยเดือดร้อน

10. การนับถือพระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยาแตกต่างจากสุโขทัย เป็นจริงตามข้อใด
- ก. กษัตริย์เสมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์
 - ข. กษัตริย์เสมือนเทพเจ้า
 - ค. กษัตริย์เสมือนบิดา
 - ง. กษัตริย์คือผู้ปกครองประเทศ
 - จ. กษัตริย์คือประมุขของประเทศ
11. พระราชภารกิจข้อใดของพระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยาที่ทำให้ประชาชนอยู่อย่างสงบสุข
- ก. ทรงเป็นนักรบที่สามารถ
 - ข. ทรงยึดมั่นในหลักศาสนา
 - ค. ทรงปกครองแผ่นดินโดยธรรม
 - ง. ทรงมีข้าราชการบริพารที่มีความซื่อสัตย์
 - จ. ทรงเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน
12. ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชของกรุงศรีอยุธยาประยุกต์วิธีการปกครองมาจากของใคร
- ก. สุโขทัยกับขอม
 - ข. ขอมกับอินเดีย
 - ค. อินเดียกับมอญ
 - ง. มอญกับขอม
 - จ. จีนกับอินเดีย
13. ถ้าสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 นำระบบการปกครองแบบพ่อปกครองลูกมาใช้ในการปกครองกรุงศรีอยุธยา จะมีผลต่อเรื่องใดมากที่สุด
- ก. พระมหากษัตริย์ดูแลประชาชนไม่ทั่วถึง
 - ข. อาณาจักรจะขาดความมั่นคง
 - ค. การแบ่งชนชั้นหมดไป
 - ง. รายได้ของประเทศลดลง
 - จ. ความสำคัญของศาสนาลดลง
14. เหตุผลสำคัญข้อใดที่ทำให้อยุธยาต้องเปลี่ยนรูปแบบการปกครองแตกต่างจากสุโขทัย
- ก. เป็นอาณาจักรที่สร้างขึ้นใหม่
 - ข. ประชาชนมีความรู้และฉลาดขึ้น
 - ค. พระมหากษัตริย์ต้องการมีอำนาจสูงสุด
 - ง. ต้องการทดลองระบบการปกครองแบบใหม่
 - จ. อยุธยากว้างขวางมากขึ้นและมีประชากรเพิ่มมากขึ้น

แผนภูมิการปกครองสมัยอยุธยาตอนต้น

คำชี้แจง จากแผนภูมิต่างบนนี้ให้นักเรียน
ตอบคำถามข้อ 15 - 16

15. หมายเลข 2 ตรงกับเมืองใด
- เมืองลูกหลวง
 - เมืองหน้าด่าน
 - เมืองชั้นนอก
 - เมืองพระยามหานคร
 - เมืองประเทศราช

16. หมายเลข 4 คือเมืองคามช่อใด
- เมืองหน้าด่าน
 - เมืองชั้นเอก
 - เมืองพระยามหานคร
 - เมืองชั้นนอก
 - เมืองประเทศราช
17. ช่อใดเป็นสาเหตุสำคัญในการปฏิรูปการปกครองสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
- ต้องการมีแบบแผนการปกครองที่ชัดเจน
 - ราชการทหารและพลเรือนก้าวไกลกัน
 - ระบบเกาชนนางมีกำลังและอำนาจมากเกินไป
 - ต้องการควบคุมการเก็บภาษีภายในประเทศ
 - อาณาเขตในสมัยพระองค์ขยายกว้างขวางมากขึ้น
18. ลักษณะเด่นในการปฏิรูปการปกครองสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถคือช่อใด
- รวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง ยกเลิกเมืองลูกหลวง
 - รวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง แยกทหารและพลเรือนออกจากกัน

- ค. กระจายอำนาจไปสู่ภูมิภาค ให้มี
จตุสดมภ์ทุกหัวเมือง
- ง. กระจายอำนาจไปสู่ภูมิภาค ลด
อำนาจพระราชวัง เพิ่มอำนาจ
ให้แก่ขุนนาง
- จ. ราชธานีรวมอำนาจ ภูมิภาคกระจาย
อำนาจ แยกทหารและพลเรือน
ออกจากกัน
19. การปกครองส่วนภูมิภาคสมัยสมเด็จพระ
บรมไตรโลกนาถ ให้ไชระเบียบ
เกี่ยวกับส่วนกลางนั้น หมายถึงข้อใด
- ก. ในแต่ละหัวเมืองจัดให้มีจตุสดมภ์
- ข. ข้าราชการทุกตำแหน่งตามหัวเมือง
ส่งไปจากราชธานี
- ค. ในแต่ละหัวเมืองจัดให้มีกรมการ
เมือง เทียบเท่าสมุหกลาโหม
และสมุหนายก
- ง. จะต้องมีทั้งข้อ ก. และ ค. ใน
เมืองเอกที่สำคัญ
- จ. จะต้องมีทั้งข้อ ก. และ ค. ใน
เมืองเอกที่สำคัญ
20. "ธรรมาธิกรณ์" มีความสัมพันธ์กับ
ข้อใดมากที่สุด
- ก. จตุสดมภ์
- ข. กรมเวียง
- ค. กรมวัง
- ง. กรมคลัง
- จ. กรมนา
21. สมุหนายก เทียบได้กับตำแหน่งใด
ในปัจจุบัน
- ก. รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
สาธารณสุข
- ข. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
- ค. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
- ง. รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
มหาดไทย
- จ. รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ต่างประเทศ
22. กรมเวียง มีหน้าที่รับผิดชอบเปรียบ
เทียบกับหน่วยงานใดในปัจจุบัน
- ก. ตำรวจภูธร
- ข. ตำรวจนครบาล
- ค. ตำรวจกองปราบ
- ง. ตำรวจสืบราชการลับ
- จ. ตำรวจสำนักพระราชวัง
23. โภษาธิปัตย์ทำหน้าที่เทียบได้กับ
กระทรวงตามข้อใดในปัจจุบัน
- ก. มหาดไทย การคลัง ยุติธรรม
- ข. ต่างประเทศ ยุติธรรม พาณิชย์
- ค. เกษตร คมนาคม อุตสาหกรรม

- ง. พาณิชย การคลัง ต่างประเทศ
 จ. ศึกษาธิการ เกษตร พาณิชย
24. ซอโคเป็นลักษณะของเมืองจัตวา
 ก. หัวเมืองชั้นในที่เป็นเอก
 ข. หัวเมืองชั้นในที่รายรอบราชธานี
 ค. หัวเมืองชั้นนอกที่ขึ้นกับเมืองเอก
 ง. หัวเมืองชั้นนอกที่มีความสำคัญน้อยที่สุด
 จ. หัวเมืองประเทศราชที่มีขนาดเล็ก
25. หัวเมืองชั้นเอกสมัยกรุงศรีอยุธยาคือซอโค
 ก. นครราชสีมา - สุโขทัย
 ข. นครสวรรค์ - นครศรีธรรมราช
 ค. นครศรีธรรมราช - พิษณุโลก
 ง. พิษณุโลก - สงขลา
 จ. นครราชสีมา - นครศรีธรรมราช
26. กรุงศรีอยุธยาปกครองประเทศราชด้วยวิธีใด
 ก. พระมหากษัตริย์ทรงปกครองเอง
 ข. ตั้งคณะข้าราชการในเมืองนั้นขึ้นปกครอง
 ค. ส่งพระราชวงศ์หรือข้าราชการไปปกครอง
 ง. ให้ประชาชนเลือกผู้ปกครองขึ้นเอง
- จ. ให้กษัตริย์เมืองนั้นปกครองเหมือนเดิม และให้ส่งราชบรรณาการ
27. เมืองในซอโคที่มีบทบาทและมีความสำคัญต่อความมั่นคงของราชธานีสมัยอยุธยาตอนต้นมากที่สุด
 ก. เมืองหลวง
 ข. เมืองชั้นใน
 ค. เมืองชั้นนอก
 ง. เมืองหน้าด่าน
 จ. เมืองประเทศราช
28. สภาพภูมิศาสตร์ซอโคที่มีส่วนส่งเสริมความเจริญทางเศรษฐกิจของกรุงศรีอยุธยา
 ก. มีแม่น้ำเป็นศูนย์กลางการพาณิชย
 ข. มีที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตร
 ค. มีท่าเรือสะดวกแก่การขนถ่ายสินค้า
 ง. เรือสินค้าเข้าได้ถึงกลางเมืองสะดวกในการค้าขาย
 จ. เป็นศูนย์กลางการคมนาคมกับหัวเมืองทั้งปวง
29. ลักษณะใดยังไม่ปรากฏในช่วงแรกของเศรษฐกิจสมัยอยุธยา
 ก. มีการผลิตข้าวเป็นสินค้าหลัก

- ข. มีการผลิตสินค้าประเภทอุตสาหกรรมในครัวเรือน
- ค. มีพระคลังสินค้าทางการค้าขายให้กับพระมหากษัตริย์
- ง. มีการติดต่อค้าขายกับพ่อค้าจีน ญี่ปุ่น และอาหรับ
- จ. มีการค้าขายภายในประเทศมากกว่าต่างประเทศ
30. ข้อใดจัดเป็นรายได้หลักที่สำคัญในสมัยอยุธยา
- ก. รายได้จากผลิตผลทางการเกษตร
- ข. รายได้จากการเก็บภาษีอากรต่าง ๆ
- ค. รายได้จากการค้าขายกับต่างประเทศ
- ง. รายได้จากการค้าขายภายในประเทศ
- จ. รายได้จากผลกำไรที่รัฐบาลเป็นผู้จัดการซื้อและขายสินค้า
31. บรรดาพ่อค้าชาวต่างประเทศที่เข้ามาติดต่อค้าขาย จะต้องติดต่อกับเสนาบดีท่านใด
- ก. เจ้าพระยามหามราช
- ข. เจ้าพระยาอภัยภูเบศร
- ค. เจ้าพระยาโกษาธิบดี

- ง. เจ้าพระยามหามนตรี
- จ. เจ้าพระยาอภัยภูเบศร
32. เงิน "การราชการ" หมายถึงข้อใด
- ก. เงินที่รัฐบาลจ่ายให้แก่ข้าราชการเป็นการตอบแทน
- ข. เงินที่ข้าราชการต้องเสียให้แก่รัฐบาลประจำปี
- ค. เงินที่ชาวยุโรปเสียแทนการเข้าเวรรับราชการ
- ง. เงินภาษีอากรที่เรียกเก็บจากผู้มีรายได้
- จ. เงินที่เจ้าภาษีหรือนายอากรนำส่งทางราชการ

คำชี้แจง ตัวเลือกจากข้อ ก. - จ. ให้

นักเรียนนำมาตอบคำถามข้อ 33 - 35

- ก. ภาษี
- ข. อากร
- ค. จังกอบ
- ง. ฤชา
- จ. ส่วย
33. นายส่วยขอให้ทางราชการออกโฉนดแสดงกรรมสิทธิ์ในการครอบครองที่ดินแปลงหนึ่ง นายส่วยต้องเสียค่าธรรมเนียมตามข้อใดให้แก่ทางราชการ

34. นายแคงบรรพทุกมะพร้าวใส่เรือมาขายในเมือง ขณะที่ผ่านด่าน นายแคงต้องเสียค่าผ่านด่านตามข้อใด
35. ลุงซาได้รับอนุญาตจากทางราชการให้เก็บของป่าและล่าสัตว์ในเขตที่ขอสัมปทาน ลุงซาจะต้องเสียค่าอะไรให้แก่ทางราชการ เป็นการตอบแทนผลประโยชน์ที่ได้รับ
36. ค่าผ่านด่านที่เรียกเก็บเป็นเงินหรือหักส่วนจากสินค้า จัดเป็นรายได้ประเภทใด
- ง. จ้างกอง
 - ข. อากร
 - ค. อากรตลาด
 - ง. อากรสมพัทธ์
 - จ. ส่วย
37. ข้อใดคือจุดมุ่งหมายเบื้องต้นของการตั้งพระคลังสินค้าในสมัยอยุธยา
- ก. เพื่อทำหน้าที่ควบคุมอาชญากรรมให้ตกเป็นของชาติกักตุน
 - ข. เพื่อทำการผูกขาดสินค้าและควบคุมสินค้าของห้าม
 - ค. เพื่อทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางป้องกันไม่ให้ต่างชาติเอาเปรียบ

- ง. เพื่อทำหน้าที่เก็บภาษี ควบคุมชาวต่างประเทศ และแลกเปลี่ยนเงินตรา
 - จ. เพื่อควบคุมการค้า จัดส่งเรือสำเภาไปค้าขายกับต่างประเทศ
38. เศรษฐกิจสมัยอยุธยาเปรียบเทียบกับระบบเศรษฐกิจแบบใดในปัจจุบัน
- ก. การรวมทุน
 - ข. การค้าอย่างเสรี
 - ค. การค้ากึ่งเสรีกึ่งผูกขาด
 - ง. รัฐบาลเป็นผู้ผูกขาด
 - จ. พ่อค้าต่างชาติเป็นผู้ผูกขาด
39. ข้อใดมิใช่ลักษณะสังคมไทยสมัยอยุธยา
- ก. ชุนนางเป็นชนชั้นที่มีอำนาจและเกียรติยศ มีการสืบทอดตำแหน่งทางสกุล
 - ข. พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญเป็นผู้นำชุมชน ครุ และหมอรักษาโรค
 - ค. ชนทุกชั้นของสังคมอยู่ในฐานะเป็นข้าแผ่นดินเสมอเหมือนกันหมด
 - ง. การแบ่งชั้นทางสังคมเป็นไปอย่างผิวเผิน
 - จ. ทาสเพิ่งมาเริ่มมีในสมัยอยุธยา

คำชี้แจง ตัวเลือกจากข้อ ก. - จ. ให้

นักเรียนนำมาตอบคำถามข้อ 40-41

ก. เจ้านาย

ข. ชุนนาง

ค. สงฆ์

ง. ไพร

จ. ทาส

40. ชนชั้นใดที่จัดได้ว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่สุดในสังคมสมัยอยุธยา

41. ชนชั้นในข้อใดที่แตกต่างชั้นกัน และยังสามารถเข้ามารวมอยู่ในชั้นเดียวกันได้

42. ไพรในสมัยอยุธยาเปรียบได้กับวรรณะใดของอินเดีย

ก. กษัตริย์

ข. พราหมณ์

ค. แพศย์

ง. ศูทร

จ. จัณฑาล

43. ระบบศักดินาในสมัยอยุธยามีไว้เพื่อประโยชน์อะไร

ก. เพื่อแสดงฐานะของบุคคล

ข. เพื่อการถือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

ค. เพื่อแสดงว่าบุคคลมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินตามตำแหน่งการงาน

ง. เพื่อถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินและใช้เป็นเกณฑ์ในการปรับไหม

จ. เพื่อใช้ศักดินาเป็นเกณฑ์ในการปรับไหมและลงโทษผู้กระทำผิด

44. นายพุ่มบ้านอยุธยาเกิด ไม่สามารถเข้ามาทำงานให้กับทางการในเมืองได้ จึงส่งแรดบุกให้แก่ทางการแทนการให้แรงงาน นายพุ่มจึงอยู่ในชนกลุ่มใด

ก. ไพรหลวง

ข. ไพรราบ

ค. ไพรสม

ง. ไพรส่วย

จ. ไพรเชลย

45. จากข้อ 44 คือคนที่นายพุ่มส่งมาให้แก่ทางการแทนการให้แรงงานเรียกว่าอะไร

ก. จังกอบ

ข. อากร

ค. ภาชี

ง. ฤชา

จ. ส่วย

46. เจ้านายทรงศักดินา 50,000 ไร่ ทำความผิดต่อขุนนางที่มีศักดินา 10,000 ไร่ การปรับผู้ทำผิดจะใช้เกณฑ์ตามข้อใด

ก. ปรับตามศักดินาของเจ้านาย

ข. ปรับตามศักดินาของขุนนาง

- ค. แล้วแต่ใครจะเป็นผู้ถูกผิด
- ง. แล้วแต่ถูกขุนจะเห็นสมควร
- จ. แล้วแต่ศาลจะเป็นผู้สั่ง

47. จุดประสงค์ของการจัดระเบียบสังคมไทยในสมัยอยุธยา คือข้อใด

- ก. เพื่อควบคุมกำลังคนให้เป็นระบบ
- ข. เพื่อแบ่งแยกหน้าที่ราชการตามลำดับ
- ค. เพื่อกำหนดยศและตำแหน่งของข้าราชการ
- ง. เพื่อกำหนดสิทธิและความรับผิดชอบของบุคคลต่อรัฐ
- จ. เพื่อกำหนดสิทธิและหน้าที่ตามตำแหน่งฐานะของบุคคลในสังคม

48. บทบาทที่สำคัญของพระพุทธศาสนาข้อใดที่มีต่อสังคมไทยสมัยอยุธยา

- ก. เป็นสถานศึกษาของประชาชนทั่วไป
- ข. เป็นศูนย์กลางที่รวมกิจกรรมของชุมชน
- ค. เป็นสถาบันส่งเสริมความเจริญทางศิลปกรรม
- ง. เป็นสถาบันที่คำจูนสังคมให้ดำรงอยู่ในสภาพปกติสุข
- จ. เป็นสถานฝึกอบรมจิตใจให้ประชาชนอยู่ในศีลธรรม

คำชี้แจง ตัวเลือกจากข้อ ก. - จ. ให้
นักเรียนตอบคำถามข้อ 49 - 51

- ก. เจ้าพระยา
- ข. มหาเสนา
- ค. สมุหนายก
- ง. เจ้าพระยามหาเสนา
- จ. มหาเสนาสมุหนายก

49. "เจ้าพระยามหาเสนาสมุหนายก" ชื่อที่กล่าวถึงนี้ส่วนใดเป็น ราชทินนาม

50. จากชื่อในข้อ 49 ส่วนใดเป็นยศ

51. จากข้อ 49 ตำแหน่งคือส่วนใด

52. ข้อใดแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ทางศิลปกรรมสมัยอยุธยาได้เด่นชัดที่สุด

- ก. ปราสาทราชวัง
- ข. วัดวาอาราม
- ค. เครื่องใช้เครื่องประดับ
- ง. บ้านเรือนที่อยู่อาศัย
- จ. การแต่งกาย

53. ศิลปวัฒนธรรมของอยุธยาเป็นผลสืบเนื่องมาจากสิ่งใดมากที่สุด

- ก. อารยธรรมที่แสดงสืบต่อกันมา
- ข. ลัทธิความเชื่อในชาติริยว่าเป็นสมมุติเทพ
- ค. ความศรัทธาในศาสนาพุทธและพราหมณ์

- ง. การผสมผสานวัฒนธรรมของ
ประเทศเพื่อนบ้าน
- จ. สภาพจิตใจและสังคมของพล-
เมือง
54. จิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยาเท่าเทียม
เป็นภาพตรงกับข้อใดมากที่สุด
- ก. ลายไทย
- ข. ชากก หรือ พุทธประวัติ
- ค. ตำนาน หรือ นิทาน
- ง. ภาพนรก สวรรค์
- จ. การดำเนินชีวิตชาวอยุธยา
55. วรรณคดีเรื่องใดสมัยอยุธยาที่ยัง
เป็นที่รู้จักและได้รับความสนใจมา
จนถึงปัจจุบัน
- ก. จินตามณี
- ข. พระมาลัยคำหลวง
- ค. ลิลิตพระลอ
- ง. ลิลิตยวนพ่าย
- จ. พงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ
56. "จินตามณี" จัดเป็นวรรณคดีที่สำคัญ
ประเภทใด
- ก. เฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์
- ข. แสดงภาพชีวิตและวัฒนธรรมไทย
- ค. หลักฐานทางประวัติศาสตร์
- ง. นิยายรัก เศร้าโศก
- จ. หนังสือแบบเรียน
57. วัฒนธรรมข้อใดที่เกิดขึ้นโดยรับอิทธิพล
ของศาสนาพราหมณ์
- ก. พิธีบรมราชาภิเษก
- ข. พิธีแรกนาขวัญ
- ค. พิธีขึ้นบ้านใหม่
- ง. พิธีแต่งงาน
- จ. พิธีโกนจุก
58. จากธรรมเนียมการสร้างวัดในพระราช
วัง ถ้าวัดพระศรีสรรเพชญ์คู่กับกรุงศรี
อยุธยาแล้ว วัดใดจะคู่กับกรุงรัตนโกสินทร์
- ก. วัดราชบพิธ
- ข. วัดเบญจมบพิตร
- ค. วัดสุทัศน์เทพวราราม
- ง. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
- จ. วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
59. เหตุผลข้อใดที่ส่งเสริมให้อยุธยามีความ
เจริญรุ่งเรืองต่อเนื่องกันมาเป็นเวลา
นาน
- ก. ความสามารถทางการรบของพระ
มหากษัตริย์
- ข. ความกล้าหาญและความสามัคคี
ของประชาชน
- ค. การวางระเบียบพื้นฐานทาง
เศรษฐกิจและสังคม
- ง. การปรับนโยบายทางการทูตให้
เหมาะสมกับเหตุการณ์

จ. การปรับปรุงการเมืองการปกครองให้
เหมาะสมกับสถานการณ์

60. การรักษาศิลปะและวัฒนธรรมของไทยให้คงอยู่
สืบไป ควรใช้วิธีการใด

ก. พื้นฟูประเพณีโบราณ

ข. ควบคุมวัฒนธรรมต่างชาติ

ค. ปลุกฝังค่านิยมที่ดีให้เยาวชน

ง. สร้างวัดและวิหารให้มากขึ้น

จ. ซ่อมแซมโบราณสถานที่ย่ำรุค

แบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดสังคมศึกษา

คำชี้แจง

1. ให้นักเรียนเขียนชื่อ นามสกุล ในกระดาษคำตอบให้ชัดเจน
2. แบบทดสอบฉบับนี้มี 2 ตอน รวม 60 ข้อ

ตอนที่ 1 (40 ข้อ)

แบบทดสอบฉบับนี้มีคำถามให้นักเรียนคิด โดยกำหนดคำหลักมาให้ แล้วให้นักเรียนพิจารณาตัวเลือกที่มีลักษณะร่วมกัน หรือ แตกต่างกัน จากคำหลักที่กำหนดให้อีก 1 คำ เมื่อเลือกได้คำใดก็ให้ทำเครื่องหมายกากบาทลงบนข้อนั้นในกระดาษคำตอบ

ตัวอย่าง การพิจารณาตัวเลือกที่มีลักษณะร่วม

(๐) เมฆ หมอก ฝน	คำตอบที่ถูกต้องคือข้อ ก. ลักษณะ
ก. น้ำค้าง	ร่วมที่ใช้ในการเลือกคำ คือ <u>เป็น</u>
ข. สายรุ้ง	<u>ไอน้ำในอากาศ</u> ให้ทำเครื่องหมาย
ค. แสงแดด	ดังนี้
ง. ลม	๕ ข ค ง จ
จ. ทองฟ้า	

การพิจารณาตัวเลือกที่มีลักษณะแตกต่าง

(๐๐) ช้าง ม้า วัว	คำตอบที่ถูกต้องคือข้อ จ. ลักษณะ
ก. ควาย	แตกต่างที่ใช้ในการเลือกคำ คือ
ข. แพะ	<u>ไก่เป็นสัตว์ ๒ ขา</u> นอกนั้นเป็นสัตว์
ค. แกะ	4 ขา ให้ทำเครื่องหมายดังนี้
ง. หมู	ก ข ค ง ๕
จ. ไก่	

3. ถ้านักเรียนตอบไปแล้วต้องการเปลี่ยนคำตอบใหม่ ให้กากับข้อนั้นหนา ๆ แล้วค่อยไปกากับข้อที่เลือกใหม่ เช่น จะเปลี่ยน ข้อ ก. เป็น ค. ให้ทำดังนี้

ข # ง จ

4. ข้อสอบแต่ละข้อจะมีคำตอบถูกเพียงคำตอบเดียว ข้อใดนักเรียนขีดตอบมากกว่า 1 คำตอบ ข้อนั้นจะถือว่าผิดไม่ได้คะแนน

5. อย่าขีดเขียนหรือทำเครื่องหมายใด ๆ ลงในแบบทดสอบนี้เป็นอันขาด การตอบข้อให้กระทำในกระดาษคำตอบเท่านั้น

คำสั่ง จงพิจารณาตัวเลือกที่มีลักษณะรวม กับ คำหลักที่กำหนดให้

1. โกงกาง แสม ลำพู ก. ลัก ข. จาก ค. สน ง. ไม้ จ. มะค่า 2. คีบูก ยางพารา มะพร้าว ก. ภาคกลาง ข. ภาคเหนือ ค. ภาคใต้ ง. ภาคตะวันออก จ. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3. การทอผ้า การทอผ้าส่วน การปลูกพืชไร่ ก. การค้าขาย ข. การเลี้ยงสัตว์ ค. การประมง	ง. การทำป่าไม้ จ. การทำเหมืองแร่ 4. ถิ่นธรรมชาติ ถิ่นหิน น้ำมันปิโตรเลียม ก. คีบูก ข. ยิปซัม ค. หังสเคน ง. หินน้ำมัน จ. แมกนีเซียม 5. อินโดนีเซีย ไทย ฟิลิปปินส์ ก. ญี่ปุ่น ข. พม่า ค. ศรีลังกา ง. บรูไน จ. บังกลาเทศ

6. แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำบางปะกง
แม่น้ำแม่กลอง

- ก. แม่น้ำท่าจีน
- ข. แม่น้ำชี
- ค. แม่น้ำโขง
- ง. แม่น้ำคาบิ
- จ. แม่น้ำมูล

7. ทิวเขาแดนลาว ทิวเขาบรรทัด
ทิวเขาตะนาวศรี

- ก. ทิวเขาคงภูยาเย็น
- ข. ทิวเขาผีปันน้ำ
- ค. ทิวเขาขุนตาล
- ง. ทิวเขานครศรีธรรมราช
- จ. ทิวเขาสันกาลาคีรี

8. สุรินทร์ มหาสารคาม นครพนม

- ก. ชลบุรี
- ข. ระนอง
- ค. ยโสธร
- ง. เชียงราย
- จ. นครสวรรค์

9. ศรีลังกา ฟิลิปปินส์ ญี่ปุ่น

- ก. อินเดีย
- ข. ไทย
- ค. มาเลเซีย
- ง. อินโดนีเซีย
- จ. สาธารณรัฐเกาหลี

10. กรุงเทพมหานคร อุทยา ธนบุรี

- ก. เชียงใหม่
- ข. สุโขทัย
- ค. ลพบุรี
- ง. สงขลา
- จ. นครราชสีมา

11. พระปรางค์สามยอด พระธาตุพนม

พระบรมธาตุไชยา

- ก. พระบรมสารีริกธาตุ
- ข. พระพุทธชินราช
- ค. พระพุทธสิหิงค์
- ง. พระปฐมเจดีย์
- จ. พระแทมมมิ่งคศิลา

12. พระเจ้าอยู่ทอง พ่อขุนศรีอิทราทิศย์

พระพุทธรูปพม่า

- ก. พ่อขุนรามคำแหง
- ข. พระนเรศวร
- ค. พระนารายณ์
- ง. พระเจ้าตากสิน
- จ. พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

13. อากูระ จังกอบ อุทา

- ก. พระคลังสินค้า
- ข. หางขาว
- ค. ขนอม
- ง. ภาษี
- จ. ส่วย

14. นครบาล ธรรมเนียม ฤกษ์ราศีการ
- ก. โภชาธิปไตย
 - ข. โภชาธิการ
 - ค. สุรัสวดี
 - ง. สมุหนายก
 - จ. สมุทกลาโหม
15. ที่อยู่อาศัย อาหาร ยารักษาโรค
- ก. เครื่องประดับ
 - ข. เครื่องนุ่งห่ม
 - ค. เครื่องเรือน
 - ง. ไทรทัศน์
 - จ. รกยนต์
16. จีวร ยาม บาศกร
- ก. พระพุทธรูป
 - ข. พระไตรปิฎก
 - ค. พระสงฆ์
 - ง. รูปเทียน
 - จ. ศาลปัทม
17. พุทธ มรรค นิโรธ
- ก. สติ
 - ข. ขันติ
 - ค. สมุทัย
 - ง. โอศัปปะ
 - จ. โสรัจจะ
18. ฉันทะ วิริยะ วิมังสา
- ก. จิตตะ
 - ข. จาคะ
 - ค. เมตตา
 - ง. กรุณา
 - จ. อุเบกขา
19. ภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา
- ก. พระพุทธ
 - ข. พระธรรม
 - ค. พระสงฆ์
 - ง. สามเณร
 - จ. ภิกษุณี
20. การปฏิบัติตามกฎหมาย การรับราช
- การทหาร การเสียภาษีอากร
- ก. การรักษาศึกษา
 - ข. การประกอบอาชีพ
 - ค. การนับถือศาสนา
 - ง. การสมัครรับเลือกตั้ง
 - จ. การตั้งถิ่นที่อยู่อาศัย

คำสั่ง จงพิจารณาตัวเลือกที่มีลักษณะแตกต่างจากคำหลักที่กำหนดให้

21. ฝ่าย ถั่วลิสง ออย

- ก. สับปะรด
- ข. เงาะ
- ค. ละหุ่ง
- ง. ข้าวโพด
- จ. มันสำปะหลัง

22. มะพร้าว งา ถั่วเหลือง

- ก. ข้าว
- ข. ข้าวโพด
- ค. นุ่น
- ง. ละหุ่ง
- จ. ปาล์ม

23. ปลุกข้าว เลี้ยงสัตว์ ทำสวน

- ก. ตักฟืน
- ข. ทำปลาแห้ง
- ค. ทำนาเกลือ
- ง. ขุดแร่
- จ. ค้าขาย

24. เงิน ทองคำ ทองแดง

- ก. เพชร
- ข. กีบูก
- ค. ตะกั่ว
- ง. สังกะสี
- จ. เหล็ก

25. กรุงเทพมหานคร สุพรรณบุรี ชัยนาท

- ก. นครปฐม
- ข. อุทัยธานี
- ค. พิจิตร
- ง. ชุมพร
- จ. อ่างทอง

26. บรูไน ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์

- ก. ไทย
- ข. อินโดนีเซีย
- ค. ศรีลังกา
- ง. มาเลเซีย
- จ. พม่า

27. ลูมน้ำอริวดี ลูมน้ำคงคา ลูมน้ำวงโห

- ก. ลูมน้ำเจ้าพระยา
- ข. ลูมน้ำแคว
- ค. ลูมน้ำโขง
- ง. ลูมน้ำไนล์
- จ. ลูมน้ำไทกริส

28. ศิลารักษ์ โบราณวัตถุ จดหมายเหตุ

- ก. พงศาวดาร
- ข. นิทาน
- ค. บันทึกเหตุการณ์
- ง. ภาพเขียนผนังถ้ำ
- จ. โบราณสถาน

29. อุ^๑ทอง จักรี ปราสาททอง

- ก. ลพบุรี
- ข. สุโขทัย
- ค. พระร่วง
- ง. สุพรรณภูมิ
- จ. บานพลูหลวง

30. เวียง วัง คลัง

- ก. นา
- ข. นครบาล
- ค. โกษาธิบดี
- ง. ขรรคมการ
- จ. เกษตราธิการ

31. ขุน หลวง พระยา

- ก. เจ้าพระยา
- ข. เจ้าคุณ
- ค. พระ
- ง. หมื่น
- จ. พัน

32. พระสุริโยทัย พระนเรศวร พระเจ้าตากสิน

- ก. ท้าวเทพสตรี
- ข. ท้าวศรีสุภาจันทร
- ค. พระยาพิชัยดาบหัก
- ง. คุณหญิงโม
- จ. ชาวบ้านบางระจัน

33. ละโว้ เซลียง ชากังราว

- ก. อุทอง
- ข. ไชยา
- ค. พิษณุโลก
- ง. หริภุไชย
- จ. พระบาง

34. งาช้าง ครั่ง สมุนไพร

- ก. รากไม้
- ข. ยางพารา
- ค. ไม้หอม
- ง. นอแรด
- จ. หนังสัตว์

35. เครื่องจักสาน เครื่องเขิน การแกะสลัก

- ก. การทอผ้า
- ข. การทอผ้า
- ค. การทอผ้า
- ง. เครื่องปั้นดินเผา
- จ. เครื่องแก้ว

36. รถยนต์ ไทโรตัส วิทย์

- ก. บาน
- ข. นาฬิกา
- ค. ตู้เย็น
- ง. จักรเย็บผ้า
- จ. เครื่องประคัม

37. นักเรียน ตำรวจ ข้าราชการ

ก. พระภิกษุ

ข. พอคา

ค. ทหาร

ง. ลูกเสือ

จ. นักการภารโรง

38. การเสียสละ การประหยัด

การอดทน

ก. ความซื่อสัตย์

ข. ความฉลาด

ค. ความรับผิดชอบ

ง. ความมีระเบียบวินัย

จ. ความสามัคคี

39. ลอยกระทง ทำบุญวันสารท

เทศกาลมหาชาติ

ก. สงกรานต์

ข. ทำบุญวันขึ้นปีใหม่

ค. ทอดกฐิน

ง. อุปสมบท

จ. คักบาตรเทโว

40. การทำบุญตักบาตร การตาย

การทำขวัญเคื่อน

ก. การไหว้พระสวามนัต

ข. การอุปสมบท

ค. การแต่งกาย

ง. การทำบุญวันเกิด

จ. การแต่งงาน

ตอนที่ 2

คำสั่ง จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

41. แรชาตุ ป่าไม้ สัตว์ป่า มีลักษณะอะไร

เหมือนกัน

ก. เป็นทรัพยากรธรรมชาติ

ข. เป็นทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป

ค. เป็นทรัพยากรที่สร้างขึ้นใหม่ได้

ง. เป็นทรัพยากรที่หามาทดแทนได้

จ. เป็นทรัพยากรที่ใช้แล้วนำมาใช้อีกได้

42. ป่าคงคิบ ป่าสนเขา ป่าชายเลน เป็น

พืชที่มีธรรมชาติอะไรเหมือนกัน

ก. เป็นป่ามรสุม

ข. เป็นป่าไม้ผลัดใบ

ค. เป็นป่าไม้ไม่ผลัดใบ

ง. เป็นป่าไม้เบญจพรรณ

จ. เป็นป่าแดงหรือป่าแพะ

43. น้ำท่วม แผ่นดินไหว ไฟไหม้ป่า มีลักษณะ

ใดเหมือนกัน

ก. อุทกภัย

ข. วาตภัย

ค. อัคคีภัย

ง. พุพิกภัย

จ. ภัยธรรมชาติ

44. เชื้อน ฝ่าย อ่างเก็บน้ำ มีคุณสมบัติ
อะไรเหมือนกัน

- ก. เป็นแหล่งเก็บน้ำ
- ข. เป็นแหล่งประมงน้ำจืด
- ค. เป็นการชลประทาน
- ง. เป็นการส่งน้ำเพื่อเพาะปลูก
- จ. เป็นการสร้างห่านประจวบคายน้ำ

45. ที่ราบหุบเขา ที่ราบลุ่มแม่น้ำ ที่ราบ
ชายฝั่งทะเล มีลักษณะอะไรเหมือนกัน

- ก. เป็นแหล่งกำเนิดถนน
- ข. เป็นแหล่งที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก
- ค. เป็นแหล่งที่เหมาะสมแก่การเลี้ยงสัตว์
- ง. เป็นแหล่งที่มีคนอาศัยอยู่หนาแน่น
- จ. เป็นแหล่งที่มีคนอาศัยอยู่เบาบาง

46. น้ำผึ้ง ครั่ง น้ำมันยาง มีลักษณะ
อะไรเหมือนกัน

- ก. มีราคาแพง
- ข. เป็นของที่หายาก
- ค. เป็นของที่ได้จากป่า
- ง. เป็นสินค้าออกที่สำคัญ
- จ. เป็นสิ่งที่ทำรายได้ให้แก่ชาวบ้าน

47. แม่น้ำ ลำธาร หนองน้ำ มีคุณสมบัติ
อะไรเหมือนกัน

- ก. เป็นแหล่งปลาชุม
- ข. เป็นเส้นทางคมนาคม

ก. เป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่

ง. เป็นแหล่งน้ำที่ไหลเชี่ยว

จ. เป็นแหล่งที่ใช้ประโยชน์ได้เหมือนกัน

48. โครงกระดูก โบราณวัตถุ โบราณสถาน
มีคุณสมบัติอะไรเหมือนกัน

- ก. ขอล้างนิฐานเหตุการณ์ยุคก่อน
ประวัติศาสตร์
- ข. ขอล้างนิฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์
- ค. หลักฐานที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์
- ง. หลักฐานที่นักประวัติศาสตร์นำมาพิจารณา
- จ. หลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร

49. พระศรีสุริโยทัย ท้าวสุรนารี คุณหญิงจันทร์
มีคุณสมบัติอะไรเหมือนกัน

- ก. เป็นผู้ที่มีความกล้าหาญ
- ข. เป็นผู้ที่มีความเสียสละ
- ค. เป็นผู้ที่มีความอดทน
- ง. เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์
- จ. เป็นผู้ที่มีความเป็นผู้นำ

50. ขุน หมื่น พัน มีลักษณะอะไรเหมือนกัน

- ก. เป็นยศข้าราชการ
- ข. เป็นตำแหน่งข้าราชการ
- ค. เป็นศักดิ์นาข้าราชการ
- ง. เป็นราชทินนามข้าราชการ
- จ. เป็นการเรียงลำดับบรรดาศักดิ์
ข้าราชการ

51. จังกอบ ฤชา อากร มีลักษณะใดเหมือนกัน

- ก. เป็นรายได้แผ่นดิน
- ข. เป็นรายได้จากการเก็บภาษีอากร
- ค. เป็นรายได้จากการค้าระหว่างประเทศ

ง. เป็นรายได้จากการค้าภายในประเทศ

จ. เป็นรายได้ของพระคลังสินค้า

52. ไหมหอม งาช้าง หนังสือตัว มีลักษณะอะไรเหมือนกัน

- ก. เป็นสินค้าเข้าสมัยอยุธยา
- ข. เป็นสินค้าออกสมัยอยุธยา
- ค. เป็นสินค้าของห้ามสมัยอยุธยา
- ง. เป็นสินค้าที่พ่อค้าชาวตะวันตกต้องการ

จ. เป็นสินค้าที่พ่อค้าชาวจีนต้องการ

53. ทศพิธราชธรรม ราชจรรยาวัตร จักรวรรดิวัตร มีลักษณะอะไรเหมือนกัน

- ก. เป็นธรรมที่พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช
- ข. เป็นธรรมที่พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติเพื่อปกครองประชาชน

ค. เป็นธรรมที่พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติเพื่อดำรงไว้ซึ่งคุณธรรม

ง. เป็นธรรมที่พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติเพื่อลดอำนาจ

จ. เป็นธรรมที่พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติตามกฎหมายเหี้ยมโหด

54. ปิตุลาธิปไตย ราชาธิปไตย สมบูรณาญาสิทธิราช มีลักษณะใดเหมือนกัน

ก. เป็นระบบการปกครองของไทยโบราณ

ข. เป็นระบบการปกครองที่พระมหากษัตริย์เสมือนสมมุติเทพ

ค. เป็นระบบการปกครองที่พระมหากษัตริย์เสมือนบิดา

ง. เป็นระบบการปกครองที่พระมหากษัตริย์มีอำนาจสูงสุด

จ. เป็นระบบการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็น/ประมุข

55. หัวเมืองชั้นใน หัวเมืองชั้นนอก หัวเมืองประเทศราช มีลักษณะอะไรเหมือนกัน

ก. เป็นการแบ่งเขตทางการเมืองในประวัติศาสตร์ของไทย

ข. เป็นการแบ่งเขตทางการเมืองในการปกครองในประวัติศาสตร์ของไทย

ค. เป็นการแบ่งเขตการบริหารในประวัติศาสตร์ของไทย

- ง. เป็นการแบ่งเขตการกระจาย
อำนาจในประวัติศาสตร์ไทย
- จ. เป็นการแบ่งเขตการรวมอำนาจ
ในประวัติศาสตร์ของไทย
56. พระพุทธชินราช พระแก้วมรกต
พระพุทธรูปสิ่งใด มีคุณสมบัติอะไร
เหมือนกัน
- ก. เป็นมรดกทางวัฒนธรรม
- ข. เป็นปูชนียวัตถุอันควรเคารพ
สักการะบูชา
- ค. เป็นปูชนียสถานอันควรเคารพ
สักการะบูชา
- ง. เป็นโบราณวัตถุอันควรเก็บรักษา
- จ. เป็นโบราณสถานอันควรเคารพ
57. มาฆะบูชา อาสาฬหบูชา วิสาขบูชา
มีความสำคัญเหมือนกันอย่างไร
- ก. เป็นวันกำเนิดศาสนา
- ข. เป็นวันสำคัญทางศาสนา
- ค. เป็นวันระลึกถึงองค์พระศาสดา
- ง. เป็นวันประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
- จ. เป็นวันที่พุทธบริษัทรักษาศีล
58. ศีล วินัย กฎหมาย มีลักษณะอะไร
เหมือนกัน
- ก. เป็นข้อควรจำ
- ข. เป็นข้อแนะนำ
- ค. เป็นข้อควรปฏิบัติ
- ง. เป็นข้อบังคับ
- จ. เป็นบทลงโทษ
59. การทำบุญ การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่
มีลักษณะอะไรเหมือนกัน
- ก. เป็นพิธี
- ข. เป็นประเพณี
- ค. เป็นจารีต
- ง. เป็นธรรมเนียม
- จ. เป็นวัฒนธรรม
60. ศาสนาคริสต์ ศาสนาฮินดู ศาสนาอิสลาม
มีลักษณะใดเหมือนกัน
- ก. องค์ศาสดา
- ข. คัมภีร์ศาสนา
- ค. ถิ่นกำเนิดศาสนา
- ง. การประกอบพิธีกรรม
- จ. จำนวนผู้นับถือศาสนา

การศึกษาความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดและผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ควยการ สอนแบบบูรณาการ

บทคัดย่อ
ของ
นที ศิริมัย

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
มกราคม 2529

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชา สังคมศึกษาด้วยการสอนแบบบูรณาการ กับการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2527 จำนวน 84 คน นักเรียนกลุ่มทดลอง เรียนโดยการสอนแบบบูรณาการ นักเรียนกลุ่ม ควบคุมเรียนโดยการสอนตามคู่มือการสอนวิชาสังคมศึกษา ในการดำเนินการทดลอง ครั้งนี้ ใช้แผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest design เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือแบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดวิชาสังคมศึกษา (ค่าความเชื่อมั่น = .8033) และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ค่าความเชื่อมั่น = .7649) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ ทดสอบทวิภาคสถิติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด วิชาสังคมศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการสร้างความคิดของกลุ่ม ทดลอง และกลุ่มควบคุมภายหลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 กลุ่มทดลองที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาสังคมศึกษาต่าง กัน มีความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 กลุ่มควบคุมที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาสังคมศึกษาต่างกัน มี ความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

A STUDY OF CONCEPT - FORMATION COMPETENCE AND ACADEMIC
ACHIEVEMENT OF MATTAYOM SUKSA II STUDENTS IN
SOCIAL STUDIES THROUGH
THE INTEGRATION TECHNIQUE

AN ABSTRACT
BY
NATEE SIRIMAI

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
January 1968

The purpose of this study was to compare the concept formation competence and the academic achievement of Mattayom Suksa II students learning Social Studies through the Integration Technique and Conventional Method.

The Subjects were 84 Mattayom Suksa II students in Secondary Demonstration School at Srinakharinwirot University, Prasarnmitr campus, Bangkok. The experiment was run during the second semester of the 1984 academic year. One was an experimental group : integration technique, the other was controlled : conventional method. The randomized control group pretest - posttest design was used to confirm the purpose of study. The Social Concept Formation Test ($r_{tt} = .8033$) and Social Studies Achievement Test ($r_{tt} = .7649$) were constructed and administered to the subjects for collected data. The t-test was used for the data analysis.

The finding indicated that the different means between the experimental and control group was significant in the social concept formation at .05 level, but the social achievement was not significant. The abilities of social concept formation of the two groups were significant at .01 level. Further more, the comparative of the social concept formation between high and low achiever in social studies for each group was found that the differences were significant at .05 and .01 levels for experimental and control group, respectively.